

Poština plačana pri pošti 1102 Ljubljana

Slovenščina v šoli

velika začetnica
POLIKARP

SLOVENŠČINA V ŠOLI

MEMORANDUM

ČRTICE

SONET

POVED

BRALEC

SLOVNICA

priručnik

vešča

vešča

vešča

vešča

vešča

vešča

vešča

vešča

vešča

vešča

vešča

vešča

vešča

vešča

vešča

vešča

vešča

vešča

vešča

vešča

vešča

leto;2018

02

XXI.letnik

členek

MARTIN KACUR
književnost v šoli

velika začetnica
materni jezik
POHUJSANJE V DOLINI
ŠENTFLORJANSKI

PRISLOV NA KLANCU

svobodni verz

SONET

POMISLJA

POVED

svobodni verz

SLOVNICA

BRALEC

KOMEDIJA

svobodni verz

MEMORANDUM

ČRTICE

SONET

POVED

BRALEC

KOMEDIJA

svobodni verz

Za uvod

01 **Mirjam Podsedenešek:**
Čudežne in čudne besede

Razprave

02 **Marjanca Ajša Vižintin:**
Dopolnilni pouk slovenščine v Nemčiji: Pomembna oblika povezovanja ter ohranjanja slovenskega jezika in kulture poleg organiziranega društvenega delovanja

Tekmovanje v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje

18 **Anika Gorjup:**
Svet skozi otroške oči

20 **Eliška Škaler:**
Svet je iluzija, knjiga pa aluzija

22 **Tajda Miklavc:**
Med svetlim dnevom in temno nočjo

24 **Martina Lenko:**
Med svetlim dnevom in temno nočjo

26 **Maja Vizjak:**
Živalska farma v satiri in stripu

29 **Neja Zupan:**
Realizem in fantastika

31 **Ana Strmičnik:**
Realizem in fantastika

Didaktični izzivi

33 **Zvonka Kajba:**
Obraznava Mazzinijevega romana *Zvezde vabijo* in Moderndorferjevega romana *Kot v filmu*

58 **Nejc Rožman Ivančič, Jelena Uršič:**
Škrabčeve razglednice kot primer interdisciplinarnega dela v gimnaziji

Ocene

62 **Miriam Stanonik:**
»Mačke ne pridejo v nebesa. Ženske ne morejo pisati Shakespearovih iger.«

67 **Povzetki**

Editorial

Mirjam Podsedenešek, Miraculous and Strange Words

Papers

Marjanca Ajša Vižintin, Slovenian Language Courses in Germany: An Important Form of Connecting and Preserving the Slovenian Language and Culture in Addition to Organized Social Action

The Cankar Award Competition in the Knowledge of Slovenian Language

Anika Gorjup, The World through the Eyes of a Child

Eliška Škaler, The World is an Illusion, the Book is an Allusion

Tajda Miklavc, Between Light of Day and Dark of Nigh

Martina Lenko, Between Light of Day and Dark of Nigh

Maja Vizjak, *Animal Farm* in Satire and Comics

Neja Zupan, Realism and Fantasy

Ana Strmičnik, Realism and Fantasy

Didactic Challenges

Zvonka Kajba, Discussing the Novels *Zvezde vabijo* (The Stars are Waiting) by M. Mazzini and *Kot v filmu* (Like in a Movie) by V. Moderndorfer in Seventh Grade

Nejc Rožman Ivančič and Jelena Uršič, Škrabec-Type Postcards as Example of Interdisciplinary Work in General Secondary School

Reviews

Miriam Stanonik, "Cats Don't Go to Heaven. Women Can't Write Shakespearean Plays."

Abstracts

Slovenščina v šoli 2

XXI. letnik leto 2018 ISSN 1318-864X

Izdajatelj in založnik: Zavod RS za šolstvo, Poljanska cesta 28, 1000 Ljubljana. **Predstavniki:** dr. Vinko Logaj. **Uredništvo:** mag. Mirjam Podsedenešek (odgovorna urednica), mag. Lara Godec Soršak (Pedagoška fakulteta Ljubljana), Mira Hedžet Krkač (Zavod RS za šolstvo), mag. Mojca Honzak (Osnovna šola Riharda Jakopiča v Ljubljani), dr. Boža Krakar Vogel (Filozofska fakulteta v Ljubljani), dr. Maja Melinc Mlekuž (Univerza v Novi Gorici, Fakulteta za humanistiko), Vlado Pirc (Zavod RS za šolstvo), dr. Igor Saksida (Pedagoška fakulteta Ljubljana), dr. Miha Verbinc (Deželni svet za Koroško). **Naslov uredništva:** Zavod RS za šolstvo, OE Nova Gorica (za revijo Slovenščina v šoli), Erjavčeva ulica 2, 5000 Nova Gorica; tel. 05/330 80 79; mirjam.podsedensek@zrss.si. **Urednica založbe:** Simona Vozelj. **Jezikovni pregled:** Katja Križnik Jeraj. **Prevod povzetkov:** Ensitra prevajanje, Brigita Vogrinec s. p. **Oblikovanje:** Dartis d. o. o. (Anže Škerjanec). **Prelom:** Medium d. o. o. **Tisk:** Eurograf d. o. o. **Naklada:** 470 izvodov. **Naročila:** ZRSŠ – Založba, Poljanska cesta 28, 1000 Ljubljana; faks: 01/300 51 99; zalozba@zrss.si. **Letna naročnina** (3 številke): 35,00 € za šole in druge ustanove, 26,25 € za dijake, študente, upokojence in za druge individualne naročnike za naročnike iz tujine 40,00 €; cena posamezne enojne številke v prosti prodaji je 13,00 €; v cenah je vključen DDV. Revija je vpisana v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo, pod zaporedno številko 574.

© Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2018

Vse pravice pridržane. Brez založnikovega pisnega dovoljenja ni dovoljeno nobenega dela te revije na kakršenkoli način reproducirati, kopirati ali kako drugače razširjati. Ta prepoved se nanaša tako na mehanske oblike reprodukcije (fotokopiranje) kot na elektronske (snemanje ali prepisovanje na kakršenkoli pomnilniški medij).

Poštnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana

Slika na naslovnici: Berthold, Avgust (1911). Ivan Cankar. URN:NBN:SI:img-CB1163N5 from <http://www.dlib.si>. Cankar, Ivan (1920). *Moje življenje*. URN:NBN:SI:DOC-PK4X026A from <http://www.dlib.si>.

Mirjam Podsednšek, Zavod RS za šolstvo

ČUDEŽNE IN ČUDNE BESEDE

Ena najlepših izkušenj urednika je, srečevati se s pisano in zapisano besedo mladega človeka.

Vedno znova se razveselim spisov mladih avtorjev, ki jih pripravljamo za revijalno objavo in dane možnosti pregledovanja njihovih nalog.

Toliko različnih svetov je skritih v njih – in zanimivo je, da ti niso vedno le literarni, saj je sta življenje, doživetje vedno celota – povsod tam, kjer se srečata z lepoto in upanjem.

Letošnje Tekmovanje v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje je imelo zanimiv naslov *Čud(e)žne besede*.

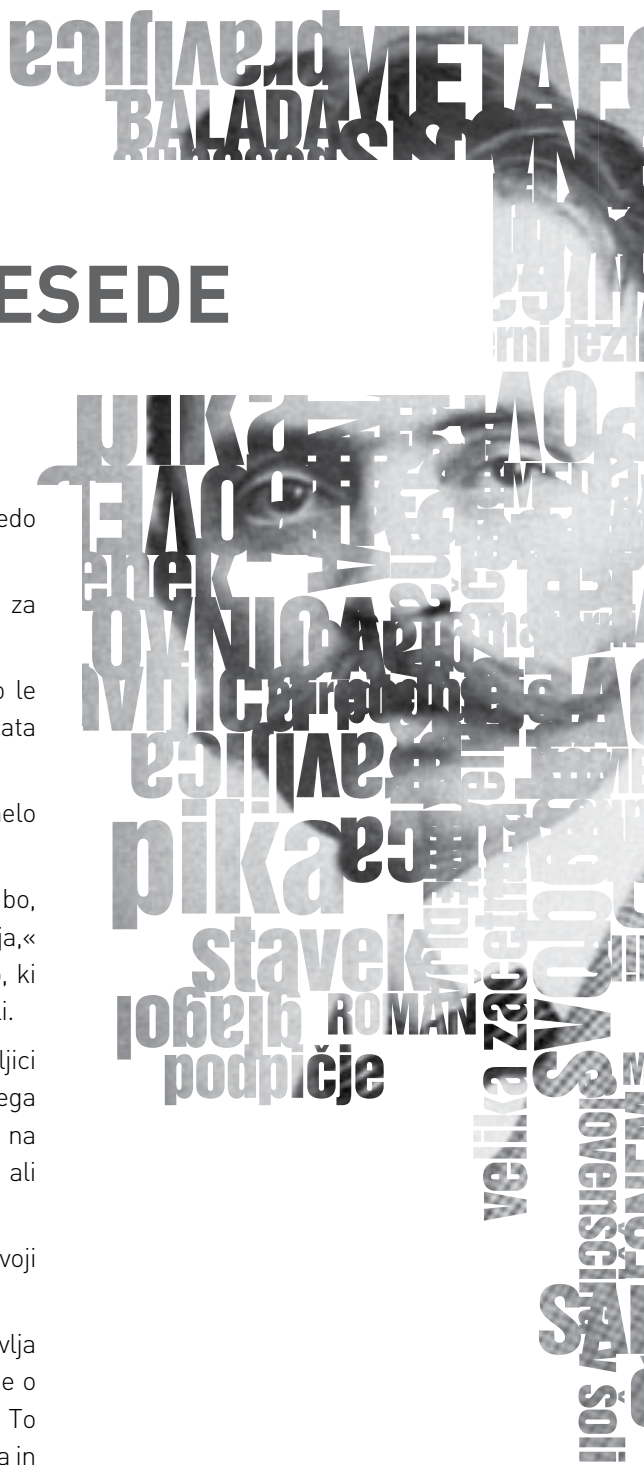
Mladi pisci so se poizkušali v pisanju o resničnosti, ki jo doživljajo, ki je bila in bo, o tisti, kjer je lahko – kot pravi Eliška Škaler: »Svet je iluzija, knjiga pa aluzija,« dogajanje pa lahko zaniha med resničnostjo in iluzijo, tudi fantastičnostjo, ki ji lahko nadenemo pravljica, rožnata očala, če smo z Alico v čudežni deželi.

Lahko se zgodi tudi nasprotno. Orwellov literarni svet, čeprav v živalski pravljici Živalske farme, je dijakom pokazal ostre, kritične robove sicer živalskega vsakdanjika, a dijaki so v njem začutili tudi problem – kako si odgovoriti na vprašanje biti in ostati človek – v Vampirju z Gorjancev Mateta Dolenca ali Mojstru in Margareti, Temni snovi ali Balerini ...

V literaturi je vsak lahko doma, dom je lahko tudi tam, kjer je jezik, kot v svoji raziskavi dokazuje Marjanca Ajša Vižintin.

Tam, kjer besedilo in prebrano res spoznam in razumem, kot predstavlja domače branje s svoje perspektive Zvonka Kajba, in tam, kjer je spoznanje o jeziku in njegovi naravi že raziskano, a še vzpodbudi dijakovo radovednost. To je lepo vidno v prispevku o Škrabčevih razglednicah Nejca Rožmana Ivančiča in Jelene Uršič in v predstavitvi Miriam Stanonik, ki se v oceni zbornika sprašuje o tem, ali pišejo ženske drugače ...

Berimo, z veseljem!

Dr. Marijanca Ajša Vižintin, ZRC SAZU, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije

DOPOLNILNI POUK SLOVENŠČINE V NEMČIJI: POMEMBNA OBLIKA POVEZOVANJA TER OHRANJANJA SLOVENSKEGA JEZIKA IN KULTURE POLEG ORGANIZIRANEGA DRUŠTVENEGA DELOVANJA

- ▽ Dopolnilni pouk slovenščine, ki se s prekinitvami in v različnih oblikah pojavlja v Nemčiji že od začetka 20. stoletja, je v prispevku postavljen v širši evropski kontekst organizirane oblike ohranjanja slovenskega jezika in kulture. Podrobneje je predstavljeno poučevanje slovenščine, ki ga izvaja ddr. Mira Delavec Touhami v jugozahodnem delu Nemčije v šolskem letu 2016/17. Na kratko je opisana zgodovina slovenskega izseljevanja iz Slovenije v Nemčijo od konca 19. stoletja naprej in društveno delovanje, povezovanje na posvetih v 21. stoletju. V zaključku poziva prispevek k podpori pouka maternih jezikov otrok priseljencev v Sloveniji in k vključevanju vsebin o Slovencih po svetu ter o priseljencih v Sloveniji v vzgojno-izobraževalni proces.

VIŽINTIN

Uvod

Slovenci, ki so se v drugi polovici 20. stoletja odselili v Zvezno republiko Nemčijo (Nemčijo), so ustanovili številna slovenska društva, znotraj katerih so organizirali ali podprli pouk slovenskega jezika, prirejali kulturne in športne prireditve, se družili v različnih sekcijah (pevska, folklorna, šahovska itd.) in bili drug drugemu v oporo. Največkrat so se odselili za nekaj let kot gostujoči delavci (t. i. gastarbajtersko obdobje), z namenom privarčevati nekaj denarja, zgraditi hišo v Sloveniji in se vrniti – a so v Nemčiji ostali. O povezovanju slovenskih izseljencev v Nemčiji ter o ohranjanju slovenske identitete in jezika skozi več desetletij priča v šolskem letu 2016/17 poleg šestih učiteljev dopolnilnega pouka slovenščine, napotnih / honoriranih iz Republike Slovenije, tudi 27 slovenskih društev, deset katoliških misij, folkloriade (leta 2017 je bila v Stuttgartu 31. folkloriada), posveti slovenskih organizacij (leta 2017 je bil v kraju Violau organiziran 22. posvet), srečanja pevskih zborov, redna potovanja slovenskih izseljencev in njihovih potomcev večkrat letno k sorodnikom v Slovenijo.

obodni verz
PRISLOV
velika začetnica
materni jezik
SLOVENŠČINI

Posveti slovenskih organizacij¹ potekajo v Nemčiji od leta 1996 naprej. Na zadnjih šestih posvetih (Bad Urach 2012, Baasem 2013, Althütte 2014, Wiesbaden 2015, Baasem 2016, Violau 2017) sem se udeležila predavanj, delavnic, izvajala polstrukturirane intervjuje ali vodila okrogle mize. Med kvalitativnim raziskovanjem sem iskala odgovore na različna vprašanja: kako se Slovenci v Nemčiji povezujejo, s poudarkom na posvetih slovenskih organizacij v Nemčiji (Vižintin 2016), katere so spremembe v društvenem delovanju v 21. stoletju (Vižintin 2017), kako se ohranja slovenska identiteta, kako poteka dopolnilni pouk slovenščine za slovenske izseljence in njihove potomce v Nemčiji itd.

↘ **Slika 1:** Wiesbaden 2015, 20. posvet slovenskih organizacij v Nemčiji, organizator društvo Sava Frankfurt. Predsednik Igor Križnar na sredini spredaj, v drugi vrsti desno Tone Partljič, dolgoletni vodja retorične delavnice na posvetih slovenskih organizacij v Nemčiji. Fotografija: Marijanca Ajša Vižintin

Dopolnilni pouk slovenščine po Evropi in v Nemčiji

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije v sodelovanju z Zavodom Republike Slovenije za šolstvo financira učitelje slovenščine za slovenske izseljence in njihove potomce na podlagi podpisanih bilateralnih sporazumov. V Evropi ima Slovenija razvito široko podporno mrežo. Dopolnilni pouk slovenščine je v šolskem letu 2017/18 potekal v 17 državah: v Avstriji (2 učitelja), Belgiji (1), Bosni in Hercegovini (3),² Češki republiki (1), Črni gori (1), Franciji (2), na Hrvaškem (6), v Liechtensteinu (1), Luksemburgu (1), Makedoniji (2), Nemčiji (6), na Nizozemskem (1), v Rusiji (0),³ Srbiji (6), Švici (3), Ukrajini (1) ter v Veliki Britaniji (1 učitelj). Pouk je prostovoljen in za udeležence brezplačen. Poteka v popoldanskem času ali med vikendom, navadno enkrat tedensko (dve do štiri ure). Namenjen je otrokom od četrtega leta starosti naprej, mladostnikom in odraslim. Organiziran je lahko na šolah države gostiteljice, v prostorih slovenskih diplomatsko konzularnih predstavništev, slovenskih društev ali katoliških misij. V šolskem letu 2017/18 je pouk organiziran v 17 evropskih državah, obiskuje ga okrog 1800 udeležencev, od tega več kot 1000 otrok. Slovenščino poučuje skupaj 35 učiteljev, od tega 14 napotenih in 21 nenapotenih. Kjer dopolnilnega pouka slovenščine ni možno organizirati, se izjemoma izvaja pouk slovenščine na daljavo (Dopolnilni pouk 2017/18), na drugih celinah pa v t. i. sobotnih šolah delujejo prostovoljci.

¹ Tudi »posvet slovenskih društev, katoliških misij, učiteljev, socialnih delavcev in članov folklornih skupin v Nemčiji« (1996–2014, 2017).

² Več o dopolnilnem pouku slovenščine za slovenske izseljence in njihove potomce v Bosni in Hercegovini v šolskem letu 2014/15 glej Vižintin 2015. Za primerjavo: v šolskem letu 2014/15 je potekal dopolnilni pouk slovenščine v 13 državah; poučevalo je nekaj manj učiteljev in ni še bilo organiziranega pouka v Črni gori, Luksemburgu, v Rusiji, na Švedskem, v Ukrajini.

³ V šolskem letu 2017/18 dopolnilni pouk slovenščine v Moskvi ne poteka (Dopolnilni pouk 2017/18).

▼ **Slika 2:** Bad Urach 2012, 17. posvet slovenskih organizacij v Nemčiji, organizator društvo Triglav Stuttgart. Udeležencem posveta predstavljajo učitelji dopolnilnega pouka slovenščine v Nemčiji svoje delo. Na fotografiji za mizo: ddr. Mira Delavec Touhami, Velimir Brunski, Vinko Kralj, Martina Kramberger Tomšič, Tatjana Jurkovič, Natalija Robnik. Fotografija: Marijanca Ajša Vižintin.

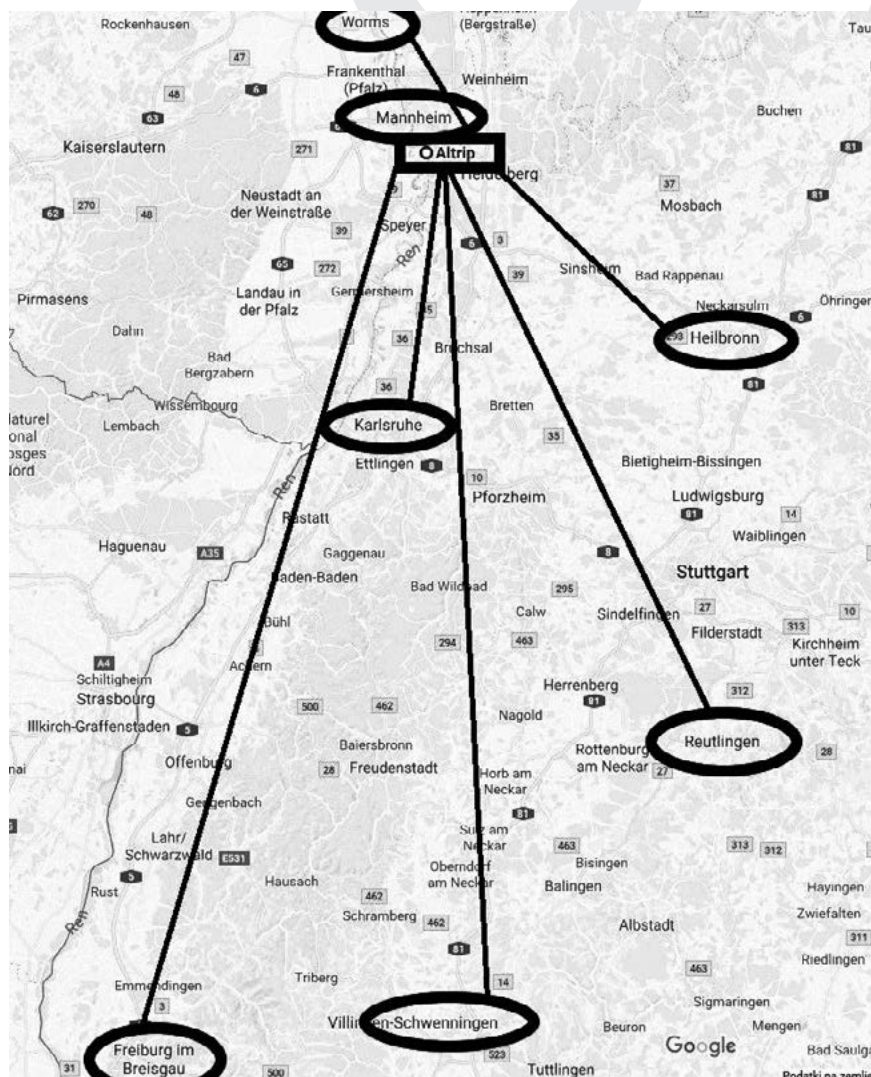

K ohranjanju slovenske identitete, kulture in jezika ter vzdrževanju stikov s Slovenijo veliko pripomorejo iz izvorne države napoteni učitelji dopolnilnega pouka slovenščine. V šolskih letih 2016/17, 2017/18 je bilo iz Slovenije napoteni / honorirani šest učiteljev, ki so v Nemčiji izvajali za slovenske izseljence in njihove potomce dopolnilni pouk slovenščine. Velimir Brunski je poučeval v krajih München, Kirchheim (Teck), Weingarten Memmingen, Ingolstadt, Augsburg, Ulm; Vinko Kralj v krajih Sindelfingen, Pforzheim, Stuttgart, Schömburg; ddr. Mira Delavec Touhami v krajih Wittnau bei Freiburg, Schwenningen (Schwarzwald), Worms, Karlsruhe, Duttendorf bei Heilbronn, Pfullingen, Reutlingen, Mannheim; Magdalena Novak v Berlinu; Natalija Robnik v Frankfurtu; Martina Tomšič Kramberger v krajih Hilden, Dusseldorf, Essen, Gütersloh [Dopolnilni pouk 2017/18]. »Delo učiteljev je zelo naporno, ker so v istem razredu učenci različnih starosti in z različnim znanjem slovenščine. Poleg tega pa poteka pouk v različnih mestih, tako da naredi učitelj ob tem vsak teden tudi po več sto kilometrov,« ugotavlja Saška Štumberger (2016: 132).

Ko je ddr. Mira Delavec Touhami začela poučevati dopolnilni pouk slovenščine v Nemčiji leta 2011, je prevzela šest skupin, v katerih je poučevala 45–50 udeležencev. Odzvala se je na potrebe srednje generacije, odraslih, ki so rojeni v Nemčiji; nekateri so kot otroci že obiskovali dopolnilni pouk slovenščine, zdaj pa želijo izpopolniti (nadgraditi, obogatiti) svoje znanje slovenščine.⁴ Do šolskega leta 2016/17 je število udeležencev dopolnilnega pouka slovenščine naraslo na 125, pouk pa poteka v desetih skupinah. Te so otroške ali odrasle ali mešane. Iz Altripa do različnih krajev, v katerih poučuje dopolnilni pouk slovenščine, se vozi od ponedeljka do sobote; če so organizirane prireditve (kulturni prazniki, miklavževanje, različni projekti) pa tudi ob nedeljah (Delavec Touhami, Mira, intervju 2017). O svojem poučevanju in delovanju ddr. Mira Delavec Touhami pravi:

Delujem v imenu države, poslana sem s strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije, z željo, da delam za vse Slovence. Poklic učitelja dopolnilnega pouka slovenščine osebno jemljem kot izredno odgovorno, pomembno delo, ki zahteva celega človeka. Delo, ki ga moraš resnično opravljati s srcem in dušo. Delaš z ljudmi, ki živijo izven matične

⁴ V soglasju z Zavodom za šolstvo in Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije in ob prijavi najmanj 7 udeležencev za odraslo skupino se lahko organizira tudi skupina za odrasle; v odraslih skupinah Mire Delavec Touhami je 10–15 udeležencev (Delavec Touhami, Mira, intervju 2017).

↘ **Slika 3:** Kraji v jugozahodni Nemčiji, v katerih je ddr. Mira Delavec Touhami v šolskem letu 2016/17 poučevala dopolnilni pouk slovenščine. Vsak teden je iz Altripa, kjer živi, do krajev, v katerih poučuje dopolnilni pouk slovenščine, prepotovala z javnimi prevoznimi sredstvi nekaj manj kot 2000 km (Delavec Touhami, Mira, intervju 2017). Fotografija: Google maps, Marijanca Ajša Vižintin (27. 3. 2018).

domovine, a so s svojo domovino tako ali drugače povezani, ne glede na to, ali živijo izven domovine že 50 let ali pa so jo zapustili pred enim letom. Ljudje te pokličejo, vsak ima svojo zgodbo. Učitelj je kot simbolična tkana čipkasta vez z domovino. Je ohlapna, ljudem moraš dovoliti, da dihajo, ne smeš jim vsiljevati stvari. Če te potrebujejo, si tam. Včasih popravljam besedila, prevajam, pomagam z nasveti, posredujem informacije o dogajanju v Sloveniji, če morajo kaj urediti, da so na tekočem. Ne gre le za učenje jezika in kulture, ampak si podaljšek več organizacij, da ljudem skrajšaš pot. Poklic učitelja dopolnilnega pouka slovenščine je poslanstvo (Delavec Touhami, Mira, intervju 2017).

V krajih, v katerih poučuje ddr. Mira Delavec Touhami, deluje samo eno slovensko društvo (Triglav Reutlingen), zato ima organiziran dopolnilni pouk slovenščine na tem območju še posebej pomembno vlogo pri ohranjanju slovenskega jezika in kulture. Učiteljica ddr. Mira Delavec Touhami odlično sodeluje s 70-letnim župnikom Janezom Modicem, s katerim skupaj potujeta, organizirata prireditve (npr. za kulturni praznik ves februar, da pokrije/ta različne kraje in čim večje število ljudi), odziva se na vabila drugih društev na Bavarskem, v Baden Württembergu, npr. Slovenija Stuttgart (predsednica Karolina Štuhec Meglič) (Delavec Touhami, Mira, intervju 2017).

Kratka zgodovina slovenskega izseljevanja v Nemčijo

Izseljevanje Slovencev v Nemčijo je stalnica od konca 19. stoletja, kar se zrcali tudi v povezovanju in organiziranem delovanju. Prvo slovensko društvo z imenom Ilirija je bilo ustanovljeno leta 1898 ali 1903 v kraju Essen-Borbeck. Okoli 25.000 Slovencev v Porurju je prvi uradno obiskal Janez Evangelist Krek leta 1899. Društev je bilo 68 oz. 87, delila pa so se na dve struji (jugoslovanska katoliška društva, jugoslovanska delavska društva). V Porurju so se prodajali trije slovenski časopisi. Prva dva tečaja slovenskega jezika je v Gladbecku (1926) in Meerbecku (1927) organiziral katoliški duhovnik Božidar Tensundern. Za dovoljenje je prosil Ministrstvo prosvete v Berlinu, svojo prošnjo pa je utemeljeval z organizacijo nemških šol za nemške otroke v Braziliji, in to uspešno: leta 1931 je bilo v Nemčiji organiziranih že osem tečajev slovenščine (Gladbeck, dva tečaja, Homberg-Hochheide, Marl, Moers-Meerbeck, Osterfeld, Recklinghausen-Suderwich, Gerthe), ki jih je obiskovalo 173 otrok. Kot navaja Marjan Drnovšek (2012: 139–184), je leta 1938 je nacistična oblast Božidarju Tensundernu delovanje med Slovenci v Nemčiji prepovedala.

Do začetka druge svetovne vojne se je večina Slovencev izseljevala na sever Nemčije. Izseljevanje se je nadaljevalo po drugi svetovni vojni, ko se je preusmerilo tudi na jug Nemčije (Drnovšek 2008, Wörsdörfer 2017). V Baden-Württembergu je po ocenah od izseljenih 80.000 Slovencev v šestdesetih letih 20. stoletja živelo v Nemčiji nad 50.000 Slovencev (Lukšič Hacin 2007), Marjan Drnovšek (2009: 59–60) pa na podlagi statističnih podatkov ocenjuje, da je v 60. in 70. letih 20. stoletja migriralo v evropske države 80.000–100.000 Slovencev. Marina Lukšič Hacin (2007) navaja, da so bili Jugoslovani skupaj v šestdesetih letih 20. stoletja predstavljali drugo najštevilnejšo skupino, takoj za turškimi delavci.⁵

Sociološka raziskava o Slovencih v Nemčiji, v kateri je v leta 1974 sodelovalo tisoč izseljenih delavcev, je pokazala, da so Slovenci odhajali v Nemčijo predvsem z željo po izboljšanju življenjskega položaja, zaradi nizkega zaslužka in slabih stanovanjskih razmer doma, prisotni pa sta bili tudi želji po spoznavanju sveta in novih izkušnjah (Klinar, Toš, Mežnaric v Toplak 2005: 123; Toš idr. 2014: 13). Izseljeni iz Slovenije (v drugi polovici 20. stoletja) so dijo po Paulu Schefferju (2011) v drugi in tretji val priseljevanja v zahodno Evropo. Kljub prvotnemu pričakovanju, da se bodo sčasoma vrnil, od koder so prišli, se je izkazalo, da je njihova naselitev trajna: z/za njimi so prišli družinski člani, ki predstavljajo zdaj tretjo in največjo skupino priseljencev v večini zahodnoevropskih držav (Scheffer 2011: 144). O postopnem združevanju družin⁶ pričajo tudi zgodbe slovenskih izseljencev in njihovih potomcev:

Iz Celja sem se priselil v Köln leta 1972. Prišel sem zaradi ljubezni, ona, Slovenka, je že delala in živela v Kölnu. Spoznala sva se, preden sem šel služiti vojaški rok. Ko sem se vrnil, mi je poslala telegram, naj pridem v Nemčijo tudi jaz – in sem šel (Intervjuji 2014, Michael Medved). Živel sem pri stari mami in na Ptujju zaključil peti razred, ko so se starši odločili, da bodo ostali v Nemčiji. V Nemčijo sem prišel leta 1979. Zame je bil to velik šok (Intervjuji 2014, Albert Mlakar). Najprej se je v Nemčijo zaradi službe priselil

⁵ Množično odhajanje delavcev v Nemčijo je bilo mogoče na podlagi podpisanih meddržavnih sporazumov. Nemčija je podpisala sporazum z Italijo 1955, s Španijo in z Grčijo leta 1960, s Turčijo 1961, z Jugoslavijo 1963, s Portugalsko 1964 itd.

⁶ Več o postopnem združevanju družin, tako slovenskih izseljenskih po svetu kot priseljenskih v Sloveniji, glej npr. Vižintin 2017b: 155–180; Žitnik Serafin 2015; Lebenswege 2015: 119.

oče. Sam je živel v Nemčiji sedem let. Ko je bila mami noseča, je prišla še ona v Nemčijo. Tu sta že več kot 45 let (Intervjuji 2014, Katja in Lidija Kos).

▼ **Slika 4:** Althütte 2014, 19. posvet slovenskih organizacij v Nemčiji, organizator društvo Triglav Stuttgart. Nastop folklorne skupine, ki je na posvetu vadila pod vodstvom Vasje Samca, v sobotnem večernem kulturnem programu. Posveti se odvijajo enkrat letno od petka do nedelje popoldne, ko vzporedno potekajo delavnice in predavanja; v soboto zvečer je stalnica kulturni program, na katerem se predstavijo udeleženci delavnic. Fotografija: Marijanca Ajša Vižintin.

Nemčija je postala v drugi polovici 20. stoletja izrazito priseljenška država, čeprav je to zanikala (Castles, Miller 2009: 263) in pričakovala, da se bodo nemški priseljenci vrnili v izvorne dežele. Za to je skrbela tudi z uradnimi predpisi, ki so urejali začasno (!) zaposlitev, a onemogočali dostop do nemškega državljanstva in iz tega izhajajočih pravic. Priseljenci niso imeli volilne pravice, tudi generacija otrok, rojenih v Nemčiji, je težko pridobila državljanstvo, le počasi se je urejal bivanjsko-pravni položaj, počasi so se omilili predpisi o delovnih dovoljenjih (Slavec v Toplak 2005: 121). Izseleni iz Slovenije v šestdesetih, sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja, poimenovali zdomci, ker naj bi odšli *z doma* le za nekaj let, so večinoma postali izseljenci – čeprav je bila vrnitev domov sestavni del načrtov nekajletnega odhoda v tujino. Nekaj Slovencev se je po upokojitvi vrnilo v Slovenijo, a večina jih je ostala – Nemčija je postala njihov (drugi) dom, tako zanje kot za njihove otroke in (pra)vnuke:

Načrtovala sva, da bova v Nemčiji nekaj let, da si zgradiva hišo – a sva ostala, v Nemčiji sva že 35 let. Otroci zrastejo, gredo v šolo, iščejo partnerje, poiščejo si službo – doma so v Nemčiji. Partnerji so največkrat domačini, Nemci – ali drugi priseljenci, druge nacije – kamor ljubezen pade. Otroci živijo tu in zato smo se tudi mi odločili, da ostanemo. Večkrat se vračamo v Slovenijo, domov, s celo družino, tudi vnuki, približno petkrat na leto. Vsi radi potujejo domov – in se tudi radi vračajo nazaj, domov v Nemčijo (Intervjuji 2014, Jana Kolman).

Izseljevanje iz Slovenije v Nemčijo se nadaljuje tudi v 21. stoletju, tako kot priseljevanje v Slovenijo. Slovenskim izseljencem iz 20. stoletja in njihovim otrokom, (pra)vnukom se v 21. stoletju pridružujejo novi slovenski izseljenci iz Slovenije v Nemčijo. V letih 2012–2015 je bilo (vsako leto) med 14.–15.000 izseljenimi iz Slovenije okoli 8000 slovenskih državljanov in okoli 6000 tujih državljanov.⁷ Izseleni slovenski državljani so se leta 2015 odselili iz Slovenije v 92 različnih držav po vsem svetu. Več kot četrtina teh oseb (26 %) je odšla v Avstrijo, za največ preostalih pa so postale države njihovega prihodnjega prebivališča Nemčija (21 %), Švica in Hrvaška (*Selitveno gibanje 2014; Selitveno gibanje 2015, Socioekonomske značilnosti 2015*).

⁷ Leta 2015 se je iz Slovenije izselilo 14.913 prebivalcev, od tega 8.654 slovenskih in 6.259 tujih državljanov, priseljenih je bilo 15.420 prebivalcev. Podobnosti ne najdemo le v številu odseljenih oz. priseljenih, ampak tudi v njihovi izobrazbi. Med priseljenimi je bilo skoraj dve tretjini starih 25–64 let, med temi jih je imelo osnovnošolsko ali nižjo izobrazbo 26 %, s d izseljenimi jih je imelo osnovnošolsko ali nižjo izobrazbo 22 %, srednješolsko 53 %, višješolsko ali visokošolsko izobrazbo pa 25 %. Starih 15 let ali več je bilo med priseljenimi 13.011, med odseljenimi pa 12.970 (torej je bilo med priseljenimi 2.409 otrok, starih do 15 let; med odseljenimi pa 1.943 otrok, starih do 15 let). V Slovenijo se je priselilo 88 doktorjev znanosti, iz države pa se jih je odselilo 156 (Socioekonomske značilnosti 2015).

Društveno delovanje in povezovanje Slovencev v Nemčiji

Jugoslovani oz. Slovenci so ustanavljali društva skoraj v vseh državah priselitve. V Nemčiji, na Švedskem, v Veliki Britaniji in Italiji je bilo društveno življenje zelo živahno. Marjan Drnovšek (2008: 252) opominja, da moramo poleg ekonomskih upoštevati tudi politične emigrante in njihova združenja ter delovanje slovenskih katoliških misij, Marina Lukšič Hacin (2001) pa, da Slovenci, ki so zapuščali izvorno okolje, niso (bili) neka monolitna in homogena skupina, ampak obstajajo med posamezniki velike razlike,

izrazita diferenciacija glede na čas, v katerem so se izselili, in glede na prostor, iz katerega so se izselili (mesto, vas, regija). S seboj so odnesli slovenstvo z vsakdanje ravni življenja. Pestrosti prve generacije dodajmo še v drugih okoljih in v različnih časovnih obdobjih rojene druge in tretje generacije, ki so slovenstvo doživljale na simbolni ravni, skozi ustno izročilo svojih staršev iz časa, ko so starši zapuščali slovensko okolje. [...] Prav tako pa je po svoje diferencirano in kompleksno okolje, v katero so se ljudje priselili (Lukšič Hacin 2001: 60–61).

Leta 1960 je bila v Stuttgartu ustanovljena prva povojna slovenska župnija v Nemčiji. Leta 1970 je bilo ustanovljeno prvo povojno slovensko društvo: Slovensko kulturno umetniško društvo Triglav Stuttgart, ki je leta 2015 praznovalo 45-letnico delovanja in 40-letnico folklorne skupine.

Najbolj množično so nastajala slovenska društva v sedemdesetih letih 20. stoletja, leta 1978 jih je bilo enajst. Njihovo število se je bistveno povečalo po osamosvojitvi Slovenije (leta 1989 je bilo društev 29, po letu 1991 pa 39), med Slovenci je delovalo dvanajst katoliških duhovnikov, organiziran je bil dopolnilni pouk slovenščine. Leta 2002 je delovalo v Nemčiji 30 slovenskih društev, od tega jih je bilo leta 2003 povezanih v Koordinacijo južne Nemčije devetnajst (Štemberger 2007: 39–45).

➤ **Sliki 5, 6:** Stuttgart, 21. 11. 2015, praznovanje 45-letnice društva Triglav Stuttgart in 40-letnice folklorne skupine Triglav Stuttgart. V kulturnem programu je nastopil z eno od svojih skupin dopolnilnega pouka slovenščine tudi učitelj Vinko Kralj. Fotografiji: Marijanca Ajša Vižintin.

Na 21. posvetu slovenskih organizacij v Nemčiji (Baasem, 4.–6. 3. 2016) sem vodila okroglo mizo »Vpetost slovenskih društev v nemško lokalno okolje: večkulturne prireditve, sodelovanje z drugimi organizacijami, društveni prostori«. Na njej so sodelovali predstavniki osmih slovenskih društev, minister Gorazd Žmavc in drugi predstavniki Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, predstavniki Zavoda RS za šolstvo in Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport RS, učitelji dopolnilnega pouka slovenščine. Sodelujoči predsedniki in člani osmih slovenskih društev v Nemčiji so me presenetili s svojim mnenjem, da deluje v slovenskih društvih v Nemčiji le okoli šest do sedem odstotkov Slovencev, živečih v Nemčiji, medtem ko večina priseljenih Slovencev v Nemčiji ni društveno dejavni.

Kljub temu je leta 2017 v Nemčiji delovalo 27 slovenskih društev, in sicer v mestih Augsburg, Berlin, Bönningheim, Burscheid, Essen, Frankfurt na Majni, Hannover, Hilden, Ingolstadt,⁸ Krefeld, Mannheim, München (dve društvi), Neuss, Nürnberg, Radolfzell, Ratheim, Ravensburg, Reutlingen, Schorndorf, Sindelfingen (dve društvi), Stuttgart (dve društvi), Tuttlingen, Uchingen – Ebersbach, Ulm. Poleg dopolnilnega pouka slovenščine in dejavnosti so v Nemčiji pomemben povezovalni element slovenske identitete tudi duhovniki, ki delujejo leta 2017 v desetih slovenskih katoliških misijah: v krajih Augsburg, Berlin, Essen, Frankfurt, Ingolstadt, Köln, Mannheim, München, Stuttgart, Ulm (Vižintin 2016, 2017a). V okviru (slovenskih) študijskih programov je, kot navaja Saška Štumberger (2016) v študijskem letu 2015/16 v Nemčiji delovalo tudi pet lektoratov: Berlin, Köln, München, Regensburg in Tübingen.

Večina društev se srečuje in povezuje na skupnih prireditvah v Nemčiji dvakrat letno: na posvetih in na folkloriadi. Na slednji se zberejo slovenske folklorne skupine iz Nemčije ter gostujoče folklorne skupine iz Slovenije in Nemčije. Na sestankih se večkrat letno srečujeta koordinaciji slovenskih društev za južno in severno Nemčijo – podobno kot se v koordinacije oz. zveze povezujejo slovenski izseljenci in njihovi potomci drugod po svetu, prav tako pa tudi priseljenci v Sloveniji. Nekatera slovenska društva v Nemčiji so zelo dejavna in imajo veliko članov, druga so tik pred zaprtjem.

⁸ Podrobno predstavlja delovanje društva Lastovka Ingolstadt in življenje Slovencev v Ingolstadtu Rolf Wörsdörfer (2017).

 Slika 7: Ulm, 27. 9. 2014. Društvo Slovenija Ulm je praznovalo 35-letnico delovanja in organiziralo 28. folkloriado. Na fotografiji: Jana Kolman, Marijanca Ajša Vižintin, Aleksandra Kolman. Aleksandra Kolman je več let obiskovala dopolnilni pouk slovenščine v Augsburgu, Jana Kolman pa je bila ena od soustanoviteljic društva Drava Augsburg leta 1979. Ustanovili so ga tudi z namenom, da bi lahko za svoje otroke organizirali dopolnilni pouk slovenščine. Fotografija: Zasebni arhiv Marijanca Ajše Vižintin.

Posveti slovenskih organizacij v Nemčiji (1996–2017) imajo pomembno vlogo: s ponujenimi delavnicami (folklorna, pevska, dramska, retorična), ki jih vodijo povabljeni mentorji iz Slovenije, strokovnjaki na svojem področju, in z izbranimi predavanji pridobijo udeleženci posvetov novo in kvalitetno znanje. Seznanijo se z najnovejšimi usmeritvami v Sloveniji in nove veščine vključujejo v svoje nadaljnje društvene dejavnosti, kar v polstrukturiranih intervjujih potrjujejo tudi udeleženci delavnic. Pokrovitelj posvetov je Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu. Primož Ilešič, ki se je udeležil posvetov od šestnajstega (2011) naprej, meni, da:

Slovcem v Nemčiji zelo veliko pomeni, ko pridemo predstavniki Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu iz Slovenije, še posebej če pride minister ali ministrica. S tem pokažemo, da jih cenimo, njih in njihovo delo. Kot predstavnik Urada se poleg posvetov udeležujem v Nemčiji pomembnejših obletnic društev, obletnic dopolnilnega pouka slovenščine, folkloriad (Intervjuji 2014, Primož Ilešič).

 Slika 8: Violau 2017, 22. posvet slovenskih organizacij v Nemčiji. Minister za Slovence v zamejstvu in po svetu Gorazd Žmavc je Francu Kolmanu, predsedniku društva Drava Augsburg, izročil priznanje Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu za dolgoletno uspešno vodenje društva ter za trud in požrtvovalnost pri ohranjanju slovenske kulturne dediščine in za prispevek na področju sodelovanja med SKŠD Drava Augsburg e. V. in Republiko Slovenijo. Utemeljitev bere dr. Zvone Žigon. Fotografija: Jože Pahič.

Posveti slovenskih organizacij v Nemčiji so organizirani en konec tedna (od petka do nedelje) v prvi polovici leta. Organizacijo posvetov prevzame vsako leto drugo društvo. Trudijo se, da je eno leto posvet na jugu Nemčije, drugo leto na severu. Prostorsko organizacijo posvetov usklajujejo tudi s folklori-

ado: če je posvet na jugu Nemčije, je folkloriada na severu, npr. leta 2013 je Bled Essen, slovensko društvo na severu Nemčije, organiziralo 18. posvet v Baasmu, društvo Drava Augsburg, slovensko društvo na jugu Nemčije, pa 27. folkloriado v Augsburgu (Vižintin 2016). Namen te preišljene rotacije je čim pogostejše druženje in povezovanje Slovencev, zavedajoč se, da so Slovenci v 80-milijonski Nemčiji razpršeno naseljeni.

Vodenje slovenskih društev v Nemčiji in njihovo delovanje v 21. stoletju postopoma prevzema mlajša generacija: novi priseljenci, priseljeni v Nemčijo v 21. stoletju, ali otroci slovenskih izseljencev iz 20. stoletja, rojeni v Nemčiji. Mlajša generacija postopoma prevzema vodenje društev in se aktivno vključuje v povezovalne dejavnosti društev.⁹ Prehod je bil najprej mogoč v društvih, v katerih sta obe generaciji sodelovali, bili spoštljivi druga do druge in odprti za nove ideje:

Iz Slovenije sem se priselil leta 2009. Predsednik društva Sava Frankfurt sem postal 2012 – a starejša generacija sodeluje in pomaga. Mora biti kontinuiteta. Vzorci, ki so pozitivni, koristni za društvo, se prenašajo naprej. Vzameš povezave, ki jih imaš, kontakte, ki so že postavljeni. V društvu je bilo veliko stvari, ki so dobro funkcionirale, to je treba spoštovati. Neumnost bi bilo porušiti nekaj, kar je že postavljeno – to ni revolucija, to je evolucija (Intervjuji 2014, Igor Križnar).

Pri generacijskem prehodu se v društvih soočajo s številnimi izzivi: mladi so preobremenjeni s svojimi službenimi in družinskimi obveznostmi, nekateri so se odselili v druge kraje, drugim je dovolj občasno srečanje brez društvenih obveznosti in prevzemanja odgovornosti (Intervjuji 2014, Franc Kolman, Fran Vodopivec). Prehod je možen, če mlajši dobijo priložnost, da uresničujejo svoje ideje:

Vesel sem, imamo v Slovenskem kulturno športnem društvu Slovenija Ulm predsednika mlajše generacije. Upam, da se bo zdaj v društvu razvilo bolj moderno delovanje, da bo mlajši predsednik pritegnil generacijo svojih let. Mladim je treba pustiti, da spremenijo društvo in ga posodobijo, da bo primerno današnjemu času. Tudi mi smo tako začeli, da smo delali po svoje. Tako bo društvo zagotovo uspevalo, naprej bo delovalo posodobljeno (Intervjuji 2014, Vinko Majcen).

⁹ Slovensko kulturno umetniško društvo Triglav Stuttgart (mlajši prevzamejo vodenje 2008/2009) organizacija 19. posveta (2014); Slovensko kulturno društvo Sava Frankfurt (2012) organizacija 20. posveta (2015); Slovensko kulturno športno društvo Slovenija Ulm (2014) organizacija 28. folkloriade (2014).

↙ **Slika 9:** Wiesbaden 2015, 20. posvet slovenskih organizacij v Nemčiji. Na fotografiji trije iz mlajše generacije, ki se je iz Slovenije v Nemčijo izselila okoli leta 2000, nekaj let zatem pa prevzela v slovenskih društvih, organizacijah aktivne in vodilne vloge: Karolina Štuhec Meglič (Slovenija Stuttgart), Andrej Vudler (Triglav Stuttgart), Gabrijela Žagar Ferrayra (Koordinacija slovenskih društev v južni Nemčiji). Fotografija: Marijanca Ajša Vižintin.

Nekatera slovenska društva v Nemčiji so na začetku 21. stoletja zaprla svoja vrata – sočasno pa novi priseljenki ustanavljajo nova društva, npr. leta 2014 v Berlinu, kjer je leta 2013 prejšnje društvo prenehalo z delovanjem, ali leta 2015 v Münchnu, kjer zdaj delujeta dve društvi, ali leta 2016 novoustanovljeno društvo v Nürnbergu. Slovenska društva se v 21. stoletju povezujejo med seboj, sodelujejo z drugimi organizacijami v lokalnem okolju, z nemškimi in z drugimi priseljenkimi; nekatera slovenska društva med svoje člane sprejemajo nemške (in druge) prijatelje, prijateljice, zavedajoč se, »da vsak dejanski človek vedno pripada različnim skupinam, prek svojega rojstva, zvez in zavezništev« (Sen 2009: 18).

Pri novoustanovljenih društvih ni toliko v ospredju kulturno in jezikovno povezovanje, ampak bolj gospodarsko povezovanje. Na podlagi izvedenih intervjujev in izkušenj preseljevanja lahko pričakujemo, da se bosta skrb za slovenski jezik, želja po obiskovanju dopolnilnega pouka slovenščine in večji vpetosti v društveno delovanje povečali, ko se bodo novi priseljenki v Nemčiji ustalili (zaposlitev, stanovanje), ko se bodo v nemški družbi znašli in spoznali številna (nenapisana) pravila prav tako raznolike nemške družbe in ko bodo dobili potomce. Pomembno pa je še eno spoznanje: ne le društveno delovanje, tudi neformalna srečanja in družbena omrežja (Skype, Facebook) so pomembne dejavnosti za ohranjanje stikov med Slovenci v Nemčiji in z domačimi v Sloveniji, posledično pa tudi za ohranjanje spreminjajoče in razvijajoče se slovenske identitete med slovenskimi izseljenci v Nemčiji.

¹⁰ Da živimo in delamo Slovenci in naši potomci po vsem svetu, v Slovenijo pa se priseljujejo in pri nas delajo ljudje z vsega sveta, pričajo mdr. znanstvene monografije v zbirki Migracije Založbe ZRC SAZU (o Slovencih v Južni in Severni Ameriki, v Kanadi, Avstraliji, Afriki in na Arabskem polotoku, v evropskih državah, o priseljenkih v Sloveniji in njihovem vključevanju, o iz Slovenije napotnih delavcih itd.), znanstvena revija Dve domovini / Two Homelands Inštituta za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU, zborniki Priseljevanje in društveno delovanje Slovencev v drugih delih jugoslovanskega prostora (Žitnik Serafin 2014), Slovensko izseljenstvo (Trebše-Štolfa, Klemenčič 2001), Migracije in slovenski prostor od antike do danes (Štih, Balkovec 2010), zbornik Raziskovanje slovenskega izseljenstva (Žitnik Serafin, Kalc 2017), ki je izšel ob 30-letnici Inštituta za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU itd.

¹¹ Največ otrok je obiskovalo pouk ruskega jezika in kulture (114), hrvaškega jezika in kulture (90) in nemškega jezika in kulture (85). Manj otrok je obiskovalo pouk makedonskega jezika in kulture (45), kitajskega jezika in kulture (29), albanskega in bosanskega jezika in kulture (po 19), madžarskega jezika in kulture (13) ter pouk ukrajinskega jezika in kulture (6) (Straus 2016, Vižintin 2017b, 2018). Več o pouku hrvaščine v Sloveniji glej Vižintin 2018, makedonščine in albanščine Vižintin 2009, o soodgovornosti za razvoj večjezičnosti pri otrocih priseljenkih, začeniš z njihovim maternim jezikom, pa Vižintin 2014

¹² Več informacij o pouku maternih jezikov in kultur otrok priseljenecv v Sloveniji lahko dobite na MIZŠ pri Bronki Straus, bronka.straus@gov.si, 01 400 53 31. Primer povabila in obrazec za šolsko leto 2016/17, dostopna v novicah Eurydice: <http://www.eurydice.si/index.php/prispevki-eurydice/11406-povabilo-os-in-ss-k-oddaji-prosenj-z-sofinanciranje-dopolnilnega-pouka-maternih-jezikov> (27. 3. 2018).

V razmislek: mi drugje, drugi pri nas

Ob zavedanju, da smo Slovenci vedno bili in smo ekonomski migranti (oz. delovni izseljenci / priseljenki), v najbolj težkih obdobjih pa tudi begunci, politični migranti,¹⁰ težko razumem nestrpnost do ljudi, ki se priseljujejo v Slovenijo. Še težje razumem skromno podporo pouku maternih jezikov in kultur za otroke priseljenke v Sloveniji, ki pa vendarle postopoma narašča (Vižintin 2009, 2015, 2017b, 2018). Prav tako kot podpira Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije v sodelovanju z Zavodom Republike Slovenije za šolstvo dopolnilni pouk slovenščine za slovenske izseljenke in njihove potomce – podpira tudi pouk maternih jezikov in kultur otrok priseljenecv.¹¹ V šolskem letu 2015/16 se je v Sloveniji izvajal pouk enajstih (11) maternih jezikov in kultur za otroke priseljenke: ruski, hrvaški, nemški, makedonski, kitajski, albanski, bosanski, madžarski, ukrajinski. Obiskovalo ga je 420 otrok priseljenecv (Straus 2016). Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije na svoji spletni strani vsako leto objavi *Povabilo osnovnim in srednjim šolam k oddaji vlog za sofinanciranje dopolnilnega pouka maternih jezikov in kultur* (nazadnje 28. 8. 2017 za šolsko leto 2017/18), z namenom, da v svojih prostorih organizirajo pouk maternih jezikov in kultur za otroke priseljenke.¹² Podprimo ga – tako kot smo mi ponosni, da Slovenci po svetu ohranjajo slovenski jezik in kulturo, so tudi priseljenki v Sloveniji ponosni na svoj jezik in kulturo.

Slika 10: Plakat MIZŠ, ki podpira organiziran pouk maternih jezikov in kultur za otroke priseljence v Sloveniji.
Fotografija: Marijanca Ajša Vižintin

Sklep

Izseljevanje Slovencev v Nemčijo je stalnica od 19. stoletja naprej, Slovenci v Nemčiji in njihovi potomci pa so ena od najbolj dejavnih slovenskih izseljenskih skupnosti. Med drugim dokazuje to tudi šest učiteljev, učiteljic dopolnilnega pouka slovenščine, ki poučujejo slovenske izseljence in njihove potomce v Nemčiji. Dopolnilni pouk slovenščine finančno (napoteni ali honorirani učitelji) in strokovno (usposabljanje in srečevanje učiteljev, brezplačno didaktično gradivo za udeležence dopolnilnega pouka slovenščine) podpira Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije v sodelovanju z Zavodom Republike Slovenije na podlagi podpisanih bilateralnih sporazumov. Poleg dopolnilnega pouka slovenščine je za ohranjanje slovenskega jezika in kulture za slovenske izseljence tako v Nemčiji kot drugod pomembno tudi razvejano društveno delovanje (v Nemčiji je 27 slovenskih društev) in njihovo medsebojno povezovanje, npr. na posvetih (leta 2017 je bil v kraju Violau organiziran 22. posvet), folkloriadah (leta 2017 je bila v Stuttgartu 31. folkloriada), v katoliških misijah (leta 2017 smo imeli v Nemčiji 10 slovenskih misij), na srečanjih pevskih zborov itd.

Kot navaja Mirjam Milharčič Hladnik (2012: 12), so: »naši izseljenci tudi priseljenci, priseljenci v Slovenijo pa so izseljenci od nekod drugod. Za vse veljajo enaki motivi migriranja – ustvariti bolj kakovostno življenje zase in prihodnost za svoje otroke – in enake poti do cilja: socialna vključenost in spoštovanje etničnega porekla.« Menim, da bi se moralo o Slovencih in njihovih potomcih po svetu, njihovih izzivih pri preseljevanju in vključevanju tako v preteklosti kot v sedanjosti, več govoriti in pisati, in to v znanosti, v medijih¹³ in v vzgojno-izobraževalnem procesu – ob sočasnem predstavljanju priseljencev in njihovih potomcev v Sloveniji. Predlagam, da se tovrstne vsebine več vključujejo v slovenske učne načrte in v učno gradivo, da jih pedagoški delavci, delavke lahko uporabijo pri pouku slovenščine in drugih jezikov, zgodovine, geografije, družbe, sociologije.¹⁴ Selitve so vedno bile del človeškega obstoja in razvoja, Slovenci pa del večjih selitvenih tokov (nasilno ali (navidezno) izbirno ali kombinacija obojega) ali pa s(m)lo se selili kot posledica odločitev in izbir posameznikov; poleg ekonomskih in političnih razlogov se ljudje selimo tudi zaradi ljubezni, študija, zdravja itd.

Predstavljam si, da bi vedenje o Slovencih po svetu pripomoglo tudi k razvoju medkulturne zmožnosti vseh prebivalcev Slovenije, k sprejemanju in vključevanju prišlekov, ki si izberejo Slovenijo za svoj novi dom, k razvoju medkulturnega dialoga ter medkulturne vzgoje in izobraževanja. Mi smo, živimo in delamo drugje, po vsem svetu – drugi z vsega sveta so, živijo in delajo pri nas, v Sloveniji. Skupaj smo mi, skupaj soustvarjamo in razvijamo svet in družbo, v kateri živimo.

POVZETEK

Dopolnilni pouk slovenščine izvaja v šolskem letu 2017/18 v Nemčiji šest učiteljev: Magdalena Novak, Natalija Robnik, Martina Tomšič, Velimir Brunski, Vinko Kralj in ddr. Mira Delavec Touhami. Iz Republike Slovenije učitelje finančno in strokovno podpirata Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije in Zavod RS za šolstvo. Za slovenske izseljence in njihove potomce je v Nemčiji pomembno tudi razvejano društveno delovanje in njihovo medsebojno povezovanje, npr. na posvetih slovenskih organizacij v Nemčiji, na folkloriadah, v katoliških misijah, na srečanjih pevskih zborov itd. Slovensko izseljevanje v Nemčijo je stalnica od konca 19. stoletja naprej – prva dva tečaja slovenskega jezika je organiziral Božidar Tensundern v Gladbecku in Meerbecku že v letih 1926, 1927 – in se nadaljuje tudi v 21. stoletju. Nekateri novi slovenski priseljenci v Nemčiji se vključujejo v obstoječe delovanje slovenskih društev.

Z njimi učitelji dopolnilnega pouka slovenščine aktivno sodelujejo, npr. na obletnicah društev in ob praznikih, društvenih prireditvah. Če v krajih, v katerih poučujejo učitelji dopolnilnega pouka slovenščine, ni delujočih društev, kot velja za večino primerov pri ddr. Miri Delavec Touhami, pa k ohranjanju slovenske identitete, kulture in jezika ter vzdrževanju stikov s Slovenijo bistveno pripomorejo ravno iz izvorne države napoteni učitelji dopolnilnega pouka slovenščine.

Ključne besede: slovenski izseljenci, Nemčija, materni jezik, slovenska društva

Viri in literatura

- Castles, Stephen, Miller, Mark J., 2009: *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. New York: Guilford Press.
- Delavec Touhami, Mira, 2017: 22. posvet slovenskih organizacij v Nemčiji, Nemčija, Violau (21.–23. 4. 2017), zvočni zapis. Intervju izvedla Marijanca Ajša Vižintin za Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU, projektna dokumentacija, raziskovalno gradivo.
- *Dopolnilni pouk (2017/18)*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Stičiče – slovenščina za Slovence po svetu. Dostopno na: <https://www.zrss.si/sticisce/dopolnilni-pouk/> (27. 3. 2018).
- Drnovšek, Marjan, 2008: Društveni arhivi v Nemčiji: Med preteklostjo in sedanjostjo. V: *Arhivi* 31/2. 251–261.
- Drnovšek, Marjan, 2009: Fragments from Slovenian migration history, 19th and 20th centuries. Brunnbauer, Ulf (ur.): *Transnational societies, transterritorial politics: Migrations in the (Post-) Yugoslav region: 19th–21st century*. München: R. Oldenbourg. 51–72.

- Drnovšek, Marjan, 2012: *Slovenski izseljenci in zahodna Evropa v obdobju prve Jugoslavije*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- *Dve domovini / Two Homelands*. Založba ZRC SAZU, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije. Dostopno na: <http://twohomelands.zrc-sazu.si/> (27. 3. 2018).
- *Evropa osebno*. Dostopno na: <https://val202.rtvsl.si/evropa-osebno> (27. 3. 2018).
- *Intervjuji (2014)*: Albert Mlakar, Katja in Lidija Kos, Gabrijela Žagar, Andrej Vudler, Igor Križnar, Karolina Štuhec Meglič, Jana Kolman, Andrej Medved, Franc Kolman, Vinko Majcen, Fran Vodopivec, Primož Ilešič. Nemčija, Althütte (9.–11. 5. 2014), z udeleženci 19. posveta slovenskih organizacij v Nemčiji (izbor), zvočni zapisi. Intervjuje izvedla Marijanca Ajša Vižintin za Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU, projektna dokumentacija, raziskovalno gradivo.
- *Koordinacija slovenskih društev v južni Nemčiji*. Dostopno na: <https://koslovenija.wordpress.com/> (27. 3. 2018).
- *Le z drugimi smo (2016–2021)*, ZRC SAZU, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije, Pedagoški inštitut. Dostopno na: <https://lezdrugimismo.si/> (27. 3. 2018).
- *Lebenswege: Slowenische »Gastarbeiterinnen in der Steiermark« = Življenjske poti: slovenske »zdomske delavke« na avstrijskem Štajerskem*, 2015. [Laafeld]: Pavelhaus = Pavlova hiša.
- Lukšič Hacin, Marina, 2001: Pomen kulturno-umetniške dejavnosti med slovenskimi izseljenci – Zahodna Evropa. *Dve domovini / Two Homelands* 14. 53–65.
- Lukšič Hacin, Marina, 2007: Normativni vidiki in delovne razmere za migrante v Zvezni republiki Nemčiji. *Dve domovini / Two Homelands* 25. 187–208.
- *Migracije*. Založba ZRC SAZU, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije. Dostopno na: <https://isim.zrc-sazu.si/sl/publikacije/migracije#v> (27. 3. 2018).
- Milharčič Hladnik, Mirjam, 2012: Medkulturni odnosi in socialne participacije v kontekstu migracij. *Dve domovini / Two Homelands* 36. 7–18.
- *Na Glas!* Dostopno na: <https://4d.rtvsl.si/oddaja/naglas/173250605> (27. 3. 2018).
- *Povabilo osnovnim in srednjim šolam k oddaji vlog za sofinanciranje dopolnilnega pouka maternih jezikov in kultur za otroke priseljencev v šolskem letu 2016/17*. Eurydice. Dostopno na: <http://www.eurydice.si/index.php/prispevki-eurydice/11406-povabilo-os-in-ss-k-oddaji-prosenj-za-sofinanciranje-dopolnilnega-pouka-maternih-jezikov> (27. 3. 2018).
- *Sami naši*. Dostopno na: <https://4d.rtvsl.si/arhiv/sami-nasi/174527314> (27. 3. 2018).
- Scheffer, Paul, 2011: *Immigrant Nations*. Cambridge, Malden: Polity Press.
- *Selitveno gibanje, 2014, Slovenija*. Statistični urad Republike Slovenije. Dostopno na: <http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/5318> (27. 3. 2018).
- *Selitveno gibanje, 2015, Slovenija*. Statistični urad Republike Slovenije. Dostopno na: <http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/6016> (27. 3. 2018).
- Sen, Amartya, 2009: *Identiteta in nasilje: Iluzija usode*. Ljubljana: Sophia.
- *Slovincem po svetu*. Dostopno na: <https://4d.rtvsl.si/arhiv/slovincem-po-svetu/174527976> (27. 3. 2018).
- *Slovinci po svetu*. Dostopno na: <https://www.dnevnik.si/magazin/slovinci-po-svetu> (27. 3. 2018).
- *Slovinci v tujini*. Dostopno na: <https://siol.net/novice/slovinci-v-tujini> (27. 3. 2018).
- *Socioekonomske značilnosti meddržavnih selivcev, 2015, Slovenija*. Statistični urad Republike Slovenije. Dostopno na: <http://www.stat.si/StatWebArhiv/prikazi-novico?id=6380&idp=17&headerbar=15> (27. 3. 2018).
- Straus, Bronka, *Pouk maternih jezikov in kultur otrok priseljencev v Republiki Sloveniji (2010/11–2015/16)*. Poročilo Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije 2016.
- Štih, Peter, Balkovec, Bojan (ur.), 2010: *Migracije in slovenski prostor od antike do danes*. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije.
- Štumberger Saška, 2007: *Slovenščina pri Slovencih v Nemčiji*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Štumberger, Saška, 2016: In tud z mojim staršam se pogovarjam nemško, oni pa slovensko nazaj – da se najboljše zastopimo: Izginjanje slovenščine v

- Nemčiji po osamosvojitvi leta 1991. V: *Dialogi* 52/7–8. 127–134.
- Toplak, Kristina, 2005: Umetniška ustvarjalnost migrantov: Primer Slovencev v Nemčiji. V: *Dve domovini / Two Homelands* 22. 115–127.
 - Toš, Niko (ur.), 2014: *Vrednote v prehodu IX.: Iz zakladnice socioloških raziskav: Migracije Slovencev (1973–1987) in socialne strukture jugoslovanske družbe (1983–1987)*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, IDV-CJMMK; Dunaj: Echoraum.
 - Trebše-Štolfa, Milica, Klemenčič, Matjaž (ur.), 2001: *Slovensko izseljenstvo: zbornik ob 50-letnici Slovenske izseljenske matice*. Ljubljana: Združenje Slovenska izseljenska matica.
 - Vižintin, Marijanca Ajša, 2009: Sodelovanje slovenskih osnovnih šol z učitelji maternih jezikov otrok priseljencev. V: *Dve domovini / Two Homelands* 30. 193–213.
 - Vižintin, Marijanca Ajša, 2014: Med jezikom okolja, maternim jezikom in tujimi jeziki: o večjezičnosti pri otrocih priseljencih. V: *Slovenščina v šoli* 17, 3/4. 108–112.
 - Vižintin, Marijanca Ajša, 2015: Otroci in dopolnilni pouk slovenščine v Bosni in Hercegovini: od jezika prednikov do jezika prihodnosti. Žitnik Serafin, Janja (ur.): *Slovensko izseljenstvo v luči otroške izkušnje*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 157–173.
 - Vižintin, Marijanca Ajša, 2016: Slovenski izseljenci in njihovi potomci v Nemčiji: Dvajset let povezovanja slovenskih organizacij na posvetih. V: *Dve domovini / Two Homelands* 43. 157–170.
 - *Raziskovanje slovenskega izseljenstva: vidiki, pristopi, vsebine*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 153–169.
 - Vižintin, Marijanca Ajša, 2017b: Medkulturna vzgoja in izobraževanje: vključevanje otrok priseljencev. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.
 - Vižintin, Marijanca Ajša, Malkoč, Marijo, 2018: Dopunska nastava hrvatskoga jezika u Republici Sloveniji = Supplementary teaching of the Croatian language in the Republic of Slovenia. Perić Kaselj, Marina, Škiljan, Filip (ur.): *Dijasporski i nacionalno manjinski identiteti*. Zagreb: Međunarodni znanstveni skup. 563–602.
 - Wörsdörfer, Rolf, 2017: *Vom »Westfälischen Slowenen« zum »Gastarbeiter«: slowenische Deutschland-Migrationen im 19. und 20. Jahrhundert*. Paderborn: F. Schöningh.
 - Žitnik Serafin, Janja (ur.), 2014: *Priseljevanje in društveno delovanje Slovencev v drugih delih jugoslovanskega prostora: zgodovinski oris in sedanost*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
 - Žitnik Serafin, Janja (ur.), 2015: *Slovensko izseljenstvo v luči otroške izkušnje*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
 - Žitnik Serafin, Janja, Kalc, Aleksej (ur.), 2017: *Raziskovanje slovenskega izseljenstva: vidiki, pristopi, vsebine*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Anika Gorjup, 8. razred, Osnovna šola Kamnica
Mentorica: Katja Soršak Godec, prof.

SVET SKOZI OTROŠKE OČI

S čim se srečujemo vsak dan? Eden izmed odgovorov so besede. Besede so vse okoli nas, lahko jih zapišemo na papir, lahko jih natisnemo in povežemo v knjigo, lahko pa samo obvisijo v zraku in nam zadanejo usodni udarec ali nas napolnijo z veseljem. Besede lahko tudi oblikujemo v rimano pesem, roman, povest ...

Ljudje se z njimi poklicno ukvarjajo. Takim rečemo mojstri besed ali pisatelji. S svojo domišljijo je med seboj povezal besede v knjigo, ki govori o Aličinih prigodah v nori deželi, Evald Flisar. Evald se je rodil leta 1945 v Prekmurju. Njegova življenjska pot ga je od Ljubljane ponesla v London, Avstralijo in še dlje. Sam se poklicno ukvarja z literaturo, saj je študiral primerjalno književnost v naši prestolnici. Njegovi najbolj znani prozni deli sta zraven Alice v nori deželi še Čarovnikov vajenec in To nisem jaz. Knjiga, ki pripoveduje o nenavadnih dogodkih v Poteruniji, je prvič izšla leta 2008, drugi ponatis je bil l. 2017 pri založbi Sodobnost Internacional. Izšel je tudi istoimenski roman v stripu.

Zanimivo pa je, da tudi tisti, ki se z oblikovanjem besed ne ukvarjajo poklicno, znajo napisati roman, ki je po 150 letih še vedno bran in priljubljen pri vseh generacijah. Tak primer je mlad profesor matematike Charles L. Dodgson. Charles je poučeval matematiko v majhnem mestecu v Oxfordu. Zelo rad je imel majhne otroke in vedno je našel čas, da jim pove kakšno zgodbo. Še posebej vneto ga je poslušala Alica – hčerka tamkajšnjega predstojnika, ravnatelja. Po njej naj bi črpal navdih za svoj prvenec, Alico v čudežni deželi, ki jo je z ilustracijami dopolnil John Tenniel. Knjiga je prvič v samozaložbi izšla leta 1865. Prevedena je bila v več kot 150 jezikov.

Po teh dveh mojstrih zlaganja besed so številni pisali parodične pesmi, ironične romane ipd. Tudi Milan Dekleva je zapisal pesem, ki se, zavita v verze, povezuje z Aličinimi dogodivščinami. O čem pa pravzaprav govori poezija Minljiv si kakor kafra? Že v prvi kitici je omenjena vojvodinja. Pesnik se pošali, da vsaka vojvodinja že ni tečna zgaga, kot tista iz Alice v čudežni deželi.

Vojvodinja iz omenjene knjige je posmeh angleškega plemstva, je zelo grda, v vsaki stvari išče poduk, ne skrbi za dojenčka in se jezi na vsakogar. Omenjen je tudi kuščar Bill. Preplašen mali plazilec si še misliti ne more, da ga v dimniku čaka človeška noga.

Pahljača se je najverjetneje pesniku zdela kot predmet nenehnega spreminjanja Aličine velikosti. Druga kitica nas ponovno spomni na ubogljivega Billa. Bill se je moral po lestvi povzpeti na nevarno višino strehe in se spustiti po dimniku navzdol.

Pesnik je v zadnjem verzu zapisal: »Prekucni lestev, zanjo ni več nade.« To drži, saj je Bill iz dimnika, po Aličini brci, poletel 100 na uro. V tem primeru lestev res ni več koristna, in lahko bi jo po mili volji prekucnili. Tretja kitica prinaša prav posebno sporočilo. Goba ponazarja modro gosenico, ki kadi pipo. Zadnji verz pa nas opozori na človeško zmotljivost.

Zadnja kitica, za razliko od drugih, povzame celotno pesem. Če razmislimo, ugotovimo, da je vse minljivo, da nič ni večno in kamorkoli se podamo, se lahko bliža naš konec. Tudi če življenje že visi na nitki, tudi če prosiš za milost, te je globoko v duši strah in pomisliš, da lahko tvoja duša vsak čas izpuhti kakor kafra. Vsak čas lahko izgineš, zblediš. Lahko si npr. na kriketu s kraljico in ta ukaže, naj ti odsekajo glavo. V primeru izvršitve te odločitve v nekaj tisočinkah sekunde izgineš. Tudi Bill je doživel veliki strah minljivosti, kaj, če se bo v dimniku sežgal in spremenil v pepel ... Alica je tudi v nori deželi v skrbeh gledala v tla pod nogami, ki bi lahko vsak čas zgrmela v lastnoročno skopani prepadi.

Sporočilo pesmi je preprosto. Kamorkoli se podaš, kdorkoli ti povzroča skrbi, karkoli ti pride v roke, s čimerkoli se moraš spopasti, vedno se moraš zavedati »minljiv si kakor kafra, ki izgine.« Pesem je napisana v zelo metaforičnem slogu. Vse je predstavljeno skozi nevidno mrežo metafor. Uporabljeni pa so tudi starejši izrazi in posmeh. Deklevovo delo je parodija na Carrollov mladinski roman.

Če primerjamo obe knjigi in pesem, ugotovimo, kako podobno in hkrati različno je besedilo. Povsod se pojavljajo prvine nonsensa, humorja – skratka slog pisanja je podoben. V vseh literarnih delih je govor o isti osebi, Alici. Alica v nori deželi in Alica v čudežni deželi sta večžanrski pripovedi in na nek način tudi pesem. Pojavlja se pustolovska pripoved, potopis, fantastični roman, kar je v svoji kritiki napisala že strokovnjakinja Milena Mileva Blažič. Jezik je povečini knjižen. Minljiv si kakor kafra spada med poezijo, Alici pa med prozo, roman.

Vsebinsko se pesem bolj nanaša na Carrollov roman kot na Flisarjev. Obe Alici sta si podobni. Obe sta radovedni, radi raziskujeta. Pojavlja se na nek način podoben književni prostor – glavna junakinja v obeh delih potuje v namišljeno deželo. Tako v Poteruniji kot v čudežni deželi se prebivalci razlikujejo od današnjega sveta. Obe knjigi sta bogati z nauki. Poterunija s svojimi gospodarskimi problemi in človeško nespametnostjo spominja na današnji svet. Med vsemi tremi literarnimi deli torej vladajo podobnosti in tudi razlike.

O prepričljivosti za sodobnega bralca bi lahko razmišljali in razglabljali ure in ure. Katero izmed teh del je najbolj sodobno, prepričljivo?

Sama bi zaradi sodobnejšega sloga pisanja izbrala Alico v nori deželi. Čeprav tudi Alica v čudežni deželi po 150 letih še vedno predstavlja aktualno branje za mlade. Pesem Milana Dekleve pa je za sodobno družbo morda prezahtevna. Mladi smo vse več na telefonih in veliko jih pesmi sploh ne bi več razumelo. Izbrala bi torej Alico v nori deželi. Strinjam se s spletno stranjo pogledi.si in z Miho Mohorjem, da knjiga opisuje potrošniško družbo, ki vlada v realnem svetu. Avtor se mi je prikupil tudi z ironičnimi vložki na vsaki strani.

Končujem z izrekom Warrena Weaverja: »Alica v čudežni deželi sta pravzaprav dve knjigi. Humor, dogodivščine - vse deluje na dveh nivojih. Odrasli se sprašujejo, kako je lahko knjiga všeč otrokom. Domnevam pa, da se tudi otroci sprašujejo, kako je lahko knjiga všeč odraslim.

Warrenov izrek ne velja samo za Carrollov mladinski roman, temveč tudi za Alico v nori deželi in Deklevovo pesem. Ne smemo pa pozabiti: »Minljiv si kakor kafra, ki izgine.«

Eliška Škaler, 9. razred, Osnovna šola Cerklje ob Krki
Mentorica: Nataša Baznik, prof.

SVET JE ILUZIJA, KNJIGA PA ALUZIJA

Vse je minljivo. Vsega je enkrat konec, kakor kafre. Žalost, bolečina, bolezen, ljudje, srce in ljubezen. Poterunija, sanje in zemlja.

Pesem se začne s tem, da razloži dejstvo, da ni vsaka vojvodinja tečna zgaga, kljub temu pa je Vojvodinja v knjigi Alica v čudežni deželi (izšla je l. 1865 in postala klasika), očitno tečna, glasna in neprijazna.

Krikec, ki je v steklenički, ni pahljača, ampak kuščar tudi tega ne ve, da se sam v strup prevrača, pred seboj pa goni svojega sovraga, sovražnika. Velikokrat se ljudje sploh ne zavedamo, da maščevanje, govorjenje za hrbtom in še marsikaj zlobnega, spreminja nas v slabše osebe in mi smo tisti, ki na koncu pademo nižje. To se dogaja tudi v knjigi Alica v nori deželi (izšla je leta 2006, kot roman pa leta 2008). Potiela skuje zlobni načrt proti Potsu. Govori, da je neumnež, slab, zloben, povprečen itd. Ob tem pa se ne zaveda, da je oseba, ki jo v ogledalu gleda, tista, ki škodo povzroča sebi in svoji psihi.

»Če je dimnik zravnán, le stežka pade!« To pravi prvi verz v drugi kitici. S tem se popolnoma strinjam, ampak mogoče je v resnici malo drugače. Če ta dimnik primerjamo s človekom, ugotovimo, da je podobno. Človek, ki je močan, zbran, pogumen, vzdržen in stoji trdno na tleh, ne pade velikokrat, ampak, ko pa enkrat pade, takrat pade nizko in močno. Če v sebi zadržujemo čustva, emocije, smo brez odmorov in pavz, potem se vse to v nas nabira in enkrat skupaj izbruhne. Zato je v življenju vseeno malo boljše, če stojimo malo postani, smo čustveni in si privoščimo kdaj malo zajokati. Potsu pa se je videlo, da ne stoji postrani, ampak zravnano in resno. Vedno je bil prepričan, da ima on prav, da je najpametnejši Poterunec in bil je zelo zelo samovšečen. To je v knjigi izpadlo kot patološki narcisizem.

Ampak, kot smo prebrali, ni obupal, ampak na koncu je vseeno umrl.

V drugem in tretjem verzu druge kitice pa jaz vidim ponarejeno želvo. Bila je vedno žalostna in nostalgčna. Ko je že imela priložnost, da bi videla, kako je življenje čudovito in polno priložnosti, je spet našla nekaj, kar jo je lahko užalostilo ali užalilo. Tudi ljudje smo takšni.

Napake vedno najdemo, nezadovoljni vedno smo. Kljub temu da veliko imamo, še tega ceniti ne znamo in življenje zbeži.

V tretji kitici nam pesnik sporoča, da ni ravno dobro biti preveč vzdignjen in ponosen. Če priznaš svoje napake, se iz njih lahko tudi kaj naučiš. V Alici v čudežni deželi je zanimivo, da se vsi do nje obnašajo nekoliko vzvišeno. Velikokrat jo kregajo in ji povejo, kaj dela narobe, namesto da bi ji dali konstruktivno mnenje, saj bi se iz tega lahko veliko več naučila. Nekateri liki, ki sicer delajo napake, jih ne priznajo. Srčna kraljica vidi samo napake drugih in zato hoče, da vsem odstranijo glave, kar je povsem absurdno!

V zadnji kitici pa izvemo to, da tudi tisti, ki so podobni Potsu ali Srčni kraljici, na koncu vedo, kaj jih čaka in jih je nemalokrat strah. Veliko obžalujejo: tisto, kar bi lahko naredili in tisto, česar niso naredili.

Dosti bolje je, če smo kakor Alica: inteligentni, izobraženi, pametni, iznajdljivi, včasih zviti, ampak tudi dobri v srcu. Alica (v obeh knjigah) ni primer navadnega slovenskega ženskega lika. Je močna in pogumna in je zelo dober vzor deklicam in seveda lahko tudi dečkom. Po mojem mnenju je to feministični korak v slovenski literaturi.

Pesem Minljiv si kakor kafra je lirska, knjigi Lewisa Carrolla (v resnici mu je bilo ime Charles Lutwidge Dodgson)

in zanimivo je, da je bil poleg pisanja tudi profesor matematike in logik, kar je ravno obratno od njegovega najbolj znanega dela, ki popoln nesmisel in fantastika ter nič logike in Evalda Flisarja (Je zelo izobražen, 17 let je živel Londonu, študiral pa je v Sloveniji ter tudi psihologijo v Avstraliji. V Los Angelesu pa je nekaj časa pisal scenarij.) pa sta epski pravljici.

V pesmi vsebina bolj govori o samem življenju in v njej je ogromno metafor. Tudi v Alici v čudežni deželi je veliko skritih pomenov, ki so namenjeni predvsem odraslim. V knjigi pa je, za razliko od pesmi, veliko parodije in ironije. Lewis se je poigral z različnimi pesmimi in jih malo preoblikoval, da se je potem lahko iz tega norčeval. Alica v nori deželi pa mi je bila najbolj razumljiva, kljub vsem neumnostim, ki so v njej. Všeč mi je, da uči bralce o ekologiji in onesnaževanju, kar je danes zelo pomembna tema.

Prebrali smo tudi lahko, da se Evald norčuje iz politike in se posmehuje vsem, ki imajo moč in oblast. V knjigi je tudi veliko ironije, pesmi pa je manj. Alica je stara že dvanajst let in ima diplome treh fakultet, kar je malce nenavadno.

V pesmi Milana je veliko besed, ki jih danes ne uporabljamo veliko, v knjigi Lewisa so besede starejše, saj je tudi knjiga stara preko 100 let. v knjigi Evalda pa so besede sodobne. Veliko je tudi ideologije, kar je značilno za današnji svet.

Zame je najbolj prepričljivo besedilo Flisarjeva knjiga, ker se dotika pomembnih tem, ampak skozi aluzijo.

Tajda Miklavec, gimnazijski program, 1., 2. letnik, Gimnazija Koper
Mentorica: mag. Elen Slavec

MED TEMNIM DNEVOM IN SVETLO NOČJO

Temna snov in Balerina sta literarni deli izpod peres Mojce Kumerdej in Marka Sosiča. Leta 1964 rojeno Kumerdejevo poznamo po izpopolnjenem slogu in natančno izdelanih besedah. Do sedaj njena dela vključujejo romana in zbirke kratkih zgodb. Za svoje delo Kronosova žetev je prejela nagrado Prešernovega sklada. Marko Sosič, rojen 1958 v Trstu, kot zamejski Slovenec, piše radijske igre in kratko prozo. Med drugim je objavil zbirko novelet in avtobiografsko gledališko kroniko. Za svoj kratki roman Balerina, Balerina je bil med finalisti za nagrado kresnik in zanj prejel tržaško nagrado Vstajenje.

V obeh romanah skozi pripoved književnih oseb, ki so si med seboj zelo različne, spoznamo, da smrt nikoli ni daleč, nekateri dogodki pa se hitro spremenijo v usodne. Preplet nasprotij kroji naše življenje, nas naredi take, kot smo. Padci, vzponi in naša domišljija nas oblikujejo na načine, na katere prej ne bi niti pomislili.

Tako kratke zgodbe kot roman nas popeljejo v življenja posebnežev, drugačnežev, na katere usodni dogodki vplivajo zelo različno. Balerina, duševno bolna deklica, ne loči med preteklostjo in sedanostjo, domišljijским in resničnim svetom. Trpljenja, bolečine in izgube ne doživlja na podoben način kot ljudje okrog nje. Na svet gleda razmeroma objektivno, je samo opazovalka, v svoj svet pa nevede vpelje vse, kar je kdaj spoznala, videla ali slišala. Vse je povezano v sedanjem trenutku. Zato je nezanesljiva pripovedovalka, njen »zdaj« je drugačen od tistega, ki ga vidi na primer njena družina.

Tudi v kratkih zgodbah pripovedovalci, ki so večinoma prvoosebni, prelomne trenutke doživljajo drugače. Biolog, čigar največja skrb po smrti je, da mora v nedogled živeti s človekom, ki bi ga v času življenja preziral in se ga ogibal. Smrt zanj ni tragična, najde jo celo kot nekaj navdihujočega, ker ne zagleda bele, bleščeče svetlobe, ampak se po biološkem principu vrne nazaj, od koder je prišel.

Tudi Balerine smrti njenih bližnjih ne zaznamujejo, vsaj ne zavestno. Ona ve samo, da se želi postaviti na prste in peti. Vedno ve, kaj hoče, vendar je njen um omejen, njen pogled preozek, da bi svoje želje ovrednotila. Izguba mame je zanj največji šok, tega pa skozi pripoved seveda ne izvemo neposredno. Skozi njeno preprosto zgodbo, ki ne vključuje nikakršnih pojasnil, opazimo Balerinino tesnobo. Uporablja le preproste, ponavljajoče se glagole, ki izražajo, kaj vidi, sliši, čuti. Vseeno pa vemo, da jo je sprememba pretresla, čeprav ne razume nasprotja med živim in mrtvim človekom.

Na nek način tudi mrtvi še zmeraj živijo. Skozi oči nekaterih oseb zaznamo, da so sicer sprejeli tragedijo, vendar izgubljena oseba še zmeraj ostaja v njih samih. Še posebej Balerina, ki ne ve, kje se končajo njene sanje in se začne resničnost, si mrtve predstavlja kot malo žive.

Ne uporablja preteklika, tudi po mamini smrti pomisli, da »mama pravi« Istočasno pa ve, da je Ivanka v nebesih, kakor so tam tudi stric Feliks, njen nono in drugi.

Ta oblika življenja, ki se nadaljuje skozi tiste, ki ostanejo na Zemlji, se pojavlja tudi v zgodbah Mojce Kumerdej. Mihael še zmeraj biva v deklici, ki je bila njegova prijateljica. Vez med njima, čistima otrokoma, se tudi, ko Mihaela ni več, obdrži. Deklici svetuje in ji pomaga, da se prebije skozi težke čase, nesporazume z družino. V resnici pa Mihael živi le v njenih mislih, ko je deklica najbolj sama in trpi, tudi Mihael obmolkne.

Razlika pa ni le v tem, ali je ljubljena oseba še med nami ali ne. V primeru ovdovele ženske odigra pomembno vlogo tudi to, kar se je zgodilo med njo in možem, preden je umrl. Bolj kakor sama izguba, praznina v postelji,

jo boli misel na to, da se mu nikoli ne bo mogla opravičiti, popraviti svojih napak. Tu je razlika med temo in svetlobo. Včasih je lahko smrt tudi odrešitev, oseba le preide na drugo stran. Zадnje, na kar Balerina pomisli v mrzli krsti pod zemljo, je želja po tem, da bi šla k mami. In ve, se bo to zgodilo natanko zdaj, ker bo šla gor, v nebesa, in zanjo se bo sicer začela noč, ki pa bo svetlejša kakor dan. Balerina v to verjame do konca in še malo po tem. Ne odreče se temu, kar ve in se prepusti nevidnemu svetu, ki zanjo ni nič tujega.

Balerina od nekdaj sanja, se prepušča svojemu notranjemu svetu. Pomembno vlogo v njenem življenju odigra tudi hoja v spanju brata Karla. Takrat se na vrtu pogovarja s Feliksom, kar je za Balerino le še en podatek, ki ga doda na svoj spisek. Tudi če tega ne čuti, Balerino pri življenju ohranja le ljubezen. Mama ji nudi brezpogojno nego, oče ji, kljub bolečini, dovoli, da ga povleče za uho, saj jo v kritičnih trenutkih pomiri le to. Brat je jezen sam nase, da je po mamini smrti ne odpelje v bolnišnico, vendar si prizna tudi, da jo ima preveč rad. V tem trenutku tudi sam zazna, kakšno razliko povzroči ljubezen.

V nekaterih primerih je dan temen, noč pa še temnejša. V Vandii moški v času Vandinega življenja močno trpi, ampak se to ne more primerjati z njegovim trpljenjem kasneje, v zaporu. V njegovo življenje občasno luč prinesejo le cvetoče orhideje. Vedno si želimo, da bi nekaj spremenili, ko je že prepozno.

Nekateri pa se ne morejo odločiti med vztrajanjem v preživljanju temnih dni in prekinitvi tega ter upajo, da bo za tem prišla svetla oz. vsaj svetlejša noč.

Kar je za vdovo v zgodbi Čas potem žalost, bolečina in dokončni sončni zahod, je za Balerino in moškega, ki v pijanosti ubije Vando, žensko, ki jo najbolj ljubi, odrešitev. Zadnji razmišlja o samomoru, vendar ga od tega vseeno odvrnejo majhne reči, živali in rastline. Motiv živali se pojavlja v velikem številu kratkih zgodb, ljudje, ki jim je zanje kaj mar, pa nikoli niso dokončno temni.

Smrt tako ni vedno tragična. V Temni snovi se z njo prepleta tudi komičnost. Ironično se biolog, ki se vse življenje izogiba podpovprečnežem in neizobražencem, po smrti znajde v jetrih ravno takega človeka. Lekarnar je na videz le dobrotnik, ki nudi zatočišče mladenkam, vendar je tudi njega zaznamovala smrt, ki ga spremlja še zdaj.

Balerinino življenje skozi temen dan bi bilo še temnejše, če ne bi bila deležna skrbi, ljubezni in telesne bližine. Sočutje in prijaznost nista nikoli odveč in Balerini sta vsaj za kanček osončili dneve. Pri nekaterih pa lahko tesne vezi spremenijo vse. Od sprejemanja aktualnih novic do pogleda na človeštvo kot celoto, si lahko delimo občutke in mislimo širše. Če te nekdo ljubi, v kakršnem koli smislu, ti s tem pomaga sprejemati svet, sebe in se spopadati z vsem temačnim v življenju. S pletenjem tesnejših vezi se učimo sprejemati tudi nenavadnosti, ki si jih sicer ne bi razjasnjevali ali se vanje poglobljali. In, seveda, vsakemu je lažje, če ima na svoji poti bližnjega, ki mu stvari olajša in mu pomaga, kakor je Mihael pomagal prijateljici. S sočutjem jo je obvaroval še po smrti, ki je tudi njemu prikrajšala trpljenje.

V sodobnem svetu je na žalost vedno več trpljenja, zato je človeška bližina vedno večja dragocenost. V kratki zgodbi Vsiljivec pa je vseeno jasno, da vsaka bližina ni prava. Morda bi vsi potrebovali mačka, ki bi se strgal ljubezni, ki bi se hitro spremenila in nam prekrila še tako sončen dan.

Če je dan svetel ali temen, bomo vedno začutili razliko med ljubeznijo in smrtjo, vidnim in nevidnim, poznanim in nepoznanim. Eros in tanatos, ki ju v spremni besedi temne snovi z naslovom Diagnoza omenja tudi Amalija Maček, nista nikoli daleč narazen, istočasno pa ju ločuje visok zid.

Zidu pa ni tako težko preplezati kot si mislimo, zato nas bodo spremembe, nasprotja, vedno presenetile. Ne bomo se vedno prebudili iz sanj in pred seboj zagledali znane modrine.

Martina Lenko, srednji strokovni program, 1., 2. letnik; Gimnazija Celje - Center
Mentorica: Tanja Štante Benčina, prof.

MED TEMNIM DNEVOM IN SVETLO NOČJO

Naša življenja so sestavljena iz koščkov; koškov spominov, izkušenj, občutenj, sanj. Vsak posameznik živi svoje življenje in si sam kroji usodo. Velikokrat ljudje živimo zelo površinsko in ne najdemo časa drug za drugega, za bližino in drobne trenutke pozornosti. Včasih nas kakšen dogodek vrže iz tira in potem ne vemo, ali so to sanje ali resničnost. Se res zavedamo vsega, kar nas obdaja, ali smo le ozkogledi in ne znamo ločiti svetlobe od teme? S temi in drugimi problemi se spopadajo različni pripovedovalci v kratkih zgodbah, v zbirki Temna snov, ter Balerina iz romana Balerina, Balerina.

Pripovedovalci v zbirki Temna snov so večinoma odrasli ljudje, ki so v svojem življenju izkusili že marsikaj, a nekateri še vedno ne poznajo pojma življenje. Le v zgodbi Včasih Mihael molči je protagonistka majhna deklica, ki pa ima za svoja leta zelo zrelo razmišljanje, a so njene besede velikokrat potlačene, njena zgodba pa iz svetlejšega, otroškega pripovedovanja preide v temno resnico. Tudi v romanu Balerina, Balerina od začetka spremljamo mlado dekle, ki je na stopnji triletnega otroka, a vendar premore veliko ljubezni in empatije. Morda nam avtorji knjig s tem želijo sporočiti, da so otroci edina čista bitja, ki v sebi še ne premorejo temne snovi. Balerino spremljamo na potovanju skozi življenje, na katerem pride do velikih življenjskih spoznanj. V njenem obstoju sta ljubezen in smrt tesno prepleteni, saj je od svoje matere deležna ogromne ljubezni in pozornosti, hkrati pa z njeno smrtjo spozna, da vsi enkrat umremo. Tudi na koncu romana, ko umre balerina sama, spoznamo, koliko je zares vredno človeško življenje in koliko ljudi nas resnično ljubi. Priča smo nekakšni telesni smrti, saj očitno njena duša še živi, ker sliši svojce. Balerina si zelo želi nazaj, na svetlobo, a jo obenem naprej vleče upanje, da se bosta spet srečali z materjo. Tudi v zgodbi Jetrnik smo priča nekakšnemu prehodu duše, ko znanstvenik na začetku ne ve, ali so to sanje ali resničnost, nato pa pride do boleče resnice. Čeprav se prejemnik jeter ne zaveda, da v njem prebiva še ena duša, ki ga pravzaprav sovraži, življenje spoštuje. Nasprotno od znanstvenika, ki se ne more sprijazniti s tem, da ne more nadzorovati samega sebe.

Roman Balerina, Balerina je napisan z izredno empatičnostjo in sočutnostjo. Zaznamo lahko, kako je Balerina sprejeta in ljubljena, ne glede na to, da je drugačna. Menim, da ravno to in pa človeška, pristna bližina ter preprostost izoblikujeta posameznika do te mere, da lahko postane dober človek. Avtorica Mojca Kumerdej pa nam v literarnem delu Temna snov predstavi tudi nepravne odnose, kot npr. Božič s Hirošijem, kjer protagonistka nima razvitega osnovnega čuta za sočloveka, temveč le za robota, kar pa jo kot posameznico dela zelo plastično in površno osebnost.

Včasih nas kakšen dogodek ali dejanje privede do tega, da pričnemo razmišljati o tem, ali je vse to, kar nas obdaja resnično, ali so to le sanje. Takšna vprašanja mejijo že na filozofsko področje, a so se pripovedovalci velikokrat soočali z njimi. Ko se je Balerina preveč razburila, ji je mama dala posebne kapljice, nato pa balerina več dni ni vedela zase ter živela v nekakšnem transu. Kasneje pa so se ji v sanjah prikazovali dogodki in slike iz tega obdobja. Tudi razdvojeni shizofreni lekarnar se, potem, ko ubije turistki, bori z blodnjami, ki mejijo na paranormalno ter ne ve več, v katerem svetu živi.

Prav tako vohun v zgodbi Kača ne ve, kje je in kaj se z njim dogaja, njegov spomin pa je le pomanjkljiva sestavljanka z manjkajočimi koščki. Tudi Balerinino življenje je bilo v celoti sestavljeno iz spominov, ki si jih je zapisala nekje v podzavest.

Protagonisti so bili velikokrat izpostavljeni nekakšnim blodnjam, nevidnemu svetu, ki si ga niso znali razložiti, kakor npr. delavec v zgodbi Vanda. Le-ta je bil priča temni postavi, ki pa je bila le del njegove domišljije, saj je bil čustveno na robu, kar pa ga je vodilo v grozljivo dejanje. Tudi Balerino so dogodki iz zunanjega sveta privedli do tega, da ni več verjela vsemu, ter se je zato velikokrat razburila. Z lahkoto si je predstavljala stvari, ki jih ni nikoli videla, ampak zanje le slišala, in nekatere so jo navdajale z obupom. Nasprotno pa so deklico iz zgodbe Včasih Mihael molči nevidne stvari pomirjale ter ji dajale upanje.

Oba avtorja sta v svojih delih tudi mojstrsko zarisala tanko mejo med ljubeznijo in smrtjo, pojmom, ki nam najbolj zaznamujeta življenje. V zgodbah opozarjata, da nam lahko trenutek vzame ljubljeno osebo ali pa narobe izrečena beseda povzroči katastrofo. V zgodbi Čas potem je to zelo dobro opisano, zgodba sama pa se nas zelo dotakne. Žena najbolj obžaluje svojo nesramnost, a je žal prepozno. Žal ji je vseh neizrečenih besed, ki jih je naenkrat ogromno, a jih nima komu izreči. Žal ji je odsotnosti in odtujenosti ter izgubljenega časa. V sanjah je doživela poseben trenutek, ki ji je spremenil pogled na svet, na resničnost.

Tudi Vanda in delavec sta na začetku ohranjala ljubezen, na koncu pa je mednju stopila temna snov, ki je hotela smrt, sovražstvo. Nasprotno pa je bila Balerina polna ljubezni in sreče, dokler ji ni umrla teta, ko se je v njej nekaj zganilo in je spoznala, da na zemlji niso vse stvari večne. Šele z njeno smrtjo spoznamo, da ljubezen nima meja in je včasih močnejša od smrti. In čeprav Balerine ni več, zanjo ostaja temni dan ter svetla noč, saj je ob svoji materi, s katero sijeta in ustvarjata večno svetlobo.

Avtorja literarnih del sta z izborom besed ustvarila besedila, ki so zanimiva ter privlačna za branje. Z uporabo besednih zvez, pogovornega jezika ipd., sta knjigo približala bralcu. V literarnih delih se pojavita tudi tragičnost in komičnost ter včasih ustvarita tudi tragikomičnost. Posebej v romanu Balerina, Balerina protagonistka včasih ustvari takšno vzdušje, npr. v kulturnem domu, med proslavo, ali na veselici. V resnici je vse skupaj res malo tragično, saj Balerina ne more nadzorovati svojega vedenja, kar zunanji svet še zdaj ne sprejema vedno najbolje. Tudi v zbirki Temna snov avtorica z besedami in besednimi zvezami ustvarja takšne trenutke, npr. v zgodbi Vsiljivec ali Včasih Mihael molči, kjer se na trenutke lahko iskreno nasmejimo, trenutek zatem pa zresnimo. Menim, da nam avtorja ravno s tem želita še bolj prikazati resnost situacije, v kateri so se znašle glavne osebe. V spremni besedi knjige Temna snov je Amalija Maček zapisala, da imamo vsi isto diagnozo: vsi smo ljudje. Okolje nam narekuje, kakšni naj bi bili, čeprav včasih to ni najbolje. Pristen človeški odnos je sestavljen iz iskrenosti, ljubezni, sočutja, bližine, empatije.

Ker smo ljudje, včasih storimo tudi napake, a če živimo, bivamo s pravim človekom, so nam te napake odpuščene. Menim, da človek potrebuje človeka in njegovo bližino od samega začetka, saj je dokazano, da smo potem boljši ljudje. Človek, ki je deležen bližine, ve, da je nekemu mar zanj, in s tem pomembno oblikuje svet. Tudi sočutje je pomembno, saj vemo, da nam vedno nekdo stoji ob strani. Vse to oblikuje človeka, ki potem lahko premika gore, seveda pa tudi drugače gleda na svet, ga drugače pojmuje. Menim, da je mogoče takšnih ljudi premalo, mednje pa bi, po mojem mnenju, spadala tudi Balerina, saj tolikšne ljubezni kot ona, tolikšne pozornosti, nežnosti in sočutja ni bil deležen nihče drug na svetu.

Življenje teče dalje ter riše svojo pot. Čeprav bo veliko besed ostalo neizrečenih, skritih v dušah posameznikov in posameznikov, bo življenje še vedno teklo, še vedno bodo priložnosti, da bo nekdo vstal iz teme in izrekel tiste čudežne besede, ki bodo predramile druge, da bodo vstali in pogledali v nebo, kjer ne bo več razlik med dnevom in nočjo, saj nas bo vedno obdajala svetloba, sanje in ljubezen.

Maja Vizjak, srednji poklicni programi, vsi letniki, Šolski center Ptuj – Biotehniška šola
Mentorica: Majda Klemenčič, prof.

ŽIVALSKA FARMA V SATIRI IN STRIPU

»Vse živali so enakopravne, vendar so nekatere enakopravnejše od drugih.«

V nadaljevanju izlivanja besed in mojih misli na papir boste izvedeli, kaj sem mislila s to mislijo oz. stavkom povedati. Če bi prebrali alegorični roman z naslovom Živalska farma, bi pravzaprav tudi odlomek iz pesmi Od ljudi za ljudi povezali s knjigo Živalska farma, ki jo je napisal George Orwell.

George Orwell je bil britanski pisatelj, ki se je rodil 25. junija 1903, v Indiji. Njegovo ime je bilo Eric Arthur Blair, ki ga je kasneje spremenil v psevdonim George Orwell. Od kod je sploh izhajala ideja za to, da bi si spremenil ime oz. nadel psevdonim? Njegov psevdonim izhaja iz tedanjega imena britanskega kralja in po reki Orwell, ki je tekla po grofiji Suffolk, kar je bil eden izmed avtorjevih najljubših krajev.

Že kot otrok je bil Orwell zelo nadarjen. Kasneje, v odraslih letih, se je nekaj časa preživljal kot policist. Kasneje se je posvetil pisanju romanov, katerih dogajanje pa je večinoma iz njegovega življenja. Leta 1944 je George dokončal politično satiro z naslovom Živalska farma, ki alegorično prikazuje Stalinov totalitarizem, 21. januarja l. 1950 pa je avtor umrl za tuberkulozo, ki jo je verjetno staknil v letih vojne in revščine.

Kasneje pa smo Živalsko farmo dobili preoblikovano tudi v strip, ki ga je poustvaril oz. napisal Andrej Rozman – Roza, Damijan Stepančič pa je poskrbel za slikovno razumevanje.

Andrej Rozman – Roza se je rodil l. 1955, v Ljubljani, kjer živi še zdaj. Že v gimnaziji je kazal svoje sposobnosti za pisanje, saj je bil glavni urednik šolskega glasila. L. 1987 je Andrej s prijatelji ustvaril pocestno gledališče Ane Monroe, prirejal pa je tudi razna gledališka srečanja po Sloveniji.

Že kot sem prej omenila, je avtor priredil knjigo Živalska farma, ki je delo britanskega avtorja Georgea Orwella. Roza je bistvo knjige pustil enako, spreminjal je le imena živali v knjigi ter napisal bolj razumljivo knjigo. Zdi se mi, da je lažje brati strip, saj so zraven tudi slike, s katerimi pa si dogajanje lažje predstavljamo.

Posebna zanimivost obeh knjig pa je, da vsaka žival predstavlja osebnost, ki je delovala v času totalitarizma. Ni bilo naključje, da so bili prav pujsi izbrani za najinteligentnejše živali na kmetiji, niti ni bilo naključje, da so pujsi kasneje prevzeli oblast.

Avtor knjige George Orwell nam je s tem želel dokazati, da so ljudje, ki so delovali v času totalitarizma in ki so bili v vodstvu, pravi »prasci«, lepše rečeno pujsi. Najbolj zanimivo mi je mogoče to, da je ravno Napoleon bil predstavljen kot Stalin. V bistvu je avtor res natančno opisal, kakšen značaj so imele osebe, ki so vodile totalitarizem in dajale nove zakone itd.

Predstavljen je bil njihov značaj, samo da so bili ljudje predstavljeni v obliki živali. Če takole kot celoto pogledamo obe knjigi, je vsaka po svoje zelo zanimiva, hočem reči, v bistvu imata obe enak pomen, načela animalizma označimo kot marksizem, Napoleonov režim pa kot Stalinov totalitarizem.

Če pogledamo odlomek pesmi Od ljudi za ljudi, je tema knjig Živalska farma in Živalska kmetija in tema pesmi čisto enaka. Pesem Od ljudi za ljudi govori predvsem o grdem značaju ljudi, hinavščini, zahrbtnosti, posmehovanju, prav tako pa tudi o politični nestrpnosti. Opazimo, da je dogajanje na Živalski farmi kot tudi na Živalski

kmetiji enako. V obeh knjigah vodstvo farme oz. kmetije prevzamejo živali, takoj po tem, ko izženejo njihovega skrbnika, ki je bil do njih prav malomaren. Medtem ko so si živali predstavljale, da bo šlo življenje na boljše in da si bodo med seboj vsi enaki, pa se je tedanje dogajanje in razpoloženje popolnoma spremenilo. Stvari so se obrnile v čisto drugačen razplet. Pujsi so vse bolj prevladovali na kmetiji in med drugimi živalmi delali razlike, s tem pa so tudi vedno bolj postajali podobni človeku oz. t. i. živalskemu sovražniku.

Pujsi so se začeli do ostalih živali obnašati zelo grdo, zaničevali so jih, jih bolj ko ne silili opravljati dela, za katera pa so bili preleni, da bi jih lahko opravili sami.

Če pogledam pesem *Od ljudi za ljudi*, mi že sam pogled in misel na to pesem, pred očmi pokaže podobo drugih živali na kmetiji. V mislih imam naslikano, kako ostale živali, razen pujsov, govorijo to pesem. Ne sprašujte me zakaj, samo povem vam, da pesem govori o samih t. i. grdih stvareh.

Zdi se mi žalostno, da se med seboj ljudje dandanes tako zaničujejo, da so dvolični, delajo razlike med sabo. Malo sem premišljevala o verzu iz pesmi *Od ljudi za ljudi*: »Kva sploh majo od tega, da na tak način živijo, razen to, da ustvarjajo negativno energijo ...« Ko sem prišla do tega verza, sem se tudi sama vprašala: »... res imajo kaj od tega, da se imajo za nekaj več, zaničujejo druge, jim spodbijajo realna tla pod nogami...« Kaj imajo od tega? »Nič, prav nič.«

Po mojem mnenju smo vsi med seboj enakopravni. Res je, da so eni malo drugačni, npr.: po rasi, veri, po načinu življenja, po premoženju ... samo, kaj imaš ti od tega, da zaničuješ NJIHOVO življenje ter ga na žaljiv način primerjaš z mojim? Tako se je tudi zgodilo na Živalski farmi oz. kmetiji. Pujsi so vedno bolj uničevali življenje drugih živali; to je bil očitno njihov cilj, imeli so se za nekaj več ...

Ne bom dejala, da mi knjiga ni bila všeč. Obe knjigi – tako Živalska farma kot tudi Živalska kmetija sta mi bili neizmerno všeč, predvsem zaradi vseh zapletov in razpletov. Mislim pa, da ti da knjiga tudi veliko misliti, predvsem pa je v redu tudi to, da sam razmišljaš o nadaljnjem razpletu, pa čeprav ne veš, kaj se bo zgodilo. Mogoče mi del knjige pač ni bil všeč zaradi odnosa pujsov do ostalih živali. Pa četudi je to samo knjiga, so se mi živali zasmilile, še bolj pa mi je bilo neprijetno ob misli na to, da so te živali predstavljale osebe, ki so nekoč resnično delovale v Stalinovem totalitarizmu. Pesem sicer govori o človeški podobi, vendar če si predstavljaš v podobi pujsov in živali na kmetiji, opaziš veliko skupnega, opaziš pa tudi nekaj razlik. Zadnje štiri kitice v odlomku iz pesmi *Od ljudi za ljudi* zajamejo bistvo, da vsi delamo napake, da poskusimo odpraviti sovraštvo in negativnost. S tem delom pesmi pa se, glede knjig, ki sem jih prebrala, ne bi strinjala. Vprašajmo se ... so pujsi, ki so prevzeli oblast, bili pripravljene kdaj spremeniti stvari, so sploh kdaj poskušali ustaviti negativnost? Niti enkrat je niso poskusili ustaviti, edino, kar so delali, je, da so negativnost stopnjevali in stopnjevali.

Naslov pesmi *Od ljudi za ljudi* bi vsakdo lahko razumel drugače. Nekateri bi – po mojem mnenju – pesem razumeli tako, da ljudje ljudem posvečajo to pesem, nekateri pa bi pesem razumeli kot besedilo pesmi, dogajanje v njej ... *Od ljudi za ljudi* npr. prenašanje sovraštva, hinavščine, zahrbtnosti in še marsikaj. Predvsem gre pesem od človeka do človeka, ne glede na to, kje si, bo ta pesem šla do tebe. Mislim povedati, da tudi ne glede na to, kje si, te bo vselej počakal nekdo, ki bo do tebe širil negativno energijo.

Če bi bila pesem napisana kot v živalskem razmišljanju, sem skoraj stoodstotna, da bi bil naslov pesmi *Od živali za živali*. To pesem bi lahko povezali tudi z današnjim svetom, prav tako obe knjigi: Živalsko farmo in Živalsko kmetijo. V današnjem svetu opazimo veliko sovraštva, negativnih trenutkov, dvoličnosti itd.

Če povežem besedilo pesmi in dogajanje v knjigi z današnjim svetom, menim, da je veliko podobnosti. Tudi sama se vidim v tem. Tudi sama sem že bila tarča posmehovanja, nečimrnosti, zahrbtnosti, samo zato, ker sem v rejniški družini ... Sem zato kaj drugačna od drugih? Menim, da ne. Res pa je, da so dandanes nekateri res pripravljene spremeniti dejanja in popraviti svoje napake, vendar ne vsi. Hočem reči, da se moramo sprizniti s takšnim svetom, ko ga živimo. Menim pa, da če bi bila jaz na Boksačevem ali na Deteljinem mestu (to sta konja v knjigi), ne bi bila nič kaj zadovoljna s takšnim življenjem. Želim pa si tudi, da bi bili danes mogoče ljudje tako vztrajni in dostojni kot je bil v knjigi konj Boksač. Nikoli ni tarnal, vedno je bil pripravljen delati več kot drugi, na to pa so ga pujsi na koncu, taki »prasci« kot so, šli in prodali za meso. Nesramnost pa taka.

Pesem Od ljudi za ljudi se mi zdi po eni strani res ganljiva, čeprav vem, da je vse to, kar piše, danes res. Kako pa bi se vi počutili, če bi vas vaš prijatelj izdal, vas razočaral, govoril o vas grde stvari ...? Menim, da ne preveč dobro, imam prav?

Res je, vsi delamo napake. Vendar pa si takšnih napak, kot jih je delal pujs Napoleon, ne smemo privoščiti. Da bi jaz nekoga, ki je bil za mene oz. ki je za mene pripravljen narediti vse, prodala za meso, ga pustila stradati? Pa kje si še to videl ... Raje dam svoje lastno življenje kot pa da gledam, da moja prijatelji in najbližji umirajo zaradi MENE ...

Vsi imamo vzpone in padce. Ne štejejo samo vzponi, štejejo tudi padci, saj so padci ravno tisti, iz katerih se največ naučimo. Kolikokrat je padel Napoleon? Kolikokrat? In kolikokrat je poskusil to popraviti ali pa se iz tega kaj naučil? Nič, čisto nič ...

Sporočilo pesmi mi veliko pomeni, ker vem, da je to, kar je napisano, čista resnica. Pa vendar ... Živalsko farmo oz. kmetijo pa tudi povsem razumem kot današnji svet, saj so dandanes tudi ljudje, ki so na oblasti, in se imajo za nekaj več, druge priganjajo k delu, sami pa od sebe ne dajo nič. Ja, tako pač je ... Če bi kdo želel razumeti karakterje nekdanjih oseb v totalitarizmu, naj samo prebere knjigo Živalska farma ali pa strip Živalska kmetija ...

Na podlagi razumevanja mogoče izberete knjigo Živalska kmetija, strip, delo po predlogi Georgea Orwella.

Kot sporočilo knjig pa tudi razumem, da se v življenju spopadamo z ljudmi, ki se imajo za nekaj več, s stvarmi, ki mogoče niso tako enostavne. Avtor nam je torej pokazal, da življenje ni le igra, ki bi jo gledali, temveč igra, ki jo moramo igrati.

Tako kot v Orwellovi knjigi in v prirejeni knjigi, torej stripu Andreja Rozmana Roze, pač vidimo, da ko enkrat postaneš svinja, se tega ne rešiš več.

Slednji je ravno zaradi takšnega pisanja zaprt, a se roman vseeno nadaljuje pod peresom Nikolaja Ponireva, nekdanj Ivanoviča. Čeprav je svoboda, na eni strani svoboda pri Ješul, na drugi pa svoboda ustvarjanja in izražanja pri mojstru, vztrajno omejena s strani oblasti, se boj proti njim ne konča. Zaostrenost svobode se v Vampirju z Gorjancev kaže na drugačen način. Svoboda živih je omejena v tem, da so vselej podrejeni mrtvim, kar se kaže že v načinu, kako avtor poimenuje dan spomina na mrtve - dan mrtvih. Osebnost torej menim, da v Dolenčevem romanu ne naložimo na omejeno svobodo izražanja ali ustvarjanja, podobnost z Mojstrom in Margareto pa je moč najti v podrejenosti oblasti, ki je vedno skrita, zla in korak pred nami. Tako bi povzela tudi sporočilnost obeh romanov, dodala pa bi le komponento pasivnosti in aktivnosti - v romanu Bulgakova bo oblast vedno kruto bdela nad pasivnimi ljudmi, ki slepo sledijo pravilom in naženejo mačka z avtobusa, kjer so živali prepovedane, popolnoma pa zataji oz. ignorira njegove človeške lastnosti.

V Dolenčevi fantastični povesti pa je sporočilnost - po mojem mnenju - bolj sporočilna, kar se da utemeljiti z vselej prisotnim stavkom: »Prihodnost je naša!« Nakazuje namreč, da tisti, ki se aktivno odloči za svojo usodo in deluje v skladu s tem ciljem, lahko nadzoruje svojo prihodnost in se ultimativno upre oblasti.

Pasivnost in aktivnost lahko primerjamo tudi v smislu moških in ženskih književnih oseb. Zdi se, da je aktivnost, dinamičnost lika venomer povezana z ljubeznijo, zato se torej ne strinjam s trditvijo, da so ženske pasivne. Margareta kot ena najbolj aktivnih likov v romanu Bulgakova močno izstopa iz pasivne moskovske množice, katere pohlepnost in površnost so hudiči jasno prikazali s pomočjo nastopa v gledališču. Seveda so zli duhovi prav tako aktivni v smislu, da priredijo situacije, v katerih se zahrbtnost in greh Moskovčanov najbolj odražata, a ne smemo zanemariti Margaretine ljubezni, iskanja in ponovnega srečanja z Mojstrom. Podoben motivni niz, ki ga je urejeno predstavil gospod Javornik, pa najdemo tudi v Dolenčevem romanu. Tu se seveda moram strinjati s trditvijo, saj se je ljubezen med Lenoro in Romanom uresničila le zaradi njegovega iskanja in žrtvovanja, medtem ko sama k temu ni prispevala nič. Pomembno je tudi omeniti, da Roman ni edini književni junak, ki izraža aktivnost, saj mu na koncu na pomoč pri reševanju Lenore in sina Urha priskočita tudi prijatelj Rodin in župnik Lesjak, Kartnervald in vampirji pa že samoumevno predstavljajo aktivno, nadrejeno oblast. Mihail A. Bulgakov, rojen l. 1891 v Rusiji, je napisal roman Mojster in Margareta desetletja preden je bil izdan. Oblasti mu namreč niso dovoljevale objave, zato je bil roman izdan šele po njegovi smrti. Sicer je napisal mnogo drugih del kot so: drama Bela garda in novela o Ponciju Pilatu. Če torej obravnavamo knjigo iz latinskega pregovora kot literarno delo, je njena usoda torej takšna, da Bulgakov ni mogel doživeti njenega uspeha.

Tako kot je oblast zaostri svobodo mojstru pri njegovem romanu, je tudi Bulgakovu. Ni pa oblast enako vplivala na usodo Dolenčevega romana. Mate Dolenc, rojen leta 1945, je poleg te povesti napisal mnogo mladinskih del, kot so: Strupena Brigita in Pes z Atlantide, dobil pa je tudi Levstikovo nagrado. Bulgakov je s satiro in fantastiko zaradi oblasti prekril njeno pripoved, Dolenc pa se je ponorčeval iz vampirskega žanra in uživaškega vitalizma 60. let.

Prepletanje realnosti in fantastike bralcu vsekakor nudi vpogled v metafizično umetnost, ki se jo da posplošiti na sedanjost zaradi svoje brezčasnosti. Kot pravi gospa Zupan Sosič, fantastično vedno presega neke meje, zaradi česar menim, da nudi književnim osebam večje izkustvo sveta kot ga lahko doživlja bralec kot pripadnik stvarnosti. Tako mojster in Margareta ter Lenora in Roman lahko svobodo in ir izkusita le v svetu, kjer ni oblasti - v metafizični sferi. Morda to daje sporočilnosti obeh romanov rahlo negativno konotacijo, a kdo ve, kakšna transcendentna svoboda nas čaka po smrti.

odprto rogata neumnosti takšnega vodenja v obraz. Pa vendar je Bulgakov v svoje delo in sporočilnost le-tega vnesel tudi umetnika v totalitarnem sistemu in zatiranje njegovega liberalnega ustvarjanja. Dolenc tega ni storil, osredotočil se je zgolj na oblast.

Poleg oblasti pa je v obeh romanih pomemben motiv tudi ljubezen. Ker je bila mojstrovina Bulgakova ustvarjena v postmodernističnem slogu, njegovo delo komunicira s Flaubertovim. Iz Flaubertovega dela izvira tako imenovani flaubertski motiv, človek proda svojo dušo hudiču, za doseg višjih ciljev. Margareta stori prav to, ko privoli postati kraljica na satanovem plesu, da bi našla mojstra. Bahtin je v obravnavi Flaubertovega dela omenil, da mora pri parih vedno eden opraviti določeno pot, medtem ko drugi čaka nanj. In s tem lahko končno utemeljim, zakaj se ne strinjam, da imajo ženske pasivno, moški pa aktivno vlogo v obeh romanih.

Ta trditev drži zgolj za Dolenca, saj je v njegovi fantastični povesti Roman tisti, ki mora opraviti določeno pot do Lenore, medtem ko ona zgolj čaka nanj. Mora jo poiskati in rešiti, potem ko z malim Urhom izgine z doma. Pri Mihailovem delu pa – kakor sem že prej omenila, Margareta prevzame aktivno vlogo, medtem ko jo mojster čaka v umobolnici, nezavedno, seveda.

Ne glede na pomembnost ljubezenskega motiva, pa je glavni motiv še vedno oblast in satira nanjo. Latinski pregovor: »Vsaka knjiga ima svojo usodo.« zagotovo drži in se ga da obrazložiti ob vsaki napisani knjigi. Mojster in Margareta je knjiga, ki je nastajala več let, v tajnosti, daleč stran od oblasti. Bulgakovu so namreč prepovedali izdajo izvirnih del, saj so bila v nasprotju s pravili. Tako je njegovo največje in najuspešnejše delo izšlo šele nekaj let po njegovi smrti, v Nemčiji.

Oblast je uspešno zatrla kasneje svetovno znanega pisatelja, a je hkrati njegovemu delu – nezavedno – še celo pomagala.

Ko je roman prvič izšel v celoti, je bil ljudem še toliko bolj všeč in privlačen, prav zaradi poznega izida, ki v času stalizma ni bil mogoč. Dolenčev Vampir z Gorjancev ni užil tolikšne pozornosti ali uspeha kakor roman Bulgakova. Oblast se za knjigo niti ni zmenila. Tako bi lahko rekli, da je na usodo vplivala le v pomenu, da je Mate na podlagi nečesa lahko napisal satiro.

A kljub vsemu, oblasti, zatiranju in žalostnih življenjskih razmerah, sta knjigi uspešno in čudovito povezali realnost in fantastiko na netrivialni ravni. Mojster in Margareta je definitivno delo, napisano na strogo pretehtan in čudovito prepleten način, ki bi ga moral prebrati vsak. Literarni deli sta nam v najlepši možni luči predstavili oba svetova, realnega in fantastičnega, združena v eno, s pridihom eksistenčnih vprašanj.

Zvonka Kajba, Osnovna šola Frana Erjavca Nova Gorica

OBRAVNAVA MAZZINIJEVEGA ROMANA *ZVEZDE VABIJO* IN MÖDERNDORFERJEVEGA ROMANA *KOT V FILMU* V 7. RAZREDU

↳ Ker sta aktualna sodobna mladinska romana Mihe Mazzinija *Zvezde vabijo* in Vinka Möderndorferja *Kot v filmu* v slovenskem literarnem prostoru dosegla viden uspeh in se osnovnošolci (po mojih izkušnjah) z naklonjenostjo odzivajo nanju, prikazujem sklop obravnave obeh romanov v 7. razredu. Deli ponujata veliko različnih vsebin in strokovnih terminov tako pri jeziku kot pri književnosti, predpisanih v učnem načrtu za 7. razred, ki jih lahko povežemo v celoto ter tako učenje in delo pri pouku še bolj osmislimo in približamo učencem. V prispevku predstavljam vlogo branja v šoli, učenčevu samostojnost ter aktivnost in pomen učiteljevih nalog ob družbenem kontekstu, ki ga iz virov spoznava učenec. Učenec ima rešene naloge, dobi povratno informacijo o reševanju in ve, kaj mora znati na koncu. O tem napiše spis s strukturiranimi nalogami, ki ga učitelj oceni.

1, Mladinska romana *Zvezde vabijo* Mihe Mazzinija in *Kot v filmu* Vinka Möderndorferja

V prispevku predstavljam sklop obravnave dveh knjig za domače branje v 7. razredu.

Učenci so prebrali mladinska romana *Zvezde vabijo* Mihe Mazzinija, ki so jo v letošnjem šolskem letu sedmošolci dobili pri projektu Rastem s knjigo, in *Kot v filmu* Vinka Möderndorferja. To knjigo imamo na šoli v 7. razredu za domače branje vsako leto, odkar je bila podarjena v omenjenem projektu. Učenci jo z veseljem berejo. Res je, da dostopnost knjig pogosto vpliva na izbiro, a je njuna sodobna vloga dovolj izrazita, da bi ju izbrala tudi sicer. Sta odlični primeri aktualizacije družbenega konteksta.

Knjiga, ki jo sedmošolci dobijo vsako leto v projektu Rastem s knjigo, je tudi knjiga za domače branje v tistem letu. Pomembno se mi zdi, da tovrstno priložnost izkoristimo, saj vsak učenec dobi svojo knjigo, ki si mu je ni treba izposojati in v katero si lahko tudi kaj zapiše, označi ter se lahko znova vrača k njej. To je tudi ena izmed poti, kako lahko s šolskim branjem razvijamo empatijo, pozitiven odnos do branja in literature.

Obe obravnavani knjigi sta aktualni in nagrajeni. Sodita v vrh slovenske mladinske literature. Tematika zadeva mlade bralce, prav tako so glavne književne osebe mladi ljudje. Govorita o odraščanju, samopodobi, internetu in virtualnem svetu, prijateljstvu, ljubezni ter o težavah v družini. Takšna problematika je za učence zanimiva, zato učenje lahko poteka

podpičje

ni jez
AO
SLOVENS
ŠOLI
PZ, PYMA

hitreje in učinkoviteje. Učencem daje občutek, da je pomembno, kaj dela in misli mlada, odraščajoča oseba, zato se ob tem pri pouku razvija tudi odnos drug do drugega, med učenci in med učencem in učiteljem. Tako gradimo idejo, da je lahko učenje nujno in prijetno, ne pa nujna muka. V šoli beremo tudi zato, da bi opazovali besedilo, na ravni šolske interpretacije, torej ne vedno in zgolj za zabavo.

2. Obravnava umetnostnih besedil in neumetnostnih besedil o knjigah ter usklajenost z učnim načrtom

Obravnavo sem zasnovala tako, da lahko ob romanih učenci dosežejo cilje, predpisane z učnim načrtom, in spoznajo strokovne pojme: *mladinski roman, prvoosebni in tretjeosebni pripovedovalec* (UN, str. 67), *publicistično besedilo katerekoli vrste – intervju* (UN, str. 54), *obnovo umetnostnega in neumetnostnega besedila* (UN, str. 54), *samostalnike moškega spola, stalno besedno zvezo* (UN, str. 55), *svojljni in povratni svojljni zaimsek* (UN, str. 55). Ob tem ponovijo oblikoslovje in pravopis ter nadgradijo osrednjo temo iz 6. razreda: odraščanje in vrstništvo (UN, str. 35). Spoznajo tudi pojem *primera* (čeprav je to cilj 8. razreda, UN, str. 67). Na takšen način se pri pouku (po vertikalni) nadgrajuje in dopolnjuje raba strokovnih pojmov pri jeziku in književnosti.

O obeh knjigah sem poiskala različna neumetnostna publicistična besedila: ocene knjig, intervju z avtorjema, zapisi o avtorjevem odnosu do knjig in branja, časopisni prispevek o nagradi za roman in obrazložitev odločitve o dodelitvi nagrade avtorju (desetnica, Kot v filmu), utemeljitev strokovne komisije za literarne prireditve in razvijanje bralne kulture JAK (Zvezde vabijo). Objavljeni so bili v Pilu, na spletnih straneh Dela in na spletnih straneh Trubarjeve hiše literature. Besedila sem deloma prilagodila za delo pri pouku, da je bila obravnava razumljivejša. Tako gradivo učencem gotovo obogati vedenje o avtorju, saj ni zgolj besedilo samo, ampak ga uvršča v literarnozgodovinski kontekst. Učenec z njim širi tudi svojo zavest o pomembnosti in veljavi svojega naroda.¹

3. Naloge ob branju knjig in samostojno delo

Knjigi učenci preberejo doma. Po navadi začnemo brati v šoli in eno uro beremo skupaj, potem pa zaradi različnih interesov in sposobnosti učencev vsak prebere knjigo do konca sam. Skupno branje je torej motivacijski začetek za kasnejša opazovanja in delo z besedilom. Vselej pa določimo rok, do katerega morajo knjigo prebrati vsi.

Učenci dobijo učni list z nalogami, ki jih samostojno rešijo, preden se lotimo obravnave knjige za domače branje. To velja za obe. Najprej smo obravnavali roman *Zvezde vabijo* in rešili vse naloge, povezane s tem romanom. Sledila je obravnava romana *Kot v filmu*. Nekaj pridobljena znanja iz prvega romana so učenci tako lahko preverili, utrdili in nadgradili

Vir: Möderndorfer, V. (2013). *Kot v filmu*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Vir: Mazzini, M. (2016). *Zvezde vabijo*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

¹ »Poudaril je tudi, da imamo Slovenci izjemno dobro in močno mladinsko literaturo. Naše bogastvo je tudi ilustracija, ki sodi v sam evropski vrh.« (Vinko Möderndorfer: Življenje ni happy end, a se je treba boriti.)

ob nalogah iz drugega romana.

Učenci po roku oddaje pri pouku v skupinah (štirje učenci) preverjajo, pregledujejo in dopolnjujejo svoje odgovore. Ponujen jim je tudi nabor rešitev, s katerimi si lahko dopolnijo svoje odgovore (mapa rešitev nalog po sklopih v razredu).

Naloge (**Primer nalog 1 – Zvezde vabijo**) učence usmerjajo k temu, da knjigo temeljito prebere, pozna vsebino in se zna do nje opredeliti. 1. in 2. naloga² preverjata učenčovo poznavanje književnih likov in vrste književnega dela. V 3. nalogi sem oceno knjige Zvezde vabijo, ki jo je napisala Veronika Šoster³, razdelila na več delov. Učenci jih preberejo in pisno komentirajo posamezne trditve, iščejo primere iz knjige, s katerimi potrdijo ali ovržejo trditve. Predstavljajo književne junake in njihove medsebojne odnose in ob tem oblikujejo svoje mnenje in stališče do zgodbe. Med branjem spoznavajo tudi nove besede, ki jih skušajo razložiti. Učenci te naloge torej rešujejo doma, individualno, med branjem ali po njem.

² http://www.mladinska.com/knjigarna_konzorcij/dogodki/dogodek?etid=1715

³ <http://www.trubarjevahaliterature.si/index.php/rubrike/mlada-kritika/2346-mazzini-ima-talent-zvezde-vabijo-miha-mazzini-mladinska-knjiga-2016-veronika-oster>

Primer nalog 1 – Zvezde vabijo

1. JUNAKI V KNJIGI

Kdo je kdo v knjigi? K vsaki trditvi napiši ime junaka, za katerega to drži.

- ___ Prepričana je, da dobro poje.
- ___ Ukvarja se s fitnessom.
- ___ Je upornica in ne deluje preveč družabno.
- ___ Želi se prijaviti na šov talentov.
- ___ Rad bi prikrič nezadovoljstvo nad lastnim pubertetniškim telesom.
- ___ Prijatelji jo skušajo odvrniti od tega, da bi se prijavila na šov, in jo obvarovati pred sramoto.
- ___ Začneta raziskovati virtualni svet in pri tem odkrijeta marsikaj zanimivega.
- ___ Je bila knjižničarka in je izjemno razgledana.
- ___ Nadlegujejo jo starejši fantje iz soseščine.

2. VRSTA KNJIŽEVNEGA DELA

Mazzinijevo pisanje je filmsko in vključuje vse elemente dobrega mladinskega romana – dovolj čustvenega naboja, akcije, malce srhljivosti in seveda humor.

Poišči nekaj primerov iz romana, ki vključujejo te štiri elemente. Na kratko obnovi dogodke iz knjige s temi elementi.

3. IZ OCENE KNJIGE

Preberi posamezne dele iz ocene knjige, ki jo je napisala Veronika Šoster z naslovom *Mazzini ima talent!* in odgovori na vprašanja. Odgovore zapiši v smiselnih in zaokroženih krajših besedilih.

- a. Zgodbe o mladostnikih je na prvi pogled lažje napisati kot tiste »za odrasle«, v resnici pa je potrebno veliko spretnosti, da nagovorijo svojo ciljno skupino. Avtorji namreč radi pozabijo na to, da sami niso več najstniki, zato se spozabijo z uporabo kakšnih predpotopnih izrazov. Mazzini se tega očitno dobro zaveda, saj sam

podobne napake ne stori, nasprotno – uspe mu napisati knjigo za mlade.

Ali se lahko strinjaš s to ugotovitvijo? Navedi nekaj (3–5) primerov iz knjige, s katerimi lahko potrdiš, da je pisatelju uspelo napisati knjigo za mlade oziroma da mu to ni uspelo, če misliš tako. Lahko obnoviš dogajanje, navedeš rabo besed ali lastnosti, povezane z mladimi, ki so zapisane v knjigi.

b. Naslov knjige (nalašč?) spomni na bestseller Krive so zvezde Johna Greena, čeprav se knjigi ne bi mogli bolj razlikovati. Green k zgodbi namreč pristopa na bolj hladen, realističen način in daje prostor uničujoči temi mladostniške bolezni, Mazzini pa piše lahkotneje, bolj optimistično.

Ali poznaš knjigo Krive so zvezde? Si jo prebral?

Kaj pomenijo naslednje besede oz. besedne zveze v zgornjem odstavku: bestseller, realističen način, optimistično?

c. Naslov pa dejansko ni izbran le zaradi boljše promocije, ampak se nanaša na tekmovanje pevskih talentov, ki spominja na X faktor ali Slovenija ima talent in ga avtor poimenuje Zvezde vabijo. Slednje poveže glavni junakinji knjige, dvanajstletno Ano in šestnajstletno Kajo, ki se spoznata v neugodni situaciji.

Opiši, kako sta se spoznali.

Predstavi obe junakinji in njun medsebojni odnos.

č. Sploh prisrčen pa je odnos med Ano in njeno babico, knjižničarko.

Predstavi ga. Čim bolj opiši babico.

d. Dogajanje popestrijo tudi ostali liki, recimo Simon in njegovi prijatelji, pa babičin nov izbranec Tone, ki skrbijo za vedno nove zaplete, tako da se v borih 200 straneh romana zgodi več, kot drugače v kakem dvakrat debelejšem, obenem pa si z lahkoto predstavljamo simpatičen mladinski film, posnet po tej zgodbi.

Na kratko obnovi, kako so Simon in njegovi prijatelji popestrili dogajanje ter kakšno vlogo odigra babičin izbranec Tone.

Naloge (**Primer nalog 2 – Kot v filmu**) so zasnovane tako, da učenci poleg vsebine opazujejo še slog pisanja avtorja. Spoznavajo tudi nove besede, predvsem tujke, ki jih tudi sami kdaj slišijo, njihovega pomena pa velikokrat ne razumejo. Usvajajo termin stalna besedna zveza in pesniško izrazno sredstvo *primera*. Ko učenci spoznavajo primere, usvojijo tudi rabo vejice pred veznikom kot, in to vse iz konkretnih primerov rabe. Za usvajanje teh pojmov je knjiga *Kot v filmu* izjemno primerna, saj jih pisatelj nenehno uporablja. Čeprav je spoznavanje pojma primera cilj 8. razreda, učenci zaradi velikega števila primerov v knjigi s tem nimajo težav.

Primer nalog 2 – Kot v filmu

1. NOVE BESEDE, TUJE BESEDE

Iz romana izpiši vsaj deset novih besed ali tujk, ki se ti zdijo zanimive, in jih razloži.

Primeri:

a) Nenadoma mi je postala jasna še ena skrivnost življenja: punce so lahko prava **inspiracija** za junaštva.

Če jih ni, se junaki spremenijo v bojzljivce. = Punce so lahko pravi **navdih**.

b) Če pa sem prišel v dnevno sobo in jo vprašal, kaj gleda, je rekla: *Neumnosti! Španske nadaljevanke. Kič.*

Kič – **delo brez umetniške vrednosti**

c) Ko ga boš nabavljaj, me moraš obvezno **konzultirati**, lahko ti dam dober nasvet. =

Ko ga boš nabavljaj, se moraš obvezno **posvetovati** z menoj, lahko ti dam dober nasvet.

2. STALNE BESEDNE ZVEZE, FRAZEMI

Poišči vsaj deset frazemov in jih razloži.

Primer: Frazem: vreči puško v koruzo – **obupati**

Mama hitro vrže puško v koruzo, ata pa trmasto vztraja tudi, ko mu kakšna stvar ne gre preveč dobro od rok.

3. PRIMERE

PRIMERA je pesniško izrazno sredstvo, v katerem gre za primerjanje dveh stvari na podlagi skupne lastnosti.

Iz romana izpiši deset primer, ki se ti zdijo najzanimivejše.

a) Žele me je dvignil kot zmečkanega komarja.

b) Jaz pišem, kot bi kura brskala po zelo blatnem dvorišču, tako pravi Grizla.

c) In sem položil svojo malo roko v njegovo velikansko. Bilo je tako, kot bi položil kamenček v nakladalno roko največjega bagra.

Ob takšnih nalogah, ki so neposredno povezane s samim besedilom v knjigi, je veliko več možnosti, da učenci poglobljeno preberejo knjigo, ne pa samo prepíšejo obnove.

Vsak učenec odda rešene naloge, učitelj jih pregleda. Učitelj pripravi tudi nabor rešitev za naloge. Te naloge frontalno pregledamo tudi pri pouku.

Naslednja naloga (**Primer nalog 3 – Kot v filmu**) od učencev zahteva, da preberejo pisateljevo mnenje o knjigah in pomenu knjig v pisateljevem življenju. Pisno izrazijo svoje mnenje o dani pisateljevi misli. Učenci lahko svoj odnos do knjig primerjajo s pisateljevim, se z njim poistovetijo. Vsak učenčev komentar učitelj pregleda po vnaprej oblikovanih vsebinskih kriterijih. V komentarju na pisateljevo misel o knjigah učenec:

- prepozna vsaj dve lastnosti (knjige imajo v pisateljevem življenju velik pomen, pisatelj je varčeval denar za knjigo, knjige imenuje prijateljice, po pisateljevem mnenju so dobra družba in te bogatijo)
- predstavi svoj odnos do knjig (ali so prijateljice ali so dobra družba ali ga bogatijo);
- napiše smiselno in zaokroženo besedilo, daljše od petih povedi.

Učitelj besedila učencev pregleda in vsakega seznaní o vsebinski ustreznosti besedila in o učenčevi pravopisni zmožnosti. | ⁴ PiL, november 2013

Primer nalog 3 – Kot v filmu

KNJIGA, LJUBEZEN MOJA – PISATELJEVA MISEL O KNJIGI

Preberi in s svojimi besedami komentiraj pisateljevo misel⁴. Tvoj komentar naj bo daljši od petih povedi.

Zelo natančno pa se spominjam, kdaj sem si sam kupil prvo knjigo. Imel sem deset let in težko sem prihranil denar za knjigo Emil in detektivi pisatelja Ericha Kästnerja. Tako se je začela nabirati moja osebna knjižnica. Danes imam zelo, zelo veliko knjig. Knjige so moje življenje. Druženje s knjigami je nekaj najlepšega. Knjige in zgodbe, skrite med platnicami, so moje najboljše prijateljice. Ko si z njimi, nisi nikoli sam. Nikoli te ne

izdajo.

V moji osebni knjižnici je veliko knjig, ki jih še nisem prebral. Veliko pa sem jih. Nekaterih mogoče ne bom nikoli. Vendar sem vesel, da so tu.

Knjige so dobra družba. In potrpežljive so. Čakajo leta in leta, da jih vzameš v roke in prelistaš. In sploh ti ne zamerijo. Ti pa tudi vedno veš, da so tam. Gledaš jih, opazuješ jih in je to včasih tako, kot da si jih že skoraj malo prebral. Tudi neprebrane knjige te bogatijo.

Nenehna možnost so. Kot skrinja zlata, ki stoji v sobi, pa je nikoli ne odpreš, samo veš, da je tam in da si bogat.

Tako je s knjigami, tako je z branjem. Ko prebereš zgodbo, postaneš tudi ti del nje. Zgodba te posvoji. Zato je življenje z branjem bogatejše. Pa ne samo na videz.

Učenci ob vprašanjih o vsebini knjige in književnih osebah (**Primer nalog 4 – Kot v filmu**) dokažejo, da so knjigo prebrali in jo razumeli. Izpisati morajo tudi pet misli iz knjige, ki se jim zdijo zanimive. Učenci rešitve naloge, ki vsebuje vprašanja o vsebini knjige in književnih junakih, preverijo med sabo v skupinah. Če ne najdejo podobnih ali enakih odgovorov, zastavijo po končanem delu v skupini to vprašanje celotnemu razredu. Enako pregledajo tudi nalogo, ki zahteva izpis petih zanimivih misli iz knjige.

Primer nalog 4 – Kot v filmu

1. POGOVORIMO SE

Ob branju odgovori na vprašanja. O njih se bomo pogovarjali pri pouku.

- a) Kako se je kazala mamina slaba volje, slabo razpoloženje?
- b) V čem se razlikuje Velikanov način življenja od življenja Gašperjeve družine?
- c) Kakšna je Velikanova hiša?
- č) Kakšen odnos ima Velikan s ptiči?
- d) Zakaj je Gašper pravzaprav pristal pri Velikanu?
- e) Kaj Velikan Gašperju razkrije?
- f) Kako bi številko 12 povezal z glavnim junakom knjige?
- g) Zakaj se Gašper s svojo sošolko ne pogovarja v šoli? Kako je sošolki ime? Kaj izvemo o njeni družini?
- h) Gašper pravi, da so sošolci v razredu razdeljeni v štiri skupine. Kakšne so te skupine in kdo sodi kam?
- i) Ali je Gašperjeva mama zaposlena?
- j) Kaj je Gašperjeva najljubša hrana?
- k) Kako se Gašperjev oče počuti v svoji službi?
- l) Kako je Gašper preverjal, ali je njegova mama res narkomanka?
- m) Kdo je Marko?
- n) Ali so Gašperjevo mamo ugrabili?
- o) Kdaj in čemu se je Gašperjev oče zelo hitro potegnil po deblu navzgor, kot pravi Gašper, čeprav se je oče vedno gibal bolj počasi?

- p) Čigave so besede: *V tej hiši ni računalnika. Tudi telefona ni. Televizije pa sploh ne?* Kako so vplivale na Gašperja?
- r) Ali je Gašper imel obe babici in oba dedka?
- s) Katere nasvete je zapisal Gašper na koncu v dnevnik? Kakšni se ti zdijo?
- š) Katerega hišnega ljubljence je imel Maks? Kaj vse je znala ta žival?
- 2. MISEL: Iz knjige izpiši še pet misli, ki se ti zdijo zanimive.

4. Naloge po branju knjige – razvijanje zmožnosti kritičnega sprejemanja besedil

Pri obravnavi domačega branja se veliko ukvarjamo tudi z neumetnostnimi besedili.

Z obravnavo intervjuja učenci razvijajo zmožnost kritičnega sprejemanja dvogovornih neumetnostnih besedil. Učenci dobijo razrezan intervju⁵ z Miho Mazzinijem. Njihova naloga je povezati vprašanja z odgovori in se o tem med sabo pogovoriti. Ko intervju sestavijo, odgovorijo na vprašanja (**Primer nalog 5 – Zvezde vabijo**). Nalogi preverjata poimenovalna zmožnost. Povzeti morajo, kar so izvedeli o nagradi modra ptica, ki jo bodo srečali še pri obravnavi Möderndorferja, in razložiti besede iz intervjuja.

⁵ Valentina Plahuta Simčič: Miha Mazzini zmagal z romanom, v katerem je vse pojasnil samo enkrat. Nagrado modra ptica 2016 je dobil za mladinski roman z naslovom Zvezde vabijo.

Primer nalog 5 – Zvezde vabijo

Miha Mazzini zmagal z romanom, v katerem je vse pojasnil samo enkrat. Nagrado modra ptica 2016 je dobil za mladinski roman z naslovom Zvezde vabijo.

Valentina Plahuta Simčič

Miha Mazzini pravi, da njegova ameriška agentka že po tem, kolikokrat je neka stvar v romanu pojasnjena, ve, od kod prihaja pisatelj.

V Indiji denimo pisatelji vse pojasnijo šestkrat, Slovenija se menda uvršča med države, kjer je vse pojasnjeno trikrat. Zato se je Mazzini odločil, da bo napisal roman, kjer bo vse pojasnil samo enkrat. Očitno dobičkonosna formula, kajti ta roman, njegov naslov je Zvezde vabijo, je dobil nagrado modra ptica, vredno 12 tisoč evrov. Modra ptica, ki jo podeljuje Mladinska knjiga, je najvišja literarna nagrada v državi, z izjemo velike Prešernove nagrade.

Mladinski romani niso ravno številni v vaši bibliografiji. Kaj vas je spodbudilo k pisanju?

Literarni natečaji ali razpisi me po navadi pripravijo k temu, da pogledam, kaj imam v osnutkih po predalih in bi lahko na hitro dokončal. Tako je bilo tudi z romanom *Zvezde vabijo*. V predalu sem imel mladinski roman, ki je potreboval popravilo.

Naslednja stvar pa je moja službena preokupacija z internetom, ki me je privedla do vprašanja, kakšna je prva generacija, ki odrašča priklopljena na virtualno resničnost in ima več virtualnih prijateljev kot pravih. To dvoje se je srečno združilo in nastal je roman *Zvezde vabijo*.

Je bilo težko živeti se v psiho najstnic?

Odgovor je preprost: če izhajamo s stališča, da smo tako ženske kot moški in najstniki ljudje, potem to ne more biti tako zelo težko.

V resnici pa nisem uspel romana prav zelo testirati na cilji publiki. To je pač slaba plat razpisov, rokopis sem moral oddati pod časovnim pritiskom. Tako sem ga testiral le na nekaj najstnikih in ti so bili videti zadovoljni. Njihove pripombe sem upošteval, ni jih pa bilo veliko.

Kakšen hoče biti roman: poučen, zabaven, napet?

Poučen ne, zabaven in napet pa ja. Pripoveduje o dekletu, ki je prepričana, da je odlična pevka in se zato prijavi na tekmovanje talentov. Toda prijatelji jo prepričujejo, da ni tako in jo poskušajo s tem obvarovati pred sramoto. Bralec ne ve, ali ima prav ona ali oni.

Ste bili nagrade modra ptica veseli?

Zelo vesel, nagrad namreč nisem ravno navajen sprejemati. Še posebej pa sem vesel finančnega dela. Vse svoje knjige vedno na lastne stroške prevedem in glej čudo – tokrat bom denar za prevod dobil kar iz nagrade, ne bo mi treba vanj investirati svoje plače.

Lahko primerjate svoje otroštvo, o katerem pišete v lani izdanem romanu *Otroštvo*, in otroštvo junakinj v romanu *Zvezde vabijo*?

Romana sem res sočasno pisal, a povezave med njima ni. Menim, da so generacije današnjih najstnikov v povsem drugačni situaciji, kot smo bili mi, da je ta njihova nenehna priključenost na virtualno resničnost en velik družbeni eksperiment.

Šele sedaj dobivamo rezultate prvih raziskav o tem, kakšne posledice ima to na mlade. Kaj vse lahko vpliva nanje, pogosto niti ne vemo. V javnost je denimo prišla raziskava, po kateri so otroci mater, ki so si popravile videz z botoksom, sposobni manjše empatije kot otroci drugih mater, in sicer zato, ker so morali gledati v njihove nepremične obraze. Kakšni odrasli bodo otroci, ki nenehno gledajo v ekrane, bo odgovorila prihodnost. Sicer pa je moje otroštvo izgledalo tako, da sem bil prvih pet let življenja s staro mamo zaprt v neki garsonjeri, po tem obdobju pa sem bil od zore do mraka zunaj. Povsem drugačna izkušnja, kot je mladost, ki jo živi današnja mladina.

Naslov *Zvezde vabijo* me malce spominja na *Krive so zvezde ... So bili pri pisanju na delu kakšni tuji zgledi*?

V naslov *Zvezde vabijo* nisem povsem prepričan, priznam, kar nekajkrat sem ga zamenjal. Tujih zgledov nisem imel, romana *Krive so zvezde* nisem bral, prebrala pa ga je moja hči in mi ga priporočila. Res je, da občasno preverim, kaj je v literaturi za mlade popularno, ampak sem pri tem precej površen. Edini trend, ki ga opažam, je, da je mladinska literatura izgubila pridevnik mladinska in da je sedaj to literatura tudi za starejše generacije.

Preberi intervju s pisateljem Mihom Mazzinijem in reši spodnji nalogi.

1. V dveh povedih zapiši vse, kar iz zgornjega besedila izveš o nagradi, ki jo je Miha Mazzini dobil za svoj mladinski roman.

2. S svojimi besedami razloži podčrtane besede oziroma besedne zveze.

a) Mladinski romani niso ravno številni v vaši bibliografiji.

b) Naslednja stvar pa je moja službena preokupacija z internetom, ki me je privedla do vprašanja, kakšna je

- prva generacija, ki odraščča priklopljena na virtualno resničnost in ima več virtualnih prijateljev kot pravih.
- c) Je bilo težko vživeti se v psiho najstnic?
- č) Vse svoje knjige vedno na lastne stroške prevedem in glej čudo – tokrat bom denar za prevod dobil kar iz nagrade, ne bo mi treba vanj investirati svoje plače.
- d) V javnost je denimo prišla raziskava, po kateri so otroci mater, ki so si popravile videz z botoksom, sposobni manjše empatije kot otroci drugih mater, in sicer zato, ker so morali gledati v njihove nepremične obraze.
- e) Edini trend, ki ga opažam, je, da je mladinska literatura izgubila pridevnik mladinska in da je sedaj to literatura tudi za starejše generacije.

Učenci s prispevkom iz časopisa Delo o Vinku Möderndorferju in nagradi desetnica za roman *Kot v filmu* razvijajo tudi zmožnost kritičnega sprejemanja enogovornih neumetnostnih besedil (**Primer nalog 6 – Kot v filmu**). Prispevek ima naslov Vinko Möderndorfer: Življenje ni happy end, a treba se je boriti⁶. V nalogah (1.–7.) učenci določijo temo besedila ter poglobitve podatke. Z iskanjem danih podatkov razvijajo zmožnost selektivnega branja. 8. naloga razvija poimenovalno zmožnost, ki jo učenci pokažejo tako, da razložijo besede/besedne zveze iz prebranega besedila.

⁶ <http://www.delo.si/kultura/knjizevni-listi/vinko-moderndorfer-zivljenje-ni-happy-end-a-treba-se-je-boriti.html>

Primer nalog 6 – Kot v filmu

Vinko Möderndorfer: »Življenje ni happy end⁷, a treba se je boriti«

Dobitnik desetnice leta 2014 za roman *Kot v filmu* o pisanju, branju, nagradah in prihodnosti.

Društvo slovenskih pisateljev je na slavnostni podelitvi v Novem mestu, kjer se je zbrala večina nominirancev, razglasila dobitnika nagrade za otroško in mladinsko književnost desetnica. Za svoj prvi mladinski roman *Kot v filmu* jo je dobil Vinko Möderndorfer.

Kot je dejal po razglasitvi, nagrade ni pričakoval, je pa za isti roman že prejel modro ptico, ki jo podeljuje Mladinska knjiga. »Vesel sem, ker je to nagrada za mladinsko literaturo in ker sem bil v zelo dobri pisateljski družbi.«

Zanemarljiv pa ni niti vpliv, ki ga ima nagrada na mlade bralce, ki jih moramo naučiti brati in jim vzbuditi ljubezen do branja. »Če jih v teh letih, v najstniških letih navdušimo z našimi prigradami in bodo tudi kasneje posegali po knjigah, mislim, da smo naredili vse.« Poudaril je tudi, da imamo Slovenci izjemno dobro in močno mladinsko literaturo. Naše bogastvo pa je tudi ilustracija, ki sodi v sam evropski vrh.

Kot v filmu

Glavni junak Möderndorferjevega romana *Kot v filmu* je dvanajstletni Gašper, bister fant, ki ga pretresajo pubertetniške tegobe. Ko doma nastopijo težave, ga oče odpelje k čudaškemu, a prijaznemu znancu, ki živi skupaj s svinjo Katarino Veliko. Gašper se tako iz sveta interneta in televizije preseli v svet knjig in življenjskih modrosti in se pri tem počuti kot v filmu.

Po avtorjevih besedah je sporočilo knjige optimistično. »Življenje je zelo lepo, včasih malo zapleteno, mogoče malo zoprno. Življenje ni happy end, nikakor ne, tega ta knjiga noče povedati, je pa lepo in se moramo z njim spopasti in se z življenjem boriti za življenje.«

Njegova dela temeljijo na življenjski izkušnji. Čeprav se zgodbe, ki jih preljuje na papir, niso zgodile njemu, si jih ne izmisli. »Načeloma sem mnenja, da je vsako pisanje izpovedovanje osebnih doživetij, postavljanje neklih osebnih vprašanj. Mislim, da je vsako pisanje avtobiografsko pisanje.« Tako je tudi ime glavnega junaka nagrajenega romana iskal v domači okolici in si ga sposodil pri nečaku.

⁷ happy end (angl.) – srečen konec

Pred otroško publiko več treme

Nominirani avtorji so svoja dela pred prireditvijo predstavili na novomeških osnovnih šolah. Möderndorfer je svoj roman tako najprej predstavil svojim največjim kritikom. Dejal jim je, da ga je k branju pritegnil ravno film. »Kot otrok najprej nisem veliko bral, potem pa sem preko filmov postal navdušen nad zgodbami, zaradi katerih sem začel brati knjige.«

Priznava, da se mu zdi pisanje za mladino bolj odgovorno in da je pisati za odrasle drugače, saj se z odraslostjo izgubi otroška iskrenost. »Ko sem pisal ta roman, sem imel tremo, ker se mi je zdelo, da je treba za to publiko, za te bralce pisati najboljše. Strah me je bilo, da ne bom znal. To so naši mladi bralci in je pomembno, da smo z njimi do koca iskreni in da jim damo najboljše, kar znamo.«

Osnovnošolcem je pripovedoval tudi o svojih začetkih, ko je v svojih najstniških letih začel pisati poezijo, katere navdih so bila dekleta. Na njihova vprašanja, kaj si misli o internetu, pa dejal, da se mu računalniki zdijo super zadeva, če jih ne uporabljaš zgolj za igranje igrice. »Še vedno pa imam na morju raje *kufer* knjig kot pa računalniško tablico.«

Z desetnico še srečnejši

Čeprav deluje kot radijski voditelj, televizijski in filmski režiser in je od leta 1981 objavil več kot 30 del s področja proze, poezije, dramatike in esejistike, pravi, da najraje bere. »Gledališče mi je azil, ampak to mi je tudi literatura. Imam to srečo, da lahko počnem oboje. Želim si, da bi imeli vsi ljudje takšno srečo, da bi počeli, kar radi počnejo. Danes sem srečen človek, z desetnico pa sem še srečnejši.«

Preberi zgornje (izhodiščno) besedilo in reši naloge.

1. O čem predvsem govori članek z interneta? Odgovori v eni povedi.

2. Kaj pomeni beseda desetnica v besedilu, ki si ga prebral? Obkroži.

- a) Deseta hči, ki mora z doma po svetu (po ljudskem verovanju).
- b) Nagrada za otroško in mladinsko književnost.

3. Katera trditev o besedilu je pravilna in katera ne?

Če je trditev pravilna, obkroži DA, če ni, obkroži NE.

a) Vinko Möderndorfer je napisal že veliko mladinskih romanov.	DA	NE
b) Nagrado desetnica je pričakoval.	DA	NE
c) Po pisateljevem mnenju imamo v Sloveniji zelo kakovostne mladinske knjige.	DA	NE
č) Vse zgodbe, ki jih piše, si izmišljuje.	DA	NE
d) Pisateljevemu nečaku je ime Gašper.	DA	NE
e) Zaradi filmov in zgodb v njih je začel brati knjige.	DA	NE
f) Pisanje za mladino se mu zdi lažje kot pisanje za odrasle.	DA	NE
g) Že v najstniških letih je napisal kratek roman.	DA	NE

4. Kaj meni pisatelj o tem, kaj je naloga odraslih, da naredijo za mlade bralce? Odgovor napiši s svojimi besedami.

5. Kaj pravi pisatelj o sporočilu nagrajenega romana? Se z njim strinjaš ali ne? Svoj odgovor utemelji.

6. Odgovori na vprašanje.

- Kaj pomeni, da je pisatelj prejel modro ptico?

7. Navedi dva razloga, zakaj je Vinko Möderndorfer, kot pravi, srečen.

8. S svojimi besedami razloži podčrtane besede oz. besedne zveze v povedih.

- a) Naše bogastvo pa je tudi ilustracija, ki sodi v sam evropski vrh.
- b) Po avtorjevih besedah je sporočilo knjige optimistično.
- c) Dela Vinka Möderndorferja temeljijo na življenjski izkušnji.
- č) Pisanje je avtobiografsko.
- d) Gledališče mi je azil, ampak to mi je tudi literatura.

Učenci tvorijo obnovo neumetnostnega besedila ob danih ključnih besedah (**Primer nalog 7 – Kot v filmu**), kar zahtevata 1. in 2. naloga. V 3. nalogi učenci sprašujejo po danih odstavkih, napišejo vprašalno poved, ki bo ustrezala danemu odgovoru. Pri tem si pomagajo tudi s slovarčkom težjih besed, ki je naveden pod danim odgovorom.

Primer nalog 7 – Kot v filmu

1. Preberi uvod v intervju, ki ga je novinarka časopisa *Delo* opravila s pisateljem Vinkom Möderndorferjem.⁸ Med branjem si podčrtaj podatke, ki se ti zdijo najpomembnejši.

»Knjiga mora biti vedno napisana tako zanimivo, da jo lahko berejo bralci vseh starosti,« je ob razglasitvi lanske večernice povedal Vinko Möderndorfer (1958), ki ga poznamo kot plodnega in večkrat nagrajenega vsestranskega ustvarjalca – pesnika, pisatelja, dramatika in režiserja. Ta njegova misel zagotovo velja tudi za njegov prvi mladinski roman *Kot v filmu*, ki je poleg večernice prejel še nagradi modra ptica (2013) in desetnica (2014).

V njem se skozi Gašperjevo pripoved oči odraslih, predvsem staršev, lahko drugače dotaknejo drobcev najstniških pogledov in dilem (četudi jih je v resnici popisal izkušeni odrasli), ob samotarju Maksu, ki živi sredi gozda zgolj s svinjo Katarino Veliko in nešteti knjigami, pa se spomnijo, da smo tako kot Gašper, ki neprestano googla in se s svojo simpatijo in sošolko Tino družijo zgolj po skypu, preveč tehnološko odvisni in omreženi. Medtem pa pozabljamo na drobne radosti, ki nas čakajo v dandanes prepogosto pozabljenem svetu brez televizije, mobilnikov in računalnikov. Kaj je v življenju treba, je črno na belem zapisano v Gašperjevem dnevniku, radovednost bralca pa zbujata tudi posvetilo »za nečaka Gašperja, ki je čisto drugačen« in avtorjeva spremna beseda, ki razkriva delček njegove intimne.

2. Zgornje besedilo obnovi tako, da bo krajše za polovico. Obnova naj bo dolga približno 90 besed. Vanjo vključi naslednje besede.

knjiga – bralci vseh starosti	Vinko Möderndorfer	Gašperjev dnevnik
mladinski roman <i>Kot v filmu</i>	večernica, modra ptica, desetnica	Gašperjeva pripoved
najstniški pogledi in dileme	tehnološko odvisni in omreženi	večkrat nagrajeni vsestranski ustvarjalec

3. Preberi odgovore Vinka Möderndorferja na vprašanja novinarke. Postavi se v vlogo novinarke in ob vsakem odgovoru oblikuj ustrezno vprašanje.

⁸ <http://www.delo.si/kultura/knjiga/iz-sveta-mladiv-katerem-ni-casa-za-iskrene-odnose.html>.

Vedno sem nameraval napisati zgodbo ali roman, v katerem bo glavni lik najstnik ali mlajši najstnik. Svet odraščajočih mladih se mi je zdel še posebno zanimiv, sploh pa v času, ki ga živimo, v katerem ni časa za res iskrene odnose. Vse nekam drvi, se preriva, rine na vrh ... Odraščajoči človek pa je sam. Anonimni razpis Mladinske knjige (Modra ptica) pa me je spodbudil, da sem začel pisati prej, kot sem mislil. In tako je nastal roman Kot v filmu. Nečak Gašper mi je posodil ime in začelo se je.

SLOVARČEK: **anonimen** – ki ni naveden z imenom in priimkom, brezimen

Moram povedati, da pisanje za otroke oziroma za najstnike ni zelo drugačno, kot če pišeš roman za tako imenovane odrasle. Zgodba je zgodba. Roman je roman. Razlika je v resnici samo v tem, da se zgodba dogaja okrog življenja zelo mladega človeka. Kar pomeni, da se mora pisatelj poglobiti, vživeti v posebno psihologijo, v poseben svet, ki ga živijo najstniki, in ta svet je drugačen kot svet štiridesetletnika. Podobno bi bilo, če bi pisal o starih. Vživeti se v svet junakov romana, ga raziskati, se poglobiti v čustveni svet starih ljudi ... To je vse. Res pa je, da to včasih ni lahko. Kljub vsemu počasi pozabljamo (pa ne bi smeli) otroka v sebi, in zato ga mora pisatelj, ki piše takšno zgodbo, spet najti.

Na začetku je bila trema. Ampak saj je vedno. Premagaš pa jo tako, da stisneš zobe in se vržeš v zgodbo. Premagaš jo tudi tako, da si upaš napisati kakšno neumnost, ki jo pozneje popraviš (ali pa tudi ne). Ne spomnim se, kako dolgo je nastajal roman Kot v filmu. Kot vsak roman. Imel sem srečo, da takrat nisem delal v gledališču in sem lahko bolj skoncentrirano pisal. Pol leta? Mogoče malo več.

SLOVARČEK: **skoncentrirano** – osredotočeno

Pišemo, vsaj jaz, vedno zaradi sebe, zato da bi sebi povedali nekaj. V resnici nikoli ne razmišljam o bralcu. Ne pišem za bralca. Pišeš roman, ker te spodbudi natečaj za roman, vendar trdiš, da ne pišeš za bralca. Pa je to vseeno res. Pišem zato, da bi sebi povedal nekaj, da bi sam pri sebi nekaj razčistil, da bi povedal, kaj si mislim o svetu, o odnosih med ljudmi itd. In tako sem pisal tudi roman Kot v filmu. To ni moja osebna biografska zgodba, še manj od mojega nečaka Gašperja, ki je junaku posodil ime, hkrati pa je sestavljena tudi iz mojih zelo osebnih biografskih izkušenj. Pa iz izkušenj ljudi, ki so mi pripovedovali o sebi, iz opazovanja, gledanja filmov, branja knjig. Vse to vpliva na nastajajočo zgodbo. In še veliko domišljije je zraven. Veliko izmišljenega. Vendar vse to mora biti preneto tako, da je verjetno, da je pretresljivo, do solz smešno, skratka polno življenja. Bralec, čeprav ne misliš nanj, mora vsemu temu verjeti. V zgodbi mora najti svojo zgodbo. Če se to zgodi, se zgodi čudež. Zgodba je dobra. Če pa se to ne zgodi, zgodba roma v predal in je bila res in dokončno napisana samo za pisatelja. Pisanje je takšno čudovito izmišljanje!

SLOVARČEK: **biografski** – življenjepisen

Priznanj nisem pričakoval. Bil pa sem zadovoljen z romanom. To je najpomembnejše. Ko so priznanja prišla, sem bil iskreno vesel. Še bolj pa sem bil vesel, ker so se z mano veselili tudi nekateri kolegi, ki se ukvarjajo s takšnim pisanjem in so brez dvoma večji mojstri od mene. To mi pomeni največ.

Žal zaradi zasedenosti v gledališčih nisem kaj dosti hodil po šolah. Kjer pa sem bil, je bilo vedno zelo zanimivo in dinamično. Bolj kot sicer. Očitno je mlade bralce zgodba pritegnila. Zelo so se poistovetili z glavnim junakom Gašperjem. Spraševali so me marsikaj. Spomnim se vprašanja neke deklice. V romanu namreč

- nastopajo tudi žival Katarina pa pes buldog pa cela ptičja republika se vplete v zgodbo. Ta deklica me je vprašala, kaj imam rajši, živali ali besede. To se mi zdi izjemno vprašanje. Brez pomišljanja sem ji odgovoril, da imam raje živali.

• V življenju se problemi ne uredijo sami od sebe. Probleme moramo urediti sami. Nekatere zmoremo, drugih ne. Pa vendar življenje teče naprej in samo naprej. Že to je optimistično. Nekatere hude reči, ki se nam zgodijo, življenje uredi tako, da enostavno teče naprej. Ne ustavi se. Babica mi je rekla: čas zaceli vse rane. To je zelo res. Res, da včasih ostanejo brazgotine. Te brazgotine naredijo, da smo malo pametnejši, močnejši, zrelejši. Včasih. Ne vedno.

• Kadar pa spremljamo zgodbo mladega junaka, ki je star dvanajst let, potem vse to še bolj velja. Ne gre za sprijaznjenje s težavo, gre za to, da se mladost hitro celi. Starši se ločijo. Velik šok! Boli! Ne veš, kaj se dogaja, kakšno bo življenje zdaj, vse se zruši. Potem pa ugotoviš, da je to še boljše. Imaš oba starša na drugačen način, mogoče sta zdaj s tabo še bolj intenzivno. Ali pa ti ostane samo en starš in zato spoznaš nekaj o ljubezni, nekaj o človeškem značaju, nekaj o hudi stiski. Včasih čez noč odrasteš, in to je v redu, včasih jokaš in spoznaš, kakšne so resnične solze, včasih pa greš samo naprej.

• In zelo res je, da greš lažje naprej skupaj, če najdeš svoj par. V dvoje je svet lahko pravljica.

• SLOVARČEK: **optimistično** – pozitivno, **intenziven** – ki poteka, se opravlja z veliko energijo in koncentracijo

• Zanimivost v zvezi z romanom *Kot v filmu*? Ja. Zaradi romana *Kot v filmu* mi je urednica Alenka Veler naročila nov roman. Je že izšel: Kit na plaži.

5. Naloge po branju knjige – razvijanje jezikovne in skladske zmožnosti

Učenci z različnimi nalogami poleg zmožnosti kritičnega sprejemanja besedil, zmožnosti selektivnega branja in zmožnosti tvorjenja besedil razvijajo tudi jezikovno (poimenovalno, skladsko, pravopisno zmožnost) in slogovno zmožnost.

V nalogah so smiselna in zaokrožena besedila o knjigah, ne pa samo posamezne, med seboj nepovezane povedi. Poleg tega, da si s takšnimi nalogami učenci razvijajo skladsko in pravopisno zmožnost, učencu pomagajo tvoriti tudi neumetnostno besedilo o obravnavanih knjigah.

Naloge, povezane z romanom *Zvezde vabijo*, (**Primer naloga 8 – Zvezde vabijo**) razvijajo in preverjajo skladsko zmožnost, saj morajo učenci povedi dopolniti s pomensko in oblikovno praviimi besedami. 1. naloga zahteva sklanjanje pisateljevega imena in priimka – samostalnikov moškega spola in poznavanje rabe svojilnega in povratnega svojilnega zaimka, kar je po učnem načrtu cilj 7. razreda. 4. naloga razvija pravopisno zmožnost.

Primer nalog 8 – Zvezde vabijo**1. Ime in priimek pisatelja zapiši v ustrezni obliki. Obkroži tudi pravilno obliko zaimka: svojilni zaimek ali povratni svojilni zaimek.**

- a) _____ je izjemno ploden pisatelj, scenarist, režiser in kolumnist, ki je bil za *svoje/njegovo* delo večkrat nagrajen.
- b) Knjige _____ namenjene odraslim, so prevedene v številne jezike. Roman *Zvezde vabijo* je *svoj/njegov* drugi mladinski roman.
- c) Z _____ so se pogovarjali tudi *njegovi/svoji* mladi bralci.
- č) Pisatelju _____ so podelili nagrado modra ptica 2016. *Njegove/Svoje* nagrade se je razveselil.
- d) O pisatelju _____ prej nisem vedel veliko.
- e) Sedaj ko sem *njegovo/svojo* knjigo prebrala, bi si želela spoznati pisatelja _____.

Izpiši vse sklonske oblike po vrsti.**2. Iz pisateljevega priimka tvori svojilni pridevnik. Pazi na pravilni zapis (-j).**

Mazzini – _____ (roman)

3. V spodnje besedilo vstavi besede oz. besedne zveze v ustrezni obliki.

Utemeljitev strokovne komisije za literarne prireditve in razvijanje bralne kulture JAK:

Mladinski roman _____ (Miha Mazzini) *Zvezde vabijo* govori o _____ (najstniško življenje), _____ (ujet) med željo po slavi in željo po bližini. V _____ (ospredje) so najstniki, ki si prizadevajo za priznanje v družbi, uresničitev _____ (svoje sanje) in – vsaj podzavestno – za to, da bi lahko bili tudi v resničnem svetu takšni, kakršni so, in ne takšni, kakršne jih želijo _____ (videt/videti) in _____ (imet/imeti) drugi.

Besedilo bo s svojo _____ (večplastna pripoved) nagovorilo tako zahtevnejše mlade bralce kakor tudi tiste, ki so jim knjige večinoma tuje. Ta knjiga pripoveduje zgodbo vsake najstnice in _____ (vsak najstnik) ter literaturo skoraj povsem približa _____ (osnovnošolci).

4. V besedilu manjka 10 vejic. Vstavi jih.

Roman je napisan spretno in bralca potegne vase. Giblje se med ganljivo pripovedjo o odraščanju ter napeto malone detektivsko zgodbo ki na koncu razkrije kdo so in kdo niso pravi prijatelji. Pri tem poudari da nihče ni tak kakršen se zdi. Največ kar človek premore, so bližnji ljudje strasti in talenti ki na trenutke – zaradi strahu, malomarnosti ali neprijazne okolice – zakrnijo a so vendarle edino česar nam nihče ne more vzeti.

Naloge (**Primer nalog 9 – Kot v filmu**) razvijajo jezikovno in slogovno zmožnost za izboljšanje sporazumevalne zmožnosti. 2. naloga razvija poimenovalno možnost, ki jo učenci pokažejo tako, da tvorijo pridevnike iz danih samostalnikov. S 1., 6., 10. in 11. nalogo učenci pokažejo skladenjsko zmožnost tako, da povedi dopolnijo s pomensko in oblikovno pravilnimi besedami. Gre za sklanjanje samostalnikov moškega spola (1. naloga) in rabo navezne oblike osebnega zaimka, ki se veže s predlogom (6. naloga).

Besedili 10. in 11. naloge učencem pomagata pri obnovi knjige, določanju teme, o kateri govori, predstavitvi glavnega književnega junaka in prepoznavanju sporočila, ki ga prinaša. Nalogi ponujata bogato besedišče, ki ga lahko uporabijo, ko pišejo svoja besedila o knjigi.

4., in 7. naloga preverjata pravopisno zmožnost. Učenci uporabljajo pravilna

končna ločila in vejico v večstavčnih povedih ter ustrezno veliko začetnico pri lastnih imenih. 7. naloga vsebuje najpogostejše napake učencev tega razreda pri zapisovanju besed.

3., 5. in 9. naloga preverjajo skladenjsko in pravopisno zmožnost učencev. Hkrati pa iz besedila v 9. nalogi učenci izvejo tudi podatke o tem, kako je pisatelj Vinko Möderndorfer kot otrok začel brati in kako je vzljubil knjigo, kar je zanje lahko aktualno. Svoje odraščanje in svoj odnos do knjig lahko primerjajo s pisateljevimi.

8. naloga učence opozarja na ponavljanje besed, ki je neustrezno. Besedilo te naloge je besedilo nekega sedmošolca. Učenci vrednotijo besedilo in predlagajo izboljšave oz. popravke. S tem ko morajo učenci popraviti besedilo – ga napisati tako rekoč znova, pokažejo zmožnost tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil. Tvorijo smiselno, razumljivo, ustrezno, učinkovito in pravilno besedilo.

Primer nalog 9 – Kot v filmu

1. Povedi dopolni s pisateljevim imenom in priimkom v ustrezni obliki.

- a) Natančno sem prebral mladinski roman _____.
- b) O _____ sem izvedel veliko zanimivega.
- c) Nagrado so podelili _____.
- č) Z _____ so se pogovarjali novomeški osnovnošolci.
- d) _____ je osebno spoznala, ko je obiskal šolo.

2. Iz danih samostalnikov Vinko, Möderndorfer, Gašper, bralec, življenje tvori pridevnike.

3. V spodnjem vprašanju in odgovoru je šest napak. Najdi in popravi jih.

Novinar: Roman kot v filmu ni vaš prvi poskus ustvarjanja za otroke, je pa verjetno prvi poskus pisanja za mladino.

V. Möderndorfer: Ja, zagotovo je to prvi poskus pisanja najstniškega romana. Sicer se kot pesnik in pisatelj, odkar pomnim, ukvarjam z literaturo za otroke, vendar sem se v svojih zgodbah do zdaj ukvarjal le z predšolskimi otroci. Nekako se mi je zdelo, da ne znam pisati za najstnike in nikoli nisem bil deležen dobre spodbude. Pri pisanju tega romana pa mi je precej pomagal tudi nečak gašper.

4. V besedilo (sestavljeno je iz vprašanja in odgovora) vstavi ustrezna ločila in veliko začetnico.

Ali to pomeni da roman vsebuje tudi biografske prvine to ne mi je pa Gašper pomagal pri spoznavanju jezika najstnikov njihovega načina razmišljanja pomembno je da se potopiš v njihov svet le tako jih lahko spoznaš zdi se mi da gre za zanimiv dinamičen hkrati pa tudi travmatičen svet znotraj katerega mora vsak otrok najti svoj prostor odraščanja nekateri to storijo lažje drugi težje najstniki imajo velike probleme pri odraščanju nam odraslim pa se sploh ne zdijo veliki ob vsem skupaj pa se je bilo lepo spomniti na leta mojega odraščanja samo zgodbo sem že dlje časa nosil v glavi glavna spodbuda da jo tudi napišem pa je bil prav natečaj za modro ptico.

5. V vsaki povedi je ena napaka. V vsako poved vstavi tudi vejico.

- Pravi prijatelj ti nikoli ne bo naredil kaj hudega če mu ti ne boš.
- Pomaga ti pri rečeh če kaj ne veš.

- Vsi imamo težave ki se z njimi moramo spoprijeti.
- Dobro je sprejel in prebolel ločitev česar jaz ne bi upala tako hitro.
- Ona je njegova prijateljica ki se z njo pogovarja po skypu.
- Bal se jo je saj je pred njo splezal na drevo.
- Roman ima bogato zgodbo ki jo v vsaki knjigi ne najdemo.

6. Namesto daljših oblik osebne zaimke uporabi krajše. S predlogom jih poveži v eno besedo.

Primer: Maks je za njega kupil kolo. – Maks je zanj kupil kolo.

Ni dovolil, da bi to vplivalo **na njega**.

Najlažje bi se vživela **v njega**.

Sošolci so se spravili **nad njega**.

Priznal je, da je zaljubljen **v njo**.

7. Obkroži pravi zapis.

strašljiv – strašliv

violična – vijolična

uživeti – vživeti

vlom – ulom

vztrajati – vstrajati

kdaj – gdaj

domišljija – domišlija

prijateljica – prijatlica

nekdo – negdo

ne smeš – nesmeš

neboš – ne boš

ne bi – nebi

ne bo prišel – nebo prišel

ne ve – neve

nemore – ne more

v redu – vreau

ne smemo – nesmemo

književni junak – kniževni junak

Slovenske knjige – slovenske knjige

dvanajstletni fant – dvanajst letni fant

8. Izboljšaj povedi. Lahko jih tudi preoblikuješ in zapišeš novo besedilo.

Glavna književna oseba je Gašper, ki še nima dvanajst let. Odlomek govori ravno ta fant, ki v razredu ni najbolj priljubljen, ki se pogovarja s punco, ki mu je všeč, samo po skypu, ki ima učiteljico, ki mu pravi, da piše kot kura, ki taca po blatu.

9. Dopolni manjkajoče dele besed. Besedo z manjkajočimi deli zapiši znova.

K_ sem začel hodit_ v osnovno šolo, sem zelo slabo bral in nisem rad bral. Branje se mi je zd___ neumno in zelo do___ časno opravilo. Potem pa se je nekako o_prlo, najbrž zaradi moje trmaste mame, ki me je vsak teden ___ekla v k___žnico in me na_duševala nad različ___ zgodb___. Na začetku ni bilo velikega ___peha, zato je moja zvita mama p___kusila _stripi. V mojih šo_skih letih strip ni bil najbo___ zaže___en, saj je ve___al za branje, ki otroke kviri in poneum___a. Preko stripov, kjer je branje oprem___eno _sličicami, sem se za___ubil v zgodbe in potem seveda v k___ige. Tako da ___ubezen do knjig ni bila ljubezen na prvi pogle___. Razvijala se je počasi in do_go časa tako, kot se pač rojevajo zrele in prave ljubezni. V najstniških letih, prav_aprav že prej, sem odkril knjige Karla Maya. Nis_m jih bral, go_tal sem jih, požiral eno za drugo, da sem komaj dihal. Knjige so postale moj zajt_rk, malica, kosilo in več_rja. Pa še poobedek.?

10. Obkroži ustrezno obliko.

Glavna oseba je skoraj **dvanajst letni/dvanajstletni** Gašper. Živi z **materjo/matero** Majdo in očetom Jožetom in navzven delujejo kot povsem običajna družina. Gašper sicer pogreša toplino nekdanjih dni, a se obenem privadi **maminem otožnem/maminemu otožnemu** razpoloženju in pogosti očetovi odsotnosti. Zato pogosto gleda različne filme, v svet pa se obrača predvsem prek svetovnega spleta; **z njegovo/s svojo** po-

močjo sam išče pomene neznanih besed in preko skypa komunicira **z/s** sošolko Tino, s katero pa se v šoli ne **družijo/družita**. Enoličnost dni prekine prepir med obema **staršema/staršoma**, ki mu sledi **materin/materni** odhod v neznanu.

Gašperja oče odpelje k čudaškem/čudaškemu neznancu Maksu, ki živi v barvni hiši sredi gozda. Prijazen neznanec, **kateremu/ki mu** Gašper zaradi ogromnega telesa pravi kar Velikan, si hišo, v kateri je vsaka soba pobarvana z drugo barvo, deli s svinjo Katarino Veliko. Sicer zelo rad kuha nenavadne jedi in obiskuje gozdne ptice.

Maks ima v **vsakem/vsakemu** prostoru ogromno knjig, nima pa telefon, televizijo in računalnik/ telefona, televizije in računalnika. Ima pa ogromno časa, da z **Gašperjom/Gašperjem** razpravlja o marsičem ...

Gašper ni niti slutil, da bo na tako **idiličnemu, skoraj pravljичnemu/idiličnem, skoraj pravljичnem** kraju prišel do tako nepričakovane resnice, **katera/ki** mu je spremenila utečeno življenje. V enem samem **poletju/polletju** se mu je zgodilo več kot v vseh filmih skupaj.¹⁰

11. V obrazložitev odločitve o dodelitvi nagrade desetnica Vinku Möderndorferju ustrezno vstavi spodnje besede, da bo nastalo smiselno besedilo.

bralčev	Katarina Velika	bogata domišljija	presenetljiv razplet	informacije
doma	kokoši	mladinski roman	postavljajški sošolci	internet
člani	sošolka Tina	življenjske modrosti	čudaški, a prijazni znanec	zazrta
knjige	filmski liki	pubertetniške nadloge		

Junak Möderndorferjevega (1) _____ Kot v filmu je dvanajstletni Gašper, bister fant, ki ga pretresajo (2) _____, povezane tudi s primitivnimi ustrahovanji (3) _____. Kmalu opazi, da je (4) _____ nekaj narobe. Mama je vse bolj sumničava in (5) _____ vase, oče pa vse večkrat nepojasnjeno odsoten z doma. Ker ima Gašper (6) _____, si – čeprav v sebi že sluti razloge neurejenih družinskih razmer – izmišljuje napete črnohumorne prizore, v katerih ob karikiranih (7) _____ nastopajo (8) _____ njegove družine. Pri reševanju težav mu je v pomoč tudi (9) _____, neizmeren vir (10) _____ in edina prava povezava s skrito simpatijo, (11) _____. Ko družina razpade, ga oče odpelje k (12) _____, ki skupaj s svinjo (13) _____ in (14) _____ domuje v barviti gozdni hišici. Gašperjevo življenje se v svetu brez interneta in televizije – zato pa z množico (15) _____ in (16) _____ – močno spremeni. Napeta in gladko tekoča zgodba, polna humorja, grenkih resnic in nevsiljivih samopremislekov o sodobnem času in prostoru, nam na koncu postreže s (17) _____ in z Gašperjevimi, pa tudi z (18) _____ novim, pristnejšim pogledom na svet.

Naslednji sklop nalog (**Primer nalog 10 – Kot v filmu**) se navezuje na Möderndorferjev intervju Iz sveta mladih, v katerem ni časa za iskrene odnose. Naloge razvijajo skladiščno zmožnost; v 1. nalogi učenci spreminjajo odvisni govor v premege, v 2. nalogi ozavešča odpravljanje ponovitev in ugotavlja, na kaj se nanašajo podčrtane besede. Ozavešča rabo kazalnih in oziralnih zaimkov.

Primer nalog 10 – Kot v filmu

1. Spodnje povedi zapiši tako, da uporabiš premi govor.

- Deklica me je vprašala, kaj imam rajši, živali ali besede.
- Brez pomišljanja sem ji odgovoril, da imam raje živali.

¹⁰ Prirejeno po Wikipediji.

2. Preberi spodnje povedi. Ugotovi, na kaj se nanašajo podčrtane besede.

Svet odraščajočih mladih se mi je zdel še posebno zanimiv, sploh pa v času, ki ga živimo, v katerem ni časa za res iskrene odnose.

Vedno sem nameraval napisati zgodbo ali roman, v katerem bo glavni lik najstnik ali mlajši najstnik. Ob nastanku tega romana sem bil z njim zadovoljen. To je najpomembnejše. Ko so priznanja prišla, sem bil iskreno vesel. Še bolj pa sem bil vesel, ker so se z mano veselili tudi nekateri kolegi, ki se ukvarjajo s takšnim pisanjem in so brez dvoma večji mojstri od mene. To mi pomeni največ.

Žal zaradi zasedenosti v gledališčih nisem kaj dosti hodil po šolah. Kjer pa sem bil, je bilo vedno zelo zanimivo in dinamično.

3. Odgovori.

Ko je pisatelj govoril o tremi pred začetkom pisanja knjige za mlade, je poudaril, da tremo premagaš tako, da stisneš zobe in se vržeš v zgodbo.

Kaj je hotel povedati s tem? Kaj torej pomenita podčrtani stalni besedni zvezi oz. frazema?

Ena izmed nalog (**Primer nalog 11 – Zvezde vabijo**) od vsakega učenca pričakuje, da si po obravnavi domačega branja izbere odlomek iz knjige. Na kratko ga obnovi in predstavi, zakaj ga je izbral ter kaj mu sporoča. Učenci v parih predstavljajo drug drugemu svojo nalogo. Učenec poslušalec po spodnjih kriterijih ovrednoti nastop svojega sošolca. Vlogi nato zamenjata. O podanem in prejetem vrednotenju se pogovorita.

Primer nalog 11 – Zvezde vabijo**ZVEZDE VABIJO – PREDSTAVITEV ODLOMKA IN UTEMELJITEV IZBIRE**

KRITERIJI USPEŠNOSTI:

USPEŠNO NEUSPEŠNO

Učenec tvori smiselne in slovnično pravilne povedi.

Učenec povedi med seboj poveže.

Učenec obnovi odlomek s svojimi besedami.

Učenec izrazi svoje mnenje o vsebini odlomka.

Učenec svoje mnenje utemelji.

Učenec uporablja bogato besedišče, ki smo ga obravnavali, ko smo se pogovarjali o knjigi v šoli.

Učenec govori v knjižnem jeziku.

Učenec s svojim pripovedovanjem pritegne poslušalca.

Menim, da se je učenec na svojo predstavitev pripravil.

Kaj mi je bilo pri predstavitvi všeč? Navedi tri stvari.

Kaj predlagam učencu, kako lahko izboljša svojo predstavitev?

6. Naloge po branju knjige – usvajanje literarnovednega znanja

Obravnavo romanov zaključimo tako, da frontalno dopolnimo zapis **(Primer nalog 11 – Zvezde vabijo in Kot v filmu)** o razčlembi vsakega romana in povzamemo, kaj so se med obravnavo učenci naučili.

Primer nalog 11 – Zvezde vabijo in Kot v filmu

Miha Mazzini: ZVEZDE VABIJO – O ROMANU

1. VRSTA BESEDILA: mladinski roman

Roman je najobširnejši _____, v katerem je _____. Ta roman pa je mladinski, saj _____. Zvezde vabijo so napet in zelo berljiv roman, ki se lahko bere kot detektivka, kot socialni ali ljubezenski roman.

2. KNJIŽEVNE OSEBE/KNJIŽEVNI LIKI/KNJIŽEVNI JUNAKI (glavne in stranske)

3. TEMA/TEMATIKA (o čem govori)

odraščanje

samopodoba (podoba, ki jo ima posameznik o sebi)

internet in virtualni svet

prijateljstvo in ljubezen

svet staršev in starih staršev ter njihova (ne)vzgoja mladostnikov

4. PRIPOVEDOVALEC – (Prvoosebni ali tretjeosebni?)

5. OSREDNJA IDEJA oz. SPOROČILO KNJIŽEVNEGA DELA

Govori o samopodobi mladostnikov, ki so nesamozavestni in velikokrat preplašeni. Čeprav veliko komunicirajo preko spleta in nenehno dobivajo informacije ter nove stike, so v resnici odtujeni in osamljeni. Svet elektronskih sporočil jih oddaljuje od bližnjih. Ujamejo se v virtualni svet, kjer so možne lažne identitete in obstajajo vdori v zasebnost. Te v zgodbi izvajata obe strani, dobronamerni in tisti, ki so slabonamerni in želijo manipulirati z drugimi. Na koncu premagajo nasprotja in so vsi na isti strani.

Na drugi strani je prijazen svet starih staršev in staršev, ki imajo različne težave: so pred ločitvijo, socialno ogroženi, garači od jutra do večera. Tako so brez časa za vzgojo. Izjemi predstavljata načitana babica in njen novi fant.¹¹

a) sporazumevajo se: _____

b) želijo s preračunljivim dejanjem goljufati in zavajati: _____

c) biti oddaljen drug od drugega: _____

č) razgledan; tak, ki veliko bere in veliko ve: _____

d) neresnično predstavljanje: _____

e) svet, ki poteka v računalniškem okolju ali na internetu in posnema resničnost: _____

f) mnenje, ki ga ima človek o sebi: _____

¹¹ Prirejeno po: <http://www.rtvsllo.si/kultura/beremo/miha-mazzini-zvezde-vabijo/400521>.

Vinko Möderndorfer: KOT V FILMU – O ROMANU

1. VRSTA BESEDILA: mladinski roman

Roman je najobširnejše prozno delo, v katerem je veliko dogodkov, več oseb, več različnih dogajalnih prostorov, zajema daljše časovno obdobje.

Ta roman pa je mladinski, saj ...

2. KNJIŽEVNE OSEBE/KNJIŽEVNI LIKI/KNJIŽEVNI JUNAKI:

Glavna književna oseba je ..., ki je (vsaj 5 lastnosti)

Stranske književne osebe so

3. DOGAJALNI ČAS IN PROSTOR (kje in kdaj se zgodba odvija)

4. TEMA/TEMATIKA (o čem govori)

odraščanje, odnosi med sošolci – sprejetost/izločenost iz družbe, vloga interneta v sodobni družbi, nesoglasja v družini (ločitev staršev in spoznanje resnice o biološkem očetu)

5. PRIPOVEDOVALEC – prvoosebni

6. OSREDNJA IDEJA oz. SPOROČILO KNJIŽEVNEGA DELA

7. BOGATOST JEZIKA V KNJIGI

- nove besede/tujke

7. Naloge po branju knjige – razvijanje zmožnosti tvorjenja besedil in ocenjevanje

Besedila iz tako oblikovanih nalog učencem pomagajo tudi pri obnovi knjig, določanju teme, o katerih govorita knjigi, predstavitvi junakov in prepoznavanju sporočila, ki ga prinašata knjiga. Naloge učencem ponujajo bogato besedišče, ki ga lahko uporabi, ko piše svoja besedila o knjigi. Na takšen način učenci razvijajo zmožnost, da znajo to, kar vidijo in razumejo, tudi ubesediti. Menim, da takšno delo pri pouku in tako zasnovane naloge omogočajo učencem, da se bolj posvečajo poglobljenemu in manj površinskemu branju, poleg razumevanja besedil pa tudi njihovemu analiziranju in sklepanju iz njih.

Učenci so po končanem sklopu ocenjeni, notranje pri pouku, tako da pišejo samostojno besedilo o prebranih knjigah – šolski spis s strukturiranimi navodili. Dobijo kratek odlomek iz knjige in navodila za pisanje.

Pred ocenjevanjem učenci tvorijo tudi besedilo – pripravo na spis ob navodilih (**Primer nalog 12 – Kot v filmu**). Še prej preberejo besedilo, ki ga je neki učenec napisal po teh navodilih. Učenci vrednotijo besedilo in predlagajo izboljšave oz. popravke. Ko morajo učenci popraviti besedilo – ga napisati tako rekoč znova, pokažejo zmožnost tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil. Tvorijo smiselno, razumljivo, ustrezno, učinkovito in pravilno besedilo.

Besedilo učencem pregledam in jim dam povratno informacijo o vsebinski in pravopisni ustreznosti besedila.

Primer nalog 12 – Kot v filmu

A. PRIPRAVA NA SPIS

Natančno preberi odlomek in navodila za pisanje spisa. Spis naj ima naslov **ZGODILO SE MI JE ... Upoštevaj vsa navodila.**

POSKUS Z DNEVNIKOM 4

DA NE POZABIM!

Zgodilo se mi je ... Nekaj najbolj groznega. Nisem še videl filma, kjer bi bilo tako grozno, kot je bilo meni na tisti jasi. Zakaj me je ata pripeljal sem? Zakaj se nisem uprl? Zakaj vedno dovolim, da počnejo z mano, kar se jim zljubi? Samo zato, ker so odrasli? Zato ker sem otrok? Zakaj sem vzel kolo? Zakaj sem bil tako navdušen nad barvami pa nad velikanovo kuharijo ...? Pojma nimam, kako bom to preživel. Najbrž bom postal klinik in psihič. Ali pa še kaj hujšega. Počutim se, kot bi se v trgovini name zrušile vse police, vse konzerve s fižolom, vse škatle s špageti, vsi pralni praški ... In ljudje bi to gledali in se mi smejali. Kaj bo rekla Tina? Kako bom to povedal Marku? Najraje bi videl, da me ne bi bilo več. Da bi šel spat in se kakšnih sto let ne bi zbudil. Zbudil bi se, ko bi že vsi pomrli in bi bil sam na svetu. Zakaj se takšne reči sploh dogajajo? Zakaj se dogajajo meni? Zakaj? Belolasi velikan me je še bolj stisnil k sebi, kot da bi me hotel z objemom potolažiti. Odrinil sem ga. »Pusti me! Lažnivec!! Zakaj mi vse to pripoveduješ?!«

»Zato, ker je prav, da veš. Že prej bi ti moral povedati. Majdi sem rekel, naj ti pove. Tudi Jožetu sem rekel. Ko sva se z Majdo razšla, je bila noseča. Potem je spoznala njega. Zaljubila sta se. Začela sta živeti skupaj. Imela sta se rada!«

V **uvodu** zapiši, iz katerega književnega dela je odlomek in kdo je avtor tega dela. Pojasni tudi, za katero vrsto dela gre.

V **jedru** se osredotoči na priložen odlomek in:

- napiši, kdo odlomek govori; to književno osebo predstavi (opiši, kako izgleda in kakšna je po značaju);
- natančno razloži, v kakšnem položaju se je ta oseba znašla in kako se trenutno počuti;
- občutja tega književnega lika primerjaj s svojimi, če bi se kaj podobnega zgodilo tudi tebi;
- pojasni, kako se je ta situacija razrešila in kako je potekalo življenje književne osebe po tem dogodku.
- v največ **petih** povedih opiši še kakšen dogodek iz celotne knjige, ki ti je bil všeč (zanimiv, zabaven, smešen, pomemben, nenavaden ...) in pojasni, zakaj si izbral ravno tega.

V **zaključku** zapiši, s čim se zgodba konča in kakšen se ti zdi ta konec.

Pri pisanju pazi na čitljivost in **pravopisno ustreznost** svojega besedila.

B. PRIMER SPISA

Preberi spis in ugotovi, v kolikšni meri ustreza navodilom. Kaj je pisec spisa upošteval in česa ni?

Priprava na spis: ZGODILO SE MI JE

Odlomek je iz knjige *Kot v filmu*, ki ga je napisal Vinko Möderndorfer. Gre za mladinski roman.

Odlomek pripoveduje Gašper, ki je glavna književna oseba. Gašper je iznajdljiv, pameten, zanima ga veliko stvari in počesan je na prečo. Znašel se je v zelo neprijetni situaciji in počutil se je žalostno in presenečeno, ker je ugotovil, da je sprva živel z očetom, ki ni bil njegov pravi oče. Takrat na jasi pa je izvedel, kdo je njegov pravi oče. Če bi se meni zgodilo kaj takšnega, bi se počutil tako kot Gašper. Situacija se je razrešila tako, da se je Gašper sprijaznil s tem, da je Maks njegov pravi oče. Začel je živeti samo z mamo in počitnice je preživljal pri Maksu. Najboljši dogodek mi je bil, ko je Katarina Velika pognala prvega Gašperjevega očeta na drevo. Izbral sem si ga, ker je bil smešen.

Primer nalog 13 – Kot v filmu**A. NAVODILA ZA ŠOLSKI SPIS**

Preberi odlomek in navodila za pisanje spisa *Kot v filmu*. Upoštevaj vsa navodila.

»JAZ SEM TVOJ OČE.«

Najprej sem mislil, da nisem prav slišal. Potem pa je Maks še enkrat ponovil: »Jaz sem tvoj oče.«

Zafrkava se. Za norca me ima. Vsak hip se bo začel režati.

»Tvoja mama mi je pred nekaj dnevi pisala, da te bo Jože pripeljal k meni ... Po trinajstih letih mi je prvič pisala Jože ne ve, da mi je pisala. Njemu je samo naročila, naj te pripelje.«

»On je moj ata,« sem trmasto rekel.

Belolasi velikan je prikimal. »Razumem, da ti je hudo ... Preden si se rodil, sva z Majdo spoznala, da nisva za skupaj. Za ljubezen ni dovolj, če ima samo eden rad.«

»In mama te ni imela rada!« sem zakričal. Bil sem jezen. Ne vem, zakaj, ampak bil sem strašno jezen. Če bi se zdaj pojavil Žele, bi skočil nanj in ga pretepel kot psa. »Prav je imela, da te ni imela rada!«a sta se.

V uvodu

- predstavi tri podobnosti ali razlike med mladinskima romanoma, ki si ju prebral za domače branje. Upoštevaj tematiko, o kateri govorita, in sporočila, ki jih prinašata; (3)
- pojasni, kateri roman te bolj nagovarja in zakaj. (1)

V jedru se osredotoči na priložen odlomek in:

- opiši, kdo sta osebi, ki se pogovarjata, kako se vedeta in počutita; (3)
- napiši, kako se je pogovor končal; (1)
- pojasni, kako bi ti ravnal, če bi bil na fantovem mestu; (2)
- predstavi razplet celotne zgodbe in odnos, ki sta ga Maks in Gašper razvila skozi celotno zgodbo. (2)

V zaključku zapiši, katero književno vlogo bi najraje upodobil (igral), če bi po romanu posneli film in bi moral ravno ti igrati v njem. Svojo izbiro utemelji tudi s primeri iz knjige. (3)

V pisanje vključi **primere, nove besede ali stalne besedne zveze**, ki si jih našel v knjigi.

Pri pisanju pazi na čitljivost in pravopisno ustreznost svojega besedila.

MERILA ZA VREDNOTENJE

VSEBINA

15

3t – Učenec predstavi tri podobnosti ali razlike med mladinskima romanoma.

2t – Učenec predstavi dve podobnosti ali razlike med mladinskima romanoma.

1t – Učenec predstavi eno podobnost ali razliko med mladinskima romanoma.

1t – Učenec pojasni, kateri roman ga bolj nagovarja in to utemelji.

Učenec opiše, kako se osebi vedeta in počutita med pogovorom.

Gašper: jezen (besen, zaprepaden), ne sprejema novice, Maksa imenuje lažnivec, počuti se izdanega/prestrašen/osamljen/je žalosten

Maks: kaže ljubezen, naklonjenost do Gašperja, razume in sprejema Gašperja in ga hoče potolažiti (ga objame), prizna, da bi Gašperju morali resnico povedati prej (se mu opraviči za to)

3t – Učenec predstavi 5 ali več lastnosti za obe osebi.

2t – Učenec predstavi 4, ali 3 lastnosti za obe osebi.

1t – Učenec predstavi 2 lastnosti.

0t – Učenec predstavi 1 ali 0 lastnosti.

1t – Učenec napiše, kako se je pogovor končal – pobeg s kolesom, padec, Maks ga odnese v hišo.

1t – Učenec zapiše, kako bi ravnal on na Gašperjevem mestu.

1t – Učenec utemelji, zakaj bi ravnal tako.

Učenec predstavi razplet celotne zgodbe in odnos, ki sta ga Maks in Gašper razvila skozi celotno zgodbo – srečevanje z novim očetom, življenje z mamo, ureditev odnosa s prijateljskima Tino in Markom in Gašperjeva nova spoznanja.

2t – Učenec predstavi 4 značilnosti.

1t – Učenec predstavi 3, 2 značilnosti.

0t – Učenec predstavi 1, 0 značilnosti.

Učenec zapiše, katero književno vlogo bi najraje upodobil (igral), če bi po romanu posneli film in bi moral ravno ti igrati v njem.

3t – Učenec predstavi svoj izbor in navede tri utemeljitve zanj.

2t – Učenec predstavi svoj izbor in navede dve utemeljitvi zanj.

1t – Učenec predstavi svoj izbor in navede eno utemeljitev zanj.

0t – Učenec ne predstavi svojega izbora in/ali ne navede utemeljitev zanj.

MERILA ZA VREDNOTENJE

PRAVOPIŠNA IN SLOVNIČNA PRAVILNOST

Učenec prejme za jezikovno in pravopisno pravilnost največ:

6

6t – za slovnično in pravopisno pravilno besedilo le z manjšimi napakami (0–4 napake)

5t – za večinoma slovnično in pravopisno pravilno besedilo (5–7 napak)

4t – za slovnično in pravopisno delno pravilno besedilo, ki vsebuje več raznovrstnih napak, vendar se te ne ponavljajo (8–10 napak)

3t – za slovnično in pravopisno delno pravilno besedilo, ki vsebuje več raznovrstnih napak, vendar se te ne ponavljajo (11–13 napak)

2t – za več raznovrstnih slovničnih in pravopisnih napak, ki se ponavljajo (14–16 napak)

1t – za več raznovrstnih slovničnih in pravopisnih napak, ki se ponavljajo (17–19 napak)

0t – za zelo pogoste in raznovrstne slovnične in pravopisne napake (20 in več napak)

ZGRADBA BESEDILA

Učenec prejme za ustrezno zgradbo največ:

3

3t – za logično členjeno in koherentno besedilo

2t – za logično členjeno in deloma nekoherentno besedilo

1t – za deloma logično in deloma nekoherentno besedilo

0t – za nelogično in nekoherentno besedilo

SLOGOVNA USTREZNOST

Učenec prejme za slogovno ustreznost svojega spisa največ:

4

4t – za slogovno ustrezno besedilo z bogatim besediščem in le z majhnimi napakami (do 2 napaki)

3t – za večinoma slogovno ustrezno besedilo z manjšimi napakami, ki se ne ponavljajo (3–4 napake)

2t – za večinoma slogovno ustrezno besedilo z manjšimi napakami, ki se ponavljajo (5–6 napak)

1t – za slogovno slabo besedilo, ki vsebuje zelo veliko napak (7–8 napak)

0t – za slogovno zelo šibko besedilo, z veliko raznovrstnimi napakami, ki se ponavljajo (9 in več napak)

MERILA ZA VREDNOTENJE

USTVARJALNOST IN IZVIRNOST PISANJA

Učenec prejme za ustvarjalnost, domiselnost in izvirnost pri pisanju svojega spisa največ: 2

2t – za ustvarjalno, domiselno in izvirno pisanje (tudi raba primer in stalnih besednih zvez) v celotnem besedilu

1t – za ustvarjalno, domiselno in izvirno pisanje le v posameznih odstavkih, delih

0t – za neustvarjalno, nedomiselnost in neizvirno pisanje, zgoľj podajanje odgovorov

Skupaj

Ocena

Sklep

Učenci so, postopno, drugače spoznali veliko in tudi lažje, bolj samostojno pisali šolski spis. Njihovo besedišče je, gledano dolgoročno, širše, če avtorja in besedilo opazujejo iz različnih perspektiv in z različnih virov. Učenci so naloge reševali večinoma uspešno. Največ težav so imeli z iskanjem posameznih primerov v knjigah in z utemeljevanjem posameznih trditev o knjigi. Tudi sami so opažali, da so pridobili veliko besedišča. Pri spisu so razumeli navodila in vedeli, o čem morajo pisati. Nekaterim se je zdelo, da so morali med obravnavo tvoriti veliko besedil.

Poučevanje na takšen način mi omogoča iskanje novih poti. Čeprav priprava gradiva in pregledovanje besedil učencev zahtevata ogromno časa, tako z učenci razvijamo medsebojne odnose, se učimo prevzemanja odgovornosti za svojo (ne)dejavnost, razvijamo odnos do učenja in poučevanja. Pomemben dejavnik za moj način dela je tudi njihov odziv, saj zanje velikokrat ne velja, da se iz učilnice »usujejo kot pesek s tovornjaka«, kot bi rekel Gašperjev ravnatelj iz obravnavanega romana.

∨ POVZETEK

Sedmošolec ob dveh mladinskih književnih delih sodobnih avtorjev spozna še intervju, obnovo umetnostnih in neumetnostnih besedil, stalno besedno zvezo, samostalnike moškega spola, svojilni in povratni svojilni zaimek ter literarnovedna pojma prvoosebni in tretjeosebni pripovedovalec. Iz 6. razreda ponovi oceno knjige, oblikoslovje ter pravopis, osvoji pa tudi pojem primera, čeprav je to cilj 8. razreda. S tem dosežem, da se pri pouku po vertikali nadgrajuje in dopolnjuje raba strokovnih pojmov, tako pri jeziku kot pri književnosti. Pri postopni obravnavi poleg odlomkov iz romanov uporabljam intervjuje z avtorjema, ocene romanov,

mnenja avtorjev o branju in knjigah večinoma iz Dela, Pila ali drugih spletnih virov. Sestavljam različne tipe nalog, pri tem pa književnost in jezik nenehno prepletam. Poudarjam naloge, ki preverjajo razumevanje in odpravljajo napačne predstave. Ko kaj razumemo, se postavlja vprašanje, kako doseči, da znamo to, kar vidimo in razumemo, tudi ubesediti. Preplet književnosti ter jezika in tvorjenje neumetnostnih besedil o umetnostnih se mi zato zdita ključna.

Učenci samostojno berejo. Pišejo veliko krajših in daljših sestavkov, drug z drugim (v skupinah ali parih) se pogovarjajo ob vnaprej določenih izhodiščih. Drug drugemu vrednotijo besedila (govorjena ali zapisana) po danih kriterijih uspešnosti. Za tvorjena besedila učencem podam povratno informacijo tudi sama po določenih kriterijih. Učenci so po koncu sklopa ocenjeni, notranje pri pouku. Ocena je posledica pisnega izdelka pri pouku ob danem odlomku iz romana in priloženih navodilih za pisanje.

Ključne besede: Zvezde vabijo M. Mazzinija, Kot v filmu V. Möderndorferja, domače branje, obravnava aktualnih objavljenih neumetnostnih besedil o romanih, učno gradivo, spis s strukturiranimi navodili

↘Viri in literatura

- Bojc, Saša, 2015: Iz sveta mladih, v katerem ni časa za iskrene odnose. V: *Delo*. Dostopno na: <http://www.delo.si/kultura/knjiga/iz-sveta-mladih-v-katerem-ni-casa-za-iskrene-odnose.html> (7. 5. 2018).
- Honzak, Mojca, 2017: Miha Mazzini: Zvezde vabijo – prejemnica nagrade skupine Mladinska knjiga Modra ptica. V: *Slovenščina v šoli*, letnik 20, št. 3, str. 57–63.
- *Koledar prireditev*. Miha Mazzini in Zvezde vabijo. Dostopno na: http://www.mladinska.com/knjigarna_konzorcij/dogodki/dogodek?etid=1715 (20. 6.2018).
- *Pisani list: časnik*, november 2013.
- Plahuta Simčič, Valentina, 2016: Miha Mazzini zmagal z romanom, v katerem je vse pojasnil samo enkrat. V : *Delo*. Dostopno na: <http://www.delo.si/kultura/knjiga/miha-mazzini-zmagal-z-romanom-v-katerem-je-vse-pojasnil-samo-enkrat.html> (7. 5. 2018).
- Šoster, Veronika: *Mazzini ima talent! – Zvezde vabijo*. Miha Mazzini. *Mladinska knjiga*, 2016. Dostopno na: <http://www.trubarjevahisaliterature.si/index.php/rubrike/mlada-kritika/2346-mazzini-ima-talent-->

-zvezde-vabijo-miha-mazzini-mladinska-knjiga-2016-veronika-oster
(7. 5. 2018).

- Štajnpihler, Staša, 2014: Vinko Möderndorfer: »Življenje ni happy end, a treba se je boriti.« V: *Delo*. Dostopno na: <http://www.delo.si/kultura/knjizevni-listi/vinko-moderndorfer-zivljenje-ni-happy-end-a-treba-se-je-boriti.html> (7. 5. 2018)
- Möderndorfer, Vinko, 2013: *Kot v filmu*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Mazzini, Miha, 2016: *Zvezde vabijo*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba; Modra ptica.
- *Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina. [Elektronski vir]*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo; Zavod RS za šolstvo, 2011. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina_OS.pdf (7. 5. 2018)

Iz digitalne bralnice ZRSŠ

www.zrss.si/strokovne-resitve/digitalna-bralnica

V digitalni bralnici lahko dve leti po izidu prelistate strokovne revije, ki so izšle pri Zavodu RS za šolstvo in so vam BREZPLAČNO dosegljive tudi v PDF obliki. Prijetno strokovno branje vam želimo.

Nejc Rožman Ivančič in Jelena Uršič, Gimnazija Nova Gorica

ŠKRABČEVE RAZGLEDNICE KOT PRIMER INTERDISCIPLINARNEGA DELA V GIMNAZIJI

Letos mineva 100 let od smrti jezikoslovca Stanislava Škrabca (1844–1918), ki je polna štiri desetletja deloval v frančiškanskem samostanu Kostanjevica pri Gorici. Gimnazija Nova Gorica se je na pobudo kostanjeviškega samostana in Slavističnega društva Nova Gorica v sklop prireditev in dejavnosti ob Škrabčevem letu 2018 vključila z interdisciplinarnim delom v okviru zunajšolskih dejavnosti. Projekt izdelave Škrabčevih razglednic sva podpisana zasnovala z dijaki 1. in 2. letnika, ki obiskujejo literarni krožek.

Interdisciplinarnost projekta temelji na nadpredmetnem povezovanju zunaj šolskega kurikula, saj dijaki v njem usvajajo tudi znanja in veščine, ki ne sodijo v učne načrte predmetov splošne in umetniške smeri gimnazijskih programov, zato pa so zanje in za vključenega učitelja izziv in priložnost za strokovni napredek. Poleg znanj, pridobljenih pri pouku likovne umetnosti in slovenščine, v projekt vključeni dijaki spoznavajo predvsem osnove grafičnega oblikovanja, in tiska, ki v gimnazijski učni načrt niso neposredno vključene; učijo se zapisovati besede v fonetični transkripciji, kar presega zahtevana znanja po gimnazijskem učnem načrtu za slovenščino, saj morajo v oglatem oklepaju z znakoma ' in : zaznamovati tudi mesto naglasa in dolžino naglašanih samoglasnikov.

Zamisel za izdelavo razglednic je dozorela pri šolskem literarnem krožku, kjer sva dijakom predstavila projekt »Škrabčevo leto 2018«, obrisno očrtala Škrabčevo bio- in bibliografijo ter predlagala razmišljanje v smeri literarno-likovnega izdelka, s katerim bi šola obeležila omenjeni jubilej. Format razglednice sva predlagala sama, njegovo vsebinsko in oblikovno podobo pa sva v dobršni meri prepustila možganski nevihti dijakov. Do končne rešitve smo prišli preko pogovora, ki sva ga usmerjala od konkretizacij vizualnih in literarnih idej do abstrahiranja. Začetni predlogi so se nama zdeli preveč poenostavljeni (npr. izdelava Škrabčevega portreta v silueti za naslovno stran ter besedila na temo ljubezni do maternega jezika za vsebinsko stran razglednice). Razmišljali smo o pomenu Škrabčevega dela in naleteli na dejstvo, da ga bomo kot jezikoslovca, torej znanstvenika v vsakem primeru, težko približali mladim ter širši laični javnosti, medtem ko ga strokovnjaki gotovo že dovolj dobro poznajo in bi redukcija Škrabčeve osebnosti in dela na ikonizirano podobo pomenila precejšnjo banalizacijo.

Slika 1: Stanislav Škrabec (1844-1918), frančiškanski pater in jezikoslovec. Vir: https://sl.wikipedia.org/wiki/Stanislav_%C5%A0krabec#/media/File:Stanislav_%C5%A0krabec.jpg (17. 8. 2018).

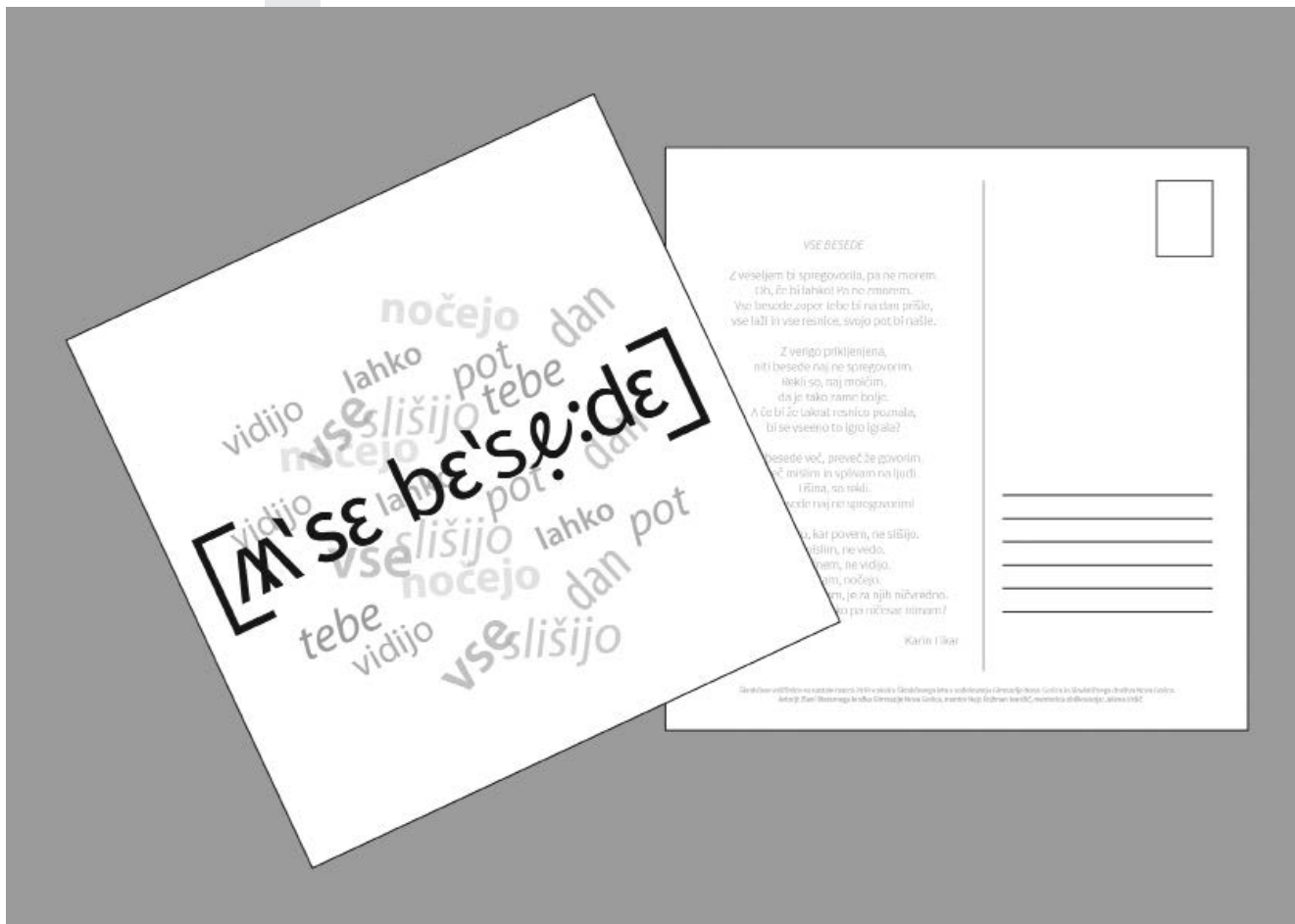
Spraševali smo se o tem, kaj je Škrabčevo bistvo, in dognali, da je to njegovo jezikoslovno delo, in sicer zlasti posvečanje problemom slovenske zborne izreke. Ta miselni preskok je kar sam od sebe pripeljal do abstrahirane rešitve, s katero smo bili zadovoljni: uporaba fonetičnega zapisa. Ta je že sama po sebi lahko likovno zelo privlačna in predstavlja šolski primer, kako mora oblika slediti vsebini v oblikovanju. Fonetični zapis je tako postal glavni vsebinski in komunikacijski element projekta ter glavno vodilo za oblikovanje, s čimer smo se dostojno poklonili znanstvenemu delu Stanislava Škrabca.

Treba je bilo samo še povezati tipografsko likovno rešitev z vsebinskim delom izdelka z imenom Škrabčeva razglednica. Misel na domoljubno poezijo, ki bi jo pisali dijaki, smo hitro opustili, saj se tematsko omejevanje pri ustvarjalnem pisanju v okviru literarnega krožka, ki ga podpisani profesor slovenščine vodim od šolskega leta 2008/2009, nikdar ni izkazalo za navdihujoče. Dijaki si krožek izberejo glede na lastne interese in obiskovanje ni obvezno, k preduram prihajajo, ker je delo pri krožku ustvarjalno in ni podrejeno pridobivanju faktografskega znanja, kar prevladuje pri pouku slovenščine. Tudi podpisana profesorica likovne vzgoje nisem videla kreativnega potenciala v vizualizaciji domoljubne tematike, ker bi to učinkovalo preveč na silo, navsezadnje pa Stanislav Škrabec prvenstveno ni bil literat, temveč jezikoslovec, tako da bi bilo vsakršno usmerjanje dijakov v povezavo književnosti z jezikoslovjem privlečeno za lase.

Tako smo sklenili, da bo vsebinski del Škrabčeve razglednice prepuščen svobodni literarni ustvarjalnosti dijakov, povezava pa bo v fonetičnem zapisu naslova njihovega literarnega izdelka na naslovni strani razglednice. Edina omejitev za dijake je bila enobesednost oz. vsaj kratkost naslova, da ga je bilo mogoče uporabiti kot oblikovno figuro primerne velikosti. Dijakom sva določila termin za oddajo literarnih izdelkov, primernih za tisk na razglednice, in jih vzpodbudila k samostojnemu poskusu zapisovanja naslovov v fonetični transkripciji, kar pa smo potem pri krožku preverili in po potrebi korigirali. Vsi oddani literarni izdelki dijakov so bili pesemska ali prozna besedila primerne dolžine, tako da dodatno omejevanje ni bilo potrebno. Še zadnji dodatek na vsebinski strani razglednice sva določila sama, in sicer kratek kolofon v drobnem tisku z navedbo, da so bile Škrabčeve razglednice izdelane v okviru Škrabčevega leta 2018 pri literarnem krožku Gimnazije Nova Gorica pod najinim mentorstvom. Tako sva poskrbela za kontekstualizacijo.

Oddane literarne prispevke smo z uporabo programa za grafično oblikovanje skupaj z dijaki pretvorili v predvideno obliko razglednice. Najprej smo digitalizirali fonetični zapis naslova z uporabo obstoječih znakov, manjkajoče pa smo sami dorisali z uporabo grafične tablice. Fonetičnemu opisu so dijaki dodali besedni oblak izbranih besed iz zapisa, ga pripravili v različnih tipografijah ter uredili v vizualno privlačno celoto, ki služi kot ozadje fonetičnemu zapisu, ta pa je glavni vsebinski in likovni poudarek. Dijaki so tako spoznali osnove vektorske grafike in osnovna pravila dela s tipografijo. Sodelovali so tudi pri tisku in obrezu nastalih razglednic.

Prve izkušnje grafičnega oblikovanja z računalniškimi programi pri dijakih niso v celoti potešile ustvarjalnih potreb, zato smo si kot nadgradnjo

▼ Slika 2: Škrabčeve razglednice

projekta zamislili tudi trajnostni spominek – ročno potiskane platnene torbe in majice. Te bodo vizualno posnemale razglednice in s tem pripomogle k prepoznavnosti projekta. Potisk pa ne bo zgolj kreativni proces, temveč tudi priložnost, da se seznanijo tudi s tiskom 3D, saj bomo žige za potisk izdelali s šolskim 3D-tiskalnikom. Tehnika bo zahtevala tudi nekaj ročnih spretnosti.

Vizualni del projekta je zasnovan, tako da lahko sodelujoči dijaki izrazijo svojo kreativnost, hkrati pa imajo dovolj podpore mentorjev, da jim vizualna podoba ni v breme oz. da zanje ni preveč zahtevna, saj izdelki nastajajo pri literarnem krožku, ki sodi v zunajšolsko dejavnost po prosti izbiri dijakov. Literarno in likovno plat Škrabčevih razglednic bomo predstavili tudi v obliki razstave diptihov, dvodelnih slik, ki bodo obsegale dijaški literarni del in likovni grafični del. Škrabčev jubilej bomo tako dostojno obeležili z gimnazijskim prispevkom k počastitvi, ki jo koordinira odbor Škrabčevega leta 2018, sestavljen iz predstavnikov vseh pomembnejših kulturnih in izobraževalnih ustanov iz Mestne občine Nova Gorica.

POVZETEK

V članku predstavljava ustvarjanje Škrabčevih razglednic pri šolskem literarnem krožku kot primer interdisciplinarnega, tj. nadpredmetnega dela s pridobivanjem in uporabo jezikoslovnega, literarnove-dnega ter likovnega znanja v gimnazijskem programu.

Ključne besede: interdisciplinarno delo v gimnaziji, nadpredmetno znanje, glasoslovje, grafično oblikovanje, Škrabčeve razglednice, Škrabčevo leto

Viri in literatura

- Dabner, David, Calvert, Sheena, Casey, Anoki, 2010: *Graphic design school: The principles and practices of graphic design*. Hoboken: John Wiley & Sons.
- Erzetič, Blaž, Gabrijelčič, Helena, 2010: *3D od točke do upodobitve*. Ljubljana: Pasadena.
- Muck, Deja, Križanovskij, Igor, 2015: *3D tisk*. Ljubljana: Pasadena.
- Škrabec, Stanislav, 1994–1998: *Jezikoslovna dela*. 1–4. Ur. Jože Toporišič. Nova Gorica: Frančiškanski samostan Kostanjevica.
- Tomšič Čerkez, Beatriz, Tacar, Barbara, 2010: *Likovne kuharije: Uporabne likovne tehnike*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Toporišič, Jože, 1996: Stanislav Škrabec: 1844–1918. *Dom in svet*. 9. 183–189.

Miriam Stanonik, Zavod RS za šolstvo

»MAČKE NE PRIDEJO V NEBESA. ŽENSKA NE MOREJO PISATI SHAKESPEAROVIH IGER.«

(V. Woolf, Lastna soba, 1929)

» Razmislek ob dopolnjenem zborniku predavanj s simpozija Slovenska ženska literarna ustvarjalnost na Primorskem od začetka 20. stol. do sodobnosti Ženska literarna ustvarjalnost na Primorskem.¹

Namenoma sem zapisala razmislek, saj je predstavljanje zbornikov prispevkov večjega števila avtorjev (kar omenjeni zbornik zagotovo je) praviloma težavno opravilo. Omeniti vse, se dotakniti vsega zapisanega in še približno uravnoteženo in »pravično«, enostavno ni mogoče. Sedemindvajset avtorjev referatov na okvirno temo Ženska literarna ustvarjalnost na Primorskem pa daje slutiti, kakšno težo nosi izbrana tema, kako je aktualna, zgodovinska in vseprisotna.

Knjiga je nastala ob 150-letnici rojstva Marice Nadlišek Bartol (1867–1940), katere podoba kaže začetek poti primorske ženske k emancipaciji, svobodi in enakopravnosti, ki, kot ugotavlja Marija Pirjevec, še ni dosežena.

Primorska v naslovu tokratnega zbornika zajema slovenske književnice iz pokrajin, ki so po prvi svetovni vojni ostale na italijanski strani. Devetindvajset esejev, razmišljanj, razprav o ženskah so zapisale večinoma ženske same. Le Ivan Verč, Denis Poniž, Jože Horvat, Adrijan Pahor, Zoltan Jan in Janez Povše so moški, ki so z zapisano besedo vstopili mednje.

Zbornik je razdeljen na dva dela, na dva vsebinska sklopa: v prvem delu je pozornost posvečena predvsem pesnicam, pisateljicam, esejistkam in kulturnim delavkam, ki so ustvarjale v drugi polovici 20. stoletja do danes: Zori Tavčar, Lelji Rehar Sancin, Ireni Žerjal, Bruni Mariji Pertot, Evelini Umek, Ivanki Hergold, Jasni Jurečič, Alenki Rebula Tuta, Bogomili Kravos, Vilmi Purič, Mariji Kostnapfel.

Drugi del je namenjen starejšim, že umrlim ustvarjalkam, rojenim večinoma že proti koncu 19. stoletja ali na začetku 20. stoletja, kamor sodijo Marica Nadlišek Bartol, Zofka Kveder, Marija Mijot, Ljubka Šorli, Ana Praček Krasna in Neva Rudolf.

V uvodnih zapisih povzameta besedo urednica izdaje, slovenistka, literarna zgodovinarica in ugledna avtorica Marija Pirjevec in zgodovinarica Marta Verginella. Izrišeta okvir družbenih odnosov, ki so nekoč in mnogokrat še danes ovirajo ali pa vsaj otežujejo uveljavljanje žensk v javnem življenju, še posebej na polju umetniškega ustvarjanja. V zgodovini se niso mogle uvel-

¹ Pričujoči zbornik vsebuje 29 prispevkov (dva uvodna in 27 prispevkov udeleženk in udeležencev simpozija), posvečenih primorskim avtoricam od začetka 20. stol. do sodobnosti. Večji del besedil je bil predstavljen na simpoziju, ki ga je organiziralo Slavistično društvo Trst-Gorica-Videm s sodelovanjem SD Koper in Nova Gorica, Društvom slovenskih izobražencev in Slovenskim klubom 5. in 6. maja 2016. Na ta način se vsaj delno premošča vrzel v poznavanju življenja in dela primorskih knjižnih ustvarjalk.

↘ **Vir:** Ženska literarna ustvarjalnost na Primorskem (2017). Trst : Mladika, Slavistično društvo Trst-Gorica-Videm.

javiti kot pisateljice, saj sprva niso bile priznane kot enakopravne moškimi, kasneje pa so jih sestavljavci literarnih pregledov pogosto prezrli. Da tudi danes v svetu in doma ni bistveno drugače, poudari urednica, ko zapiše: »Prešernovo nagrado – da se omejim samo na ta primer – za najbolj kakovostno literarno delo sta prejeli od leta 1947, ko so jo podelili prvič, do danes le dve ženski: pisateljica Mira Mihelič in pesnica Svetlana Makarovič.«²

Med prvimi poklicnimi skupinami na Slovenskem so bile najprej učiteljice, medtem ko so se prve pisateljice pri nas pojavile z zamudo, šele v drugi polovici 19. stoletja, z vidnima predstavnicama Pavlino Pajk in Luizo Pesjakovo. Opozarja pa Pirjevec, da je »k razvoju slovenske ženske literature v opazni meri pripomoglo prvo žensko glasilo Slovenka (1897–1902), ki je začelo izhajati prav v Trstu, v tem kozmopolitskem, večkulturnem središču, kjer so se srečevali ljudje z vsega sveta: od trgovcev, gospodarstvenikov in politikov, do znanstvenikov in umetnikov.«³

Podobno v drugem uvodnem prispevku *Vijugasta pot žensk. Od pridobljenih pravic do zapoznelih priznanj* razmišlja Marta Verginella. Citira *Drugi spol* francoske pisateljice Simone de Beauvoir, kjer se sprašuje, kaj sploh je ženska, do kam sežejo korenine podrejenosti moškimi in ugotavlja, da so se ženske kot posameznice skozi zgodovino podrejele družbenim normam, da pa so jih poskušale tudi zaobiti ali celo kršiti.⁴

Nato citira publicistko, učiteljico in defektologinjo Angelo Vode (*Spol in usoda*)⁵ in se podrobno posveti *Slovenki*,⁶ ki je veliko naredila za emancipacijo žensk v takratnem času. Njena prva urednica Marica Nadlišek Bartol je med drugim v njej pogumno polemizirala tudi z razvpitim teologom, škofom, pesnikom, pisateljem in kritikom slovenskega kulturnega in duhovnega življenja dr. Antonom Mahničem, ki je ženskam odrekal pravico do javnega delovanja.

Prvi del zbornika (objavljeni referati) začena Vilma Purič, ki v prispevku pregleda ustvarjalnost pesnic Ljubke Šorli, Irene Žerjal, Alenke Rebula, Majde Artač, Ivanke Hergold, Marine Cernetig in Patricije Dodič.

Katja Mihurko Poniž ugotavlja, da je Trst močno navdihoval književnice (Marico Nadlišek Bartol, Zofko Kveder, Marijo Kmet, Ireno Žerjal, Ivanko Hergold, Evelino Umek, Vilmo Purič), v njihovih delih zaživel tudi kot mesto žensk in bil zanje literarni prostor, »v katerem se ženske samostojno in samozavestno gibajo«.⁷

Ivan Verč se posveti jeziku v romanu *Nož in jabolko* Ivanke Hergold, Irena Novak Popov pa utemeljuje, da je »Alenka Rebula Tuta ustvarila neobsežen pesniški opus velikih estetskih, spoznavnih in etičnih kvalitet, ki je bil in je upravičeno deležen pozornosti literarne vede,« v katerem je v ospredju zanimanja »zatrti, prikrajšani, prestrašeni, paralizirani človek«.⁸

Denis Poniž analizira biografsko *Zgodbo mojega očeta* Bogomile Kravos, Jože Horvat pod drobnogled vzame roman Vilme Purič *Burjin čas*, Loredana Umek pa predstavi sodobno slovensko tržaško književnost od leta 1980 do danes.

Vita Žerjal Pavlin, ki v svojem prispevku analizira pesništvo Irene Žerjal, zaključuje, da je pesnica v razširjeno izpoved vključila »različne teme, od bivanjske, ljubezenske, narodne, družbenokritične do pesniške, in pokazala

² M. Pirjevec, 2017:14

³ M. Pirjevec, 2017:15

⁴ M. Verginella, 2017:19

⁵ A. Vode. 1999. Spol in usoda. Ljubljana : Krtina

⁶ Slovenka je bil prvi slovenski ženski časopis s podnaslovom glasilo slovenskega ženstva in je začel izhajati 1. januarja 1897, najprej kot štirinajstdnevna priloga tržaškega političnega časnika Edinost. Tri leta kasneje je postal samostojni mesečnik. Do leta 1899 je bila urednica Marica Nadlišek Bartol, nato je urednikovanje prevzela Ivanka Anžič Klemenčič. Sprva je bila Slovenka, glede na njen program, »nosilka žara domovinske ljubavi«, torej je želela narodno buditi slovenska dekleta in žene, tako izobražene kot neizobražene, kasneje, ob črticah Zofke Kveder, je začela opozarjati na ženska vprašanja in v branje prinašati teme, ki so bile za takratno meščansko okolje težko sprejemljive: spolna vzgoja, dvojna morala in detomori, nezakonske matere, odprava celibata za učiteljice, pravice zaposlenih uradnic, nasilje nad služkinjami, odprava legalizacije prostitucije ... Leta 1902 je Slovenka prenehala izhajati.

⁷ K. Mihurko Poniž, 2017:41

⁸ I. Novak Popov, 2017: 80

zaključuje, da je pesnica v razširjeno izpoved vključila »različne teme, od bivanjske, ljubezenske, narodne, družbenokritične do pesniške, in pokazala na njihovo prepletanje in sobivanje«. ⁹ Dialoškost izpovedi v teh razprtih pesemskih celotah dosega »še z vključevanjem različnih govorcev in nagovorjenih oseb«. ¹⁰

Tatjana Rojc tokrat ne piše o Alojzu Rebuli, marveč o njegovi ženi Zori Tavčar. V njenem literarnem ustvarjanju odkriva izjemen smisel za portretiranje, za opazovanje, za opis, za ironijo in avtoironijo ter »zavest o stalnem prepletanju spominov in realnosti ter kompleksnosti moderne biti«. ¹¹

Bogomila Kravos s sestavkom želi spodbuditi klasifikacijo celotnega ustvarjalnega opusa Lelje Rehar Sancin, kjer izstopa skrb za razvoj slovenščine in s tem povezane jezikovne zadrege v jezikovno mešanem prostoru.

Pesnico Bruno Marijo Pertot nam približa Adrijan Pahor in zaključuje, da je za njeno poezijo značilno, da »se je ta svet ni dotaknil oziroma je pesnica ustvarjala mimo njega«. ¹²

Maja Smotlak analizira ženske v pripovedni prozi Jasne Jurečič, Marija Cenda in Olga Lupinc pred bralca razgrneta pripovedništvo Eveline Umek, Majda Artač Sturman pa oriše žensko literarnokritičsko in esejistično delo na Tržaškem in širšem Primorskem.

Prvi del zbornika zaključuje Marija Pirjevec s temeljitim vpogledom v pesniški prvenec Marije Kostnapfel s preprostim naslovom *Pesmi*. »Pesniška zbirka, ki s svojo posebno duhovno vertikalo, predvsem pa s pogumom in osebno suverenim slogom pomeni v sodobni slovenski, še posebej tržaški poeziji več kot opazen dogodek.« ¹³

Drugi del zbornika uvaja Vlasta Polojaz s pregledom, kako se je Marice Nadlišek Bartol spominjal njen sin, danes priznani in precej bolj slavni pisatelj Vladimir Bartol. Vladka Tucovič odpira vrata v raziskovanje tržaškega obdobja Zofke Kveder (vpliv Trsta na njene pisateljske začetke), Karin Marc Bratina in Jadranka Cergol pa odstreta pogled na slikovito izražanje in naravno poezijo pesnice Marije Mijot.

Zoltan Jan v svojem prispevku raziskuje recepcijo goriško-tolminske pesnice Ljubke Šorli med Italijani, kar slikovito poimenuje njena *tih glasnost*.

Ivana Slamič v svojem referatu predstavi primorsko avtorico Ano Praček Krasna. Zanja pravi, da primorska avtorica pravzaprav ni mogla biti, ker »se je zaradi družbeno-političnih razmer po 1. sv. vojni morala izseliti v ZDA«. ¹⁴ V svoji poeziji pa ostaja tesno povezana z življenjem slovenskih izseljencev proletarcev v novi domovini.

Jasna Čebtron predstavlja v svojem zapisu žensko senzibilnost v opusu malo znane pesnice in pisateljice Neve Rudolf.

Ob koncu zbornika je prostor namenjen prikazu ženske ustvarjalnosti v dosedanjih knjižnih izdajah dveh tržaških založb. Nadia Roncelli predstavi žensko ustvarjalnost v knjižnih izdajah založbe Mladika, Martina Kafol pa spregovori o ženskih besedah v Založništvu tržaškega tiska. Knjigo zaključuje dragocena in obsežna bibliografija (Ksenija Majovski) slovenskih pesnic in pisateljic iz Italije.

Zagotovo je zbornik priložnost, da ob njem poglobimo svoje znanje o lite-

⁹ MV. Žerjal Pavlin, 2017: 118

¹⁰ Prav tam.

¹¹ T. Rojc, 2017:128

¹² A. Pahor, 2017: 140

¹³ M. Pirjevec, 2017: 170

¹⁴ I. Slamič, 2017: 249

rarnih delih pesnic in pisateljic primorskega prostora, še boljše zamejskega prostora, ki vendarle bogati s tem izročilom ves slovenski narodni in jezikovni prostor. Pričujoči zbornik je vredno začitati kot Aladinovo svetilko, iz katere ob pozornosti stroke lahko »uide duh« in se tako mnoge od predstavljenih književnic zasluženo znajdejo med tistimi izbirnimi teksti, ki jih tako »nehvaležno« prinašajo UN za slovenščino.

Resnica je, da je mogoče, ob prebiranju literarnih del slovenskih primorskih pesnic in pisateljic, v ustvarjalnem loku od Marice Nadlišek Bartol do sodobnih mladih pesnic in pisateljic, skozi njihove oči in njihove občutke srečati ženski pogled in doživljanje družbe nekoč, danes in s slutnjo v prihodnost. Ne nazadnje se pesnice in pisateljice z zelo različnimi pristopi lotevajo izrisa svojih sporočil. Mnoge na zelo osebno in izjemno inovativno način prestopajo ustaljene načine pisanja in pogumno »na ogled postavljajo« svoj odnos do jezika.

»Ne, ne pišem drugače, ker sem ženska, le težje živim, ker sem pisateljica,« je v intervjuju leta 2002 zapisala danes že pokojna Ivanka Hergold. *In danes bi zapisala ...*

↘ POVZETEK

Članek prinaša razmislek ob zborniku *Ženska literarna ustvarjalnost na Primorskem*. Knjiga je nastala ob 150-letnici rojstva Marice Nadlišek Bartol (1867–1940), katere podoba kaže začetek poti primorske ženske k emancipaciji, svobodi in enakopravnosti, ki, kot ugotavlja urednica Marija Pirjevec, še ni dosežena.

Primorska v naslovu tokratnega zbornika zajema slovenske književnice iz pokrajin, ki so po prvi svetovni vojni ostale na italijanski strani. Devetindvajset esejev, razmišljanj, razprav o ženskah književnicah. Kar lahko razberemo iz njihovih misli je zagotovilo, da je ob prebiranju literarnih del slovenskih primorskih pesnic in pisateljic, v ustvarjalnem loku od Marice Nadlišek Bartol do sodobnih mladih pesnic in pisateljic, skozi njihove oči in njihove občutke moč srečati ženski pogled in doživljanje družbe nekoč, danes in s slutnjo v prihodnost. Ne nazadnje se pesnice in pisateljice z zelo različnimi pristopi lotevajo izrisa svojih sporočil. Mnoge na zelo osebno in izjemno inovativno način prestopajo ustaljene načine pisanja in pogumno »na ogled postavljajo« svoj odnos do jezika.

Ključne besede: ženske književnice, ženska literarna ustvarjalnost, primorske pesnice in pisateljice, zamejski Slovenci v Italiji, Slovenske pisateljice, literarno ustvarjanje

ABSTRACTS

Marijanca Ajša Vižintin, PhD, ZRC SAZU, Slovenian Migration Institute

Slovenian Language Courses in Germany: An Important Form of Connecting and Preserving the Slovenian Language and Culture in Addition to Organized Social Action

Slovenian classes for Slovenian emigrants in Germany are implemented in the school calendar academic year 2017/18 by six teachers: Magdalena Novak, Natalija Robnik, Martina Tomšič, Velimir Brunski, Vinko Kralj and Mira Delavec Touhami, PhD. Financial and expert support for the Republic of Slovenia teachers is provided by the Ministry of Education, Science and Sport of the Republic of Slovenia and National Education Institute Slovenia. Diverse social activities and their interconnections also play an important role in the lives of Slovenian emigrants and their offspring in Germany, e.g. consultations of Slovenian organizations in Germany, folklore events, Catholic missions, choir festivals, etc. Emigration of Slovenians to Germany has been a constant ever since the end of the 19th century – the first two Slovenian courses were organized by Božidar Tensundern in Gladbeck and Meerbeck in the years 1926 and 1927 – and is continuing in the 21st century. Some of the new Slovenian immigrants in Germany are engaging in the current activities of Slovenian societies and the teachers of Slovenian language classes are actively collaborating with them in occasions such as anniversaries, holidays and social events. In places where the Slovenian courses are offered to Slovenian emigrants but there are no active societies – as in the case of Mira Delavec Touhami, PhD – it is the Slovenian language teachers from Slovenia who contribute substantially to the preservation of the Slovenian identity, culture and language as well as to the connection with their native country.

Keywords: Slovenian emigrants, Germany, mother tongue, Slovenian societies

Zvonka Kajba, Fran Erjavec Nova Gorica Primary School

Discussing the Novels *Zvezde vabijo* (The Stars are Waiting) by M. Mazzini and *Kot v filmu* (Like in a Movie) by V. Möderndorfer in Seventh Grade

In addition to two works by modern youth literature writers, seventh-graders learn about other grammatical and literary forms such as the interview, summary of artistic and non-artistic texts, collocations, masculine nouns, possessive and reflexive possessive pronouns, and the literary concepts of first-person and third-person narrative. They also revisit the sixth-

-grade subjects of book review, morphology and orthography, and learn about the concept of simile which is actually the goal of the eighth grade. This ensures a vertical upgrading of the knowledge in class, where the use of terminology expands both in terms of grammar and literature. A gradual treatment of the novels includes, in addition to the paragraphs from the novels, interviews with the authors, reviews of the novels and authors' opinions about the reading and the books taken primarily from the publications Delo and Pil or other online sources. I prepare various types of assignments where literature and language are constantly intertwined. The emphasis is on assignments that check the student's understanding and remove any misconceptions. When something is understood, a question is posed about how can we learn to put what we see and understand into words. That is why it is crucial, in my opinion, to intertwine literature and language and to write non-artistic texts about artistic works.

Students read independently. They write many shorter and longer compositions, discussing topics with each other (in groups or pairs) based on previously defined premises. They evaluate each other's texts (written or oral) according to the given performance criteria. I also provide feedback on their texts using certain criteria. Students are evaluated after each set and internally in class. Their grade is based on the writing assignment in class, using a paragraph from the novel and the provided instructions for writing.

Keywords: The Stars are Waiting by M. Mazzini, Like in a Movie by V. Möderndorfer, required reading, treating current published non-artistic texts on the novel, study material, essay with structured instructions

Nejc Rožman Ivančič and Jelena Uršič, Nova Gorica General Secondary School

Škrabec-Type Postcards as Example of Interdisciplinary Work in General Secondary School

This article presents the making of Škrabec-type postcards in a school literary club as an example of interdisciplinary, i.e. cross-subject work by gaining and using the knowledge of linguistics, literary science and art under a general secondary school programme.

Keywords: interdisciplinary work in general secondary school, cross-subject knowledge, phonetics, graphic design, Škrabec-type postcards, Year of Škrabec

Miriam Stanonik, National Education Institute Slovenia

“Cats Don't Go to Heaven. Women Can't Write Shakespearean Plays.”

This article reflects on the miscellany entitled *Ženska literarna ustvarjalnost na Primorskem/Women's Literary Creativity in the Primorska Region*. This

book was created on the 150th anniversary of the birth of Marica Nadlišek Bartol (1867–1940), whose persona marks the beginning of the path of a woman from the Primorska region toward emancipation, freedom and equality, which, according to the editor Marija Pirjevec, have not yet been attained.

The Primorska region mentioned in the miscellany's title encompasses Slovenian female authors from provinces that remained on the Italian side after World War I. Twenty-nine essays, reflections, papers on female authors. From the thoughts contained in them we can infer an assurance that by reading the literary works of Slovenian female poets and writers from Primorska, in a creative arc spanning from Marica Nadlišek Bartol to contemporary young female poets and writers, we will encounter through their eyes and their emotions a woman's view and experiencing of society in the past, present and with a premonition of the future. Last but not least, the female poets and writers use highly diverse approaches to outline their messages. Many transcend the established modes of writing in a highly personal and remarkably innovative way, thus bravely putting their attitude toward language "on display".

Keywords: female authors, women's literary creativity, female poets and writers of Primorska region, Slovenians in Italy, Slovenian female writers, literary creation

Spoštovane kolegice in kolegi,

Državna komisija za tekmovanje v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje je oblikovala naslov tekmovanja in izbrala besedila za šolsko leto 2018/2019, ki bodo podlaga za preverjanje bralne zmožnosti ter zmožnosti pisanja besedil, povezanih z izbranimi književnimi teksti ter priporočeno dodatno literaturo.

Dodatno literaturo, priporočila za pripravo na tekmovanje, potek tekmovanja in vsa ostala navodila bo komisija postopoma objavljala na spletnih straneh Zavoda Republike Slovenije za šolstvo (www.zrss.si/Cankarjevo_tekmovanje) in preko strežnika DMFA.

Tekmovanje v šolskem letu 2018/2019 ima naslov

DEDIŠČINA IDENTITETE

in temelji na naslednjih književnih besedilih:

OSNOVNA ŠOLA

1. VIO - MEHURČKI - *Šolsko tekmovanje: 5. 4. 2019*

1. razred osnovne šole:

Kajetan Kovič: *Maček Muri* (katera koli izdaja slikanice)

2. in 3. razred osnovne šole:

Ela Peroci: *Moj dežnik je lahko balon* (katera koli izdaja slikanice) in še dve kratki pripovedi iste avtorice po izbiri šol/mentorjev

2. in 3. VIO - *Šolsko tekmovanje: 11. 12. 2018*

4. in 5. razred osnovne šole:

Tone Seliškar: *Bratovščina Sinjega galeba*

6. in 7. razred osnovne šole:

Nataša Konc Lorenzutti: *Avtobus ob treh* in Prežihov Voranc: *Solzice*

8. in 9. razred osnovne šole:

Vinko Möderndorfer: *Kit na plaži* in Ivan Cankar: *Moje življenje*

Za 8. in 9. razred se tekmovanje nadaljuje na območni ravni, 23. 1. 2019, in državni ravni, 9. 3. 2019.

SREDNJA ŠOLA

Šolsko tekmovanje: 11. 12. 2018, območno: 23. 1. 2019, državno: 9. 3. 2019

1. in 2. letnik – gimnazijski in srednji strokovni program

Ivan Cankar: *Podobe iz sanj* in Polona Glavan: *Gverilci*

1., 2. in 3. letnik – srednja poklicna šola

Dušan Jelinčič: *Zvezdnate noči* (katerakoli izdaja)

3. in 4. letnik – gimnazijski in srednji strokovni program

Ivan Cankar: *Martin Kačur, Tujci, Knjiga za lahkomiselne ljudi, Krpanova kobila*

Prosimo, da učence/dijake seznanite z izbranimi besedili in jih spodbudite za samostojno in poglobljeno branje leposlovja.

Veliko bralnega užitka želimo vam in vašim mladim bralcem.

Formativno spremljanje v podporo učenju

Priročnik za učitelje in druge strokovne sodelavce

Priročnik obsega 7 zvezkov, zbranih v mapi,
cena 12,40 €

- Zakaj formativno spremljati
- Nameni učenja in kriteriji uspešnosti
- Dokazi
- Povratna informacija
- Vprašanja v podporo učenju
- Samovrednotenje, vrstniško vrednotenje
- Formativno spremljanje v vrtcu

Priročniki po predmetih in področjih

Formativno spremljanje
na RAZREDNI STOPNJI

Formativno spremljanje
pri MATEMATIKI

Formativno spremljanje
pri ZGODOVINI

izid
2018

Napovedujemo:

Formativno spremljanje pri DELU SVETOVALNIH DELAVCEV

Formativno spremljanje kot PODPORA UČENCEM S POSEBNIMI POTREBAMI

HIŠA MARIJE POMOČNICE

materni jezik

BESEDA
pika
slovenščina

SLOVNICA
velika začetnica

podpičje

svobodni verz

RIMA
BASEN
EROTIKA

šoli
slovenski
FONEM

stavak

velika začetnica

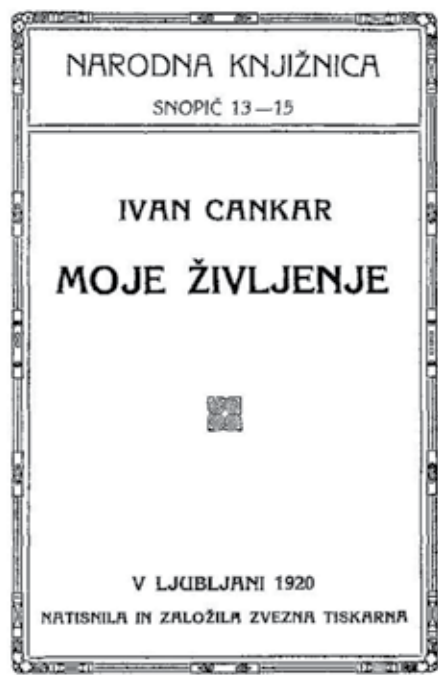
svobodni verz

KRALJ NA BETAJNOVI

KOMEDIJA

HLAPEC JERNEJ IN
NJEVOVA PRAVICA

ISSN 1318-864X

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo